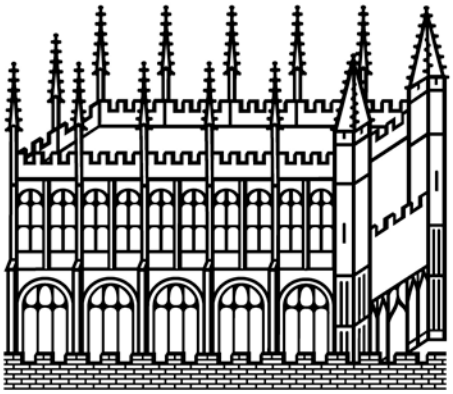

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

49 B 22

PRESENTED TO.

Indian Institute, Oxford.

BY G. E. WARD, ESQ.,

[redacted]

49 B 22

G. F. Ward.

July 1898.

خیال بنجوی - دیوان منشی سیتل سنگھ
بنارسی بنجود تخلص -

دیوان قاسم مصنفہ ملا قاسم دیوانہ -

دیوان نویدی فارسی غزلیات مفید دادری بیدیان

رباعیات عمر خیام مجتبی یہ رباعیات مشتمل دادین
اور اوشاد دی کلام کے اعلے درجہ کی سندی ہین

اختراع جدید صنائع شعری مین اور کلام ہے
از جلوہ نہ دزطبع راکشن کمبلر یس صنائع مراد آباد در

قصائد حیدریہ نظام نواب نظام الدولہ محمد مران علیخان

قصائد فتحخوان مصنفہ مولوی عبد الاحد

قصائد پر فوائد مصنفہ منشی محسن لال بحسب تخلص

قصائد غرفی بحسبی مصنفہ ولانا جمال الدین
غرفی شیرازی -

قصائد بدر چاچ بحسبی مع فرہنگ مصطلحات

سیافی نامہ ظہوری بحسبی -

قران السعدین بحسبی مصنفہ امیر خسرو دہلوی

تذکرہ شعرا

تذکرہ گلشن بیخار شعرای امامی گرامی متقدمین کا
تذکرہ ہے مولفہ نواب محمد مصطفے خان شیفتہ دہلوی

قند پارسی مجموعہ منتخبات بیاض اشعار
از مولوی عبد الغفور خان نساخ -

خزانہ عامرہ شعرای متقدمین کا تذکرہ ہے
جنھون نے بصاحب سخن عطا حاصل کی ہے مرتبہ
حضرت مولوی غلام علی آزاد بلگرامی -

جواہر العجائب - ذکر زنان شاعرہ کا ہے
مصنف اسکا فخری بن ہروی مشہور دستان
ہے عہد ہین طہماسپ شاہ ایران کے یہ تذکرہ
تالیف کرکے مقام سندھ بخدمت اکبر شاہ بادشاہ
ہند کے بطور ارمغان نذر بھیجا -

تذکرہ حسینی - نوادر تذکرہ سے ہے مولفہ
میر حسین دوست سنبھلی -

کتب قصص نظم درسی وغیرہ

خسرو نام - یعنے مثنوی خسرو گل بہت نادر
مثنوی ہے گو بظاہر ایک فسانہ شاہان
ہے مگر باطن حقیقت روح وجان کا اعلان ہے
از جلوہ طبع عرفان پسند حضرت فرید الدین عطار

مثنوی مخزن اسرار مصنفہ مولانا
نظامی گنجوی -

مثنوی لیلی مجنون - مصنفہ ,,

مثنوی خسرو شیرین ,, ,,

مثنوی ہفت پیکر ,, ,,

سکندر نامہ بری کلان - مشہور
درسی کتاب قصہ سکندر گیری سکندر و دارا
مصنفہ مولانا نظامی گنجوی -

ایضاً - جلی قلم اندر متوسط قطعہ نہایت
خوشخط محشی مع فرہنگ -

سکندر نامہ [illegible]

مثنوی یوسف زلیخا مصنفہ [illegible]

کلیات غالب مرزا اسد اللہ خان غالب دہلوی۔

کلیات جامی تصنیف ملا عبد الرحمن جامی۔

انتخاب کلیات عناصر خسرو۔

اسمین چار دیوان ہین۔

۱۔ دیوان تحفۃ الصغر صغر سن کا کلام ہے۔

۲۔ دیوان وسط الحیات عنفوان شباب کا کلام ہے۔

۳۔ دیوان غرۃ الکمال فی کمال عمر جالیس سمین بعد فراغ ہوا۔

۴۔ دیوان بقیہ تقیہ کلام ہنگام پیری۔

یہ کلیات ایک انتخاب ہر چار دیوان دستہ قلمی مخزونہ صاحب کمال ملقب بطوطی ہند حضرت امیر خسرو دہلوی۔

کلیات نظیر نیشاپوری از خوش نگاری ملا نظیر نیشاپوری۔

کلیات ظہیر فاریابی تصنیف صدر الحکما ابو نصر فاریابی۔

دیوان ظہیر فاریابی تصنیف ایضاً۔

دیوان صائب کامل۔ از مرزا محمد علی صائب تبریزی۔

دیوان احمد جام علیہ الرحمۃ

دیوان حافظ۔ منشی خوشخط از انکشاف طبع روشن صاحب باطن ملقب بلسان الغیب حضرت خواجہ شمس الدین حافظ شیرازی۔

ایضاً۔ مطبوعہ جدید بہت خوشخط۔

شرح دیوان حافظ باصل و مصطلحات صوفیہ از تصنیفات مولوی سید محمد صادق علی از مطبع

دیوان شمس تبریز مشہور کلام از روشنی طبع ولی ماورزاد محمد بن ملک داد معروف بہ شمس تبریز

دیوان حضرت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی کلام پر تاثیر۔

دیوان خواجہ معین الدین چشتی۔

یہ دیوان نایاب محض عنایت انیزدی سے طبع کو ملا بہت کم طبع ہوا۔

دیوان حضرت غوث الاعظم پیر دستگیر شیخ محی الدین عبد القادر گیلانی قدس سرہ

دیوان مخفی اوستاد اہل زبان کا کلام ہے از جلوہ طبع مخفی شتی او جو نادا واقف کلام ریب النسا کہتے ہین وہ نادرست ہے تذکرون سے ظاہر ہے۔

دیوان غنی۔ درسی دیوان حضرت ملا محمد طاہر علی غنی کشمیری۔

دیوان مہتاب۔ از سخنوران کرنگر منشی مہتاب رای سری دستوریہ رئیس کنڑہ۔

دیوان موزون از خوش نگاری عالیجناب راجہ رام نرائن موزی دستوریہ کھرے۔

دیوان ناصر علی۔ شاعر نامور کا کلام ہے جوہر معظم یعنی دیوان مرزا گل محمد ملتانی اہل زبان اور اسکے ساتھ منشی جواہر سنگھ کا کلام ہے جو تکملہ مرزا صاحب ہے ہین۔

دیوان کشفی۔ از جلوہ خیال بلند مولوی شاہ سلامت اللہ۔

دیوان ہلالی۔ از کلام اہل زبان۔

پر کاہی نہ احسان سبک مغزان بیحاصل ۔ بچشم غیرت من کوہ الوندست بیدار

ولہ

صبح پیری شد و از خواب نگشتی بیدار ۔ بر تو شد جامۂ احرام ز غفلت کفنے

ولہ

قسمت خاکست ہیر دلیکہ کہ پیش از خرچ شد ۔ من گرفتم ہمچو قارون گنجہا اندوختی

ولہ

با خموشی ہستی از نیکان عالم بی سخن ۔ چون کشودی لب بگفتن نیکتا بد بیشوے

ولہ

چنان کز مرکز ثابت قدم پرکار میگردد ۔ بقدر پا فشردن میدود گرد جہان معنے

ولہ

گوشہ گیری کہ بود شاہد صیادی خلقتا ۔ عنکبوتیست کہ نازد بشکاری مگسے

ولہ

ہر موی بر تن تو شود آہ حسرتے ۔ آگاہ اگر شوی کہ چہ مقدار غافلی

ولہ

مرو ز حلقۂ ذکر خدا برون زنہار ۔ کہ دل چو سبحہ ز صدر بگذرد کند خالے

خاتمۃ الطبع

الحمد للہ علے احسانہ کہ نصائح مملو از فوائد عجائب یعنے انتخاب دیوان مرزا صائب در مطبع منشی نولکشور واقع کانپور بماہ ستمبر سنہ ۱۸۸۶ء علیۂ الطباعۃ پوشید

هر که دارد با پریزادان معنی خلوتی
همچو مارش میگزد هر حلقهٔ جمعیتی

فقر اگر فرمانروای عالم ایجاد نیست
از چه میگیرد مدد شاهان از فقیران همتی

ولہ

با موی سفید اشک ندامت نفشاندیم
در صبح چنین تازه نکردیم وضوئی

هر چند که گردید چو کافور ترا موی
دل سرد نگردید ز دنیا سر موئی

ولہ

اگر تو نیمه بغفلت برآوری از گوش
کدام خار ندارد ز بان گویائی

ولہ

از سخن چند چو سی پاره پریشان گردی
مهر زن بر لب گفتار که قرآن گردی

جگر خود مخور از حسرت گلزار خلیل
آتش خشم فرو خور که گلستان گردی

ولہ

ز اشک و آه ضعیفان خاکسار بترس
که بود مشرق طوفان تنور پیرزنی

ولہ

ز دستگیری افتادگان زپا منشین
چو خضر اگر هوس عمر جاودان داری

ولہ

کافران بت را بمعبودی ستایش میکنند
وصف دنیا زینهار از اهل دنیا مشنوئی

ولہ

چه خنده ها که بوضع جهان کنی چون صبح
نفس شمرده زدن را اگر شعار کنی

ولہ

ولہ

اکسیر شادمانی ست خاک دیار طفلی
بازیچہ الیست عشرت از رنگبذار طفلی

شد از خشار گردون موے سفید سبز زد
شیر یکہ خوردہ بودم در روزگار طفلی

ولہ

چون چشم گشودی بجہان دفتر و بند
این فال نہ فالیست کہ برہم نگذاری

fāl quzāshtan
tā ki am omur
barham confused

ولہ

تواند قطرۂ اشکی بہم پیچیدہ دوزخ را
چہ می اندیشی از آتش چو با خود چشم تردارے

ولہ

چشمت بنور شمۂ ایوان عقل نیست
ازرہ برزق طرۂ زرتار میبروے

ولہ

گر بکنار خویشتن چون شمع بینا بودمے
زیر تیغ محفل آرا پاے برجا بودمے

ولہ

ازان پیچیدہ ام ہمچون صدف در ظرف خاموشی
کہ نتواند نہاد انگشت کس بر حرف خاموشی

ولہ

کرامت کن مرا اے ابر رحمت چشم گریانی
کہ از ہر خندہ بر دل میرسد زخم نمایانے

ولہ

نعل نان است در آتش زپی گرسنگان
چہ ضرور ست پی رزق بہر در گردی

خم نمودند قدت را کہ زمین گیر شوی
نہ کہ از بی بصری حلقۂ ہر در گردی

ولہ

zamingir paralytic

girdesar gardidan to divert oneself to

ولہ

مخالفت نبود در جہان تنہائی — من و ملازمت آستان تنہائی

ولہ

گرفتم سال و اپنہان کنی باموجہ میسازی — گرفتم موی را کردی سیہ بارد چہ میسازی
مکن بار ارتکاب جرم اظہار پشیمانی — چہ لازم بادروغ آمیختن آلودہ دامانی

ولہ

منہ زنہار دل مہلت صد سالہ دنیا را — کہ آخر میشود چندانکہ یک تسبیح گردانی
ترا گردند چون پروانہ گرد سر بزیدان — اگر از خاشی رلب نہی مہری سلیمانی

ولہ

ایدل مرا بعالم امکان چہ میبری — دیوانہ را بحلقۂ طفلان چہ میبری
این دزدہا تمام شریک اند با عسس — پیش فلک شکایت دونان چہ میبری

ولہ

در سرانجام سفر باش کہ از سنگ مزار — خیمہ بیرون زدہ خوش قافلہ سنگینی

ولہ

از خودی چشم بپوشان اگر اہل دینی — کہ خدا بین نشود دیدۂ ہر خود بینی

ولہ

بادخترِ رز اگر نشستی — پیمان خدای را شکستی
گر توبہ ترا شکستہ مے بود — کے توبۂ خویش می شکستی
موی تو سفید گشت بنماے — بارے کہ ازین شکوفہ بستے

saddi ramaq a bare subsistence - the agonies of death
pākbāzī purity of life - (also of a gambler who has lost everything)

خلق کن با خلق تا از زندگانی برخوری — بر دل پیران مخور تا از جوانی برخوری
با حضور دل ز لذتهای عالم صلح کن — تا هم اینجا از بهشت جاودانی برخوری
طاعت خود را ز چشم مردمان پوشیده دار — چشم اگر داری که از لطف نهانی برخوری
لذت باقی بدست آور درین پایان عمر — تا بکی صائب ز لذتهای فانی برخوری

وله

تا نه بندد راه خواهش بر خود از سدّ رمق — در نظرها شان اسکندر ندارد آدمی
تا نگردد در طریق پاکبازی همچو مت — راه بیرون شد ازین بیشه ندارد آدمی
تا لب خود نپردازد ز عیب دیگران — حاصلی از دیدهٔ انور ندارد آدمی
روزیش هر چند بی اندیشه می آید ز غیب — غیر ازین اندیشهٔ دیگر ندارد آدمی
جز وبال حسرت و افسوس هنگام رحیل — بهره از جمع سیم و زر ندارد آدمی

وله

بر سر آبست بنیاد جهان زندگی — تا بشوئی دست ازو از خاکدان زندگی
تا نفس ساز دست میسازد درین بستانسرا — میرود بر باد اوراق خزان زندگی
فکر زاد راه بر خاطر گرانی می کند — میرود از پس بسرعت کاروان زندگی
از خدنگ عمر خود داری طمع کردن خطاست — حلقه گردد چون زپیر پا کمان زندگی
عمر را بسیاری گفتار کوته می کند — چون سبک مغزان بده از کف عنان زندگی
تا چه گلچینم ز بیداری در انجام حیات — رفت چون در خواب غفلت عنفوان زندگی

وله

زبان در کام کش تا خامشانرا هم زبان بینی — بپوشان چشم تا پوشیده رویانرا عیان بینی

? just violent

اگر ز نعمت الوان بخون شوی قانع | چو ناقه از نفس گرم مشکبار شوی

فریب وعده بیجا صلان مخور صائب
که همچو ساده دلان خرج انتظار شوی

دست خود از نگار علائق بشوی پاک | تا صد گره کشاده بدست دعا کنی
در نامرادی این همه بیداد میکنی | گر چرخ بر مراد تو گردد چها کنی

و له

تو آن هوش از کجا داری که از خود بیخبر گردی | همان بهتر که خرج اینجهان مختصر گردی
بحرص گفتگو نتوان ز ارباب بصیرت شد | ز دنیا تا نپوشی چشم کی صاحب بصر گردی
قدم بیرون منه از پیروی گر عاقبت خواهی | که در دنبال داری صد بلا گر راهبر گردی
شود از چرب نرمی اژدها مار گران دون | همان بهتر که با این سخت رویان نیشکر گردی
ترا از آتش دوزخ کند فردا سپر داری | گر از دست حمایت تا توانا نر اسپر گردی

چو هست از سفره قسمت ترا نان جوین صائب
چرا چون مهر تابان گرد عالم دربدر گردی

میکند تن هم دل بیتاب را گرد آوری | مشت خاکی گر کند سیلاب را گرد آوری
آدمی اور نظرها آبرو دارد عزیز | چون گهر کن زینهار این آب را گرد آوری
از سپهر تنگ چشم امید بخشایش مدار | میکند غربال اینجا آب را گرد آوری
در خطر گاهی که باید سر گرفتن باد دست | میکنند این غافلان اسباب را گرد آوری

ایمن از صرصر بود صائب چراغ دولتش
هر که در دولت کند احباب را گرد آوری

پیچیده میشود بنظر بارگردنے — چون گرد باد جلوهٔ طوبا رزندگے
این بار راز دوش بنیگن که عالمی — افتاد از نفس بته بارزندگے
از داغ روستان عزیزان فلک نهد — هر روز مهر تازه بطوبا رزندگے
گردید در شکار مگس صرف سر بسر — چون تار عنکبوت مرا تا رزندگے

از دست رعشه دار نفس ریخت عاقبت
صائب بخاک ساغر سرشار زندگے

گریه تلخست صهبای ایاغ زندگے — آه باشد سرو پا برجای باغ زندگی
میشود خاموش از ترد امنی شمع حیات — دامن پاکست فانوس چراغ زندگے
همچو شمع صبح میلرزد بجان خویشتن — از سفیدی های موی من چراغ زندگے
تیره روزی لازم آب حیات افتاده است — میکند دل را سیه دود چراغ زندگی

وله

تا لبش برق حیات مختصر باشد یکے — جلوهٔ آغاز و انجام شرر باشد یکے

وله

از بسکه خوش عنانست سیلاب زندگانی — خار و خسی ست پیشش اسباب زندگانی
جان هوا پرستان باد همعنانست — باشد حباب کم عمر در آب زندگانی
در بحر نیستی بود آسوده کشتی ما — سرگشته ساخت ما را گرداب زندگانی

وله

ز چهرهٔ تو چو خورشید نور میبارد — اگر تو در دل شبها ستاره بار شوی
با عتبار جهان التفات اگر نکنے — بدیدهٔ همه کس صاحب اعتبار شوی

? Dibār = part of a sown field.

اعتمادی نیست بر شیرازهٔ موج شراب
دل منه بر جلوهٔ ناپایدار زندگی

یکدم خوش را نهر اران آه حسرت در قفاست
خرج بیش از دخل باشد در دیار زندگی

چون حباب پوچ از پاس نفس غافل مشو
کز نسیمی رخته افتد در حصار زندگی

squeezing

گر بسختی بیستونی کرده چون جوی شیر
نرم سازد استخوانت را فشار زندگی

وله

سر بپیچ از داغ تا سر حلقهٔ مردان شوی
در سیاهی غوطه زن تا چشمهٔ حیوان شوی

خضر آب زندگی دست از علایق شستن است
چون سکندر چند در ظلمات سرگردان شوی

وله

هرگز نمیرد آنکه دلها بدست آورد
بیش حسب حال ما حدیث نسب کنی

شب زار آه زنده دلان روز میکند
داری تو جد و جهد که روزی بشب کنی

نان گر سنه چشم فزاید گر سنگ
از چون خودی مباد که روزی طلب کنی

وله

تا کی از خواب گران پردهٔ دولت سازی
چشمهٔ خضر نهان در دل ظلمت سازی

رشته زانکه توان ساخت کمند وحدت
حیف باشد که تو شیرازهٔ صحبت سازی

تو که از دیدن گل میروی از خود صائب
به ازان نیست که از دور به نکهت سازی

جسم لاغر را کند چندانکه فربه آب نان
روح فربه میشود لاغر ز نعمت خوارگی

وله

آسودگی مجوز گرفتار زندگی
سرگشتگی ست گردش پرکار زندگی

از کجان گر گذری رست درین عبرتگاه
سالم انگشت برون از دهن مار آری

روشن ست از دهن زخم چه گل خواهد کرد
چه ضرورست مرا بر سر گفتار آری

وله

فرصتی گو تا دل از دنیا کنم گرد اوری
چند روزی توشهٔ عقبی کنم گرد آوری

میتوانم چون صدف گشتن ز گوهر بی نیاز
آبرو را گر ز استغنا کنم گرد آوری

همچو صحرای قیامت سینه میخواستم
تا غم و درد ترا یکجا کنم گرد آوری

وله

گرد او طلب رهبر این قافله بودی
کی پای ترا پردهٔ خواب آبله بودی

دل چاک نمیگشت ز فریاد جرس را
بیداری اگر در همهٔ قافله بودی

چون آب روان میگذرد عمر تو غافل
ای وای درین قافله گر فاصله داری

صائب سر زلف سخن از دخل حسودان
آشفته نشد تا تو درین سلسله بودی

باین پستی فرازی چرخ جای عیش میخواهی
سر افلاک را در زیر پای خویش میخواهی

سلیمان یافت از ترک هوا زیر نگین عالم
تو عالم را بفرمان هوای خویش میخواهی

نداری بر رضای حق نظر چون کوته اندیشان
جهان را جمله محکوم رضای خویش میخواهی

گلوی نفس چون فرعون را محکم بدست آور
چو موسی اژدها را گر عصای خویش میخواهی

بغفلت صرف کردی نقد ایام جوانی را
ز بی شرمی همان عمر از خدای خویش میخواهی

وله

چشم خونبار ست ابر نوبهار زندگی
آه افسوس ست سرو جویبار زندگی

نسازی از منی گر پاک خود را — همان یکقطره آب گنده باشی
خطِ آزادگی بر جبهه داری — اگر در خواجگیها بنده باشی
گریبانِ تو طوق لعنت لست — اگر از عجب و کبر آگنده باشی
چو خواهد بخش کردن مرگ مالت — همان بهتر که خود بخشنده باشی
زلیخای جهان کوتاه دست ست — اگر پیراهنِ تن کنده باشی
توانی دست بار ستم فرو کوفت — اگر خود را ز پا افگنده باشی
بود همت پر و بال آدمی را — مباد اطائر پر کنده باشی

توانی کوس شاهی زد در آفاق
اگر صائب مدار اینده باشی

هوا را گر بفرمان کرده باشی — دو صد بتخانه ویران کرده باشی
اگر پیش از اجل از خواب خیزی — سفر را بر خود آسان کرده باشی

نخواهی گرد عالم گشت صائب
اگر در خویش جولان کرده باشی

گر اندک نیکی از و ستت آید در نظر داری — بت خود میکنی سنگی اگر از راه بردارے
ز ریزش کشتی اسباب خود را کن گران لنگر — درین دریا اگر اندیشه از موج خطر دارے
نه یکمشت گل افزون و از اندیشه رو نے — دل پر رخنه چون صومعه از صد رهگذر دارے
ز آب زندگی ظلمت بود رزقت چو اسکندر — ز خود بینی تو تا آئینه در پیش نظر دارے
مبر با خود بزیر خاک این حسرت صائب — همین جا نامه خود را بشو تا چشم تر دارے
دله
غنا منعم من که غباری بدولت نشیند — اگر از خلق جهان روے بدیوار آرے

shipped
parkanda plucked

زیر پای چرخ کجرفتار چون خواهد کسی
در رہ این سیل بی زنہار چون خواهد کسی

چشم بیدار است هر کوکب درین وحشت سرا
در میان اینقدر بیدار چون خوابد کسی

تشنه خونست تیغ آبدار کهکشان
زیر این شمشیر بی زنہار چون خوابد کسی

تنگنای چرخ صائب نیست جای حضور
در دهان شیر و کام مار چون خوابد کسی

چه در طول امل از حرص بیباکانه آویزی
بابین زلف پریشان هر نفس چون شانه آویزی

ز آغوش پدر هم یاد کن ای ناخلف گاهی
چه در دامان مادر اینقدر طفلانه آویزی

بقیل و قال نتوان در حریم کعبه محرم شد
همان بهتر که این ناقوس در تجانه آویزی

نخواهی شد دگر محتاج دامنگیری مردم
اگر یکبار در دامان شب دانه آویزی

بهمت گوهر یکدانه چون مردان بدست آور
چو زاهد تا بکی در سبحه صد دانه آویزی

وله

اگر دل از علایق کنده باشی
بمنزل بار خود افگنده باشی

اگر دل بر کنی زین چار دیوار
در خیبر ز جا برکنده باشی

نسازی گر ز نیکی دست کوتاه
ز نام نیک دائم زنده باشی

نترسی از لهیب آتش عشق
اگر از جان خود دل کنده باشی

مرنجان هیچگه از خود دلی را
که در روز جزا شرمنده باشی

مکن هرگز قبول کدخدائی
کز ان تا زنده باشی بنده باشی

سواد الوجه فی الدارین فقرا
حدیث مصطفی را خوانده باشی

عنان نفس سرکش گر نگیری
بگردن رخش همت رنده باشی

ز مطلب در حجابی تا نظر بر مدعا داری
نگردی آشنای خویش تا یک آشنا داری

گهی از آسمان داری شکایت گاه از انجم
مدد یابی همی آئی جدل با ناخدا داری

ازان چون طائر یکپیال کوتاه است پروازت
که دستی بر کمر از ناز و دستی بر دعا داری

نه بینی روی ظلمت در ستبستان صائب
اگر گم کرده راهان را چراغ پیش پا داری

یک نفس فارغ ز وسواس تمنا نیستی
از پریشان خاطری یک نقطه یکجا نیستی

گرچه شد محتاج عینک دیدهٔ بی شرم تو
همچنان چون کودکان سیر از تماشا نیستی

میکند از هر سر موئیت سفیدی ابر گرگ
در چنین وقتی بفکر زاد عقبی نیستی

از جمال حور مردان چشم پوشیدند و تو
از عجوز دهر یکساعت شکیبا نیستی

گرچه دندان را ز لعبتهای شیرین ساختی
جز بحرف شکوه های تلخ گویا نیستی

خامشی را از خدا خواهند دانایان و تو
خون خود را میخوری یکدم چو گویا نیستی

وله

ایکه فکر چارهٔ بیماری دل میکنی
نسبت خود را بچشم یار باطل میکنی

میتوانی صد دل ویرانه را آباد کرد
از همان نقدی که صرف خانهٔ گل میکنی

قد چو خم گردید غافل زیستن از غفلت است
خواب تا کی زیر این دیوار مائل میکنی

ایکه دنبال تکلف میروی چون عاقلان
زندگی و مرگ را بر خویش مشکل میکنی

رشتهٔ عمریکه دام مطلب حق میشود
صرف در شیرازهٔ دنیای باطل میکنی

بی تامل میکنی فرمودهٔ ابلیس را
چون رسد نوبت بکار خیر دل دل میکنی

وله

تا نخورد کشتی تو سیلی طوفان — ذوق هم آغوشی کنار نیابی
مشت غبار است جسم روح سوارش — آه درین گرد اگر سوار نیابی
کشتی عزم تو سخت سست عنانست — ترسم ازین بحر چون کنار نیابی
سایهٔ بال هماست دولت دنیا — سایه بیکجای پایدار نیابی
خیز و شکاری بکن که در دو سه جولان — گردی ازین دست پرشکار نیابی

وله

زین گریه دروغ که ای پیر میکنی — آبی بشیر از پی تزویر می کنی
موبیت سفید نامهٔ اعمال شد سیاه — در توبه این قدر چه تاخیر می کنی
کافور مرگ آتش حرص ترا کمی ست — تو ساده لوح فکر طباشیر می کنی
طی شد شب جوانی و خندید صبح شب — تو این زمان تهیهٔ شبگیر میکنی
این خانه را که طعمهٔ سیلاب می شود — ای خانمان خراب چه تعمیر میکنی
گم کرده گناه که در روز بار خواست — تقصیر خود حواله بتقدیر مے کنی
آن خصم نیست نفس کز احسان شود مطیع — غافل مشو که تربیت شیر میکنی

صائب مس تو نیست پذیرای نور فیض
بیهوده عمر صرف به اکسیر مے کنی

روز سیه مرگ شود شمع مزارت — هر خار که از پای فقیری بدر آرے
هرگز ننهی بر سخن هیچکس انگشت — یکبار اگر نامهٔ خود در نظر آرے
فارغ شوی از حلقه زدن بر در دونان — یکبار اگر در دل شب دست برآرے

وله

? shaib
shabgir a night-journey
tarma foe
mis copper
dast bar awardan to supplicate.

مکن طول امل را پیروی تا پیشوا گردی
عنان خود بهر موجی بده تا ناخدا گردی

بدنبال هوا ای دل ز غفلت میروی اما
بجان خواهی رسیدن این سفر رو کرده وا گردی

درین درگاه سعی هیچکس ضائع نمی ماند
بقدر آنچه فرمان میبری فرمانروا گردی

وله

مباش معجب خود بین که در بلا افتی
مبین در آئینه بسیار کز صفا گردی

جهان و هر چه در آنست پوچ و بیمغز است
مباد در پی او هیچو کهربا افتی

عنان بدست هوا داده چو برگ خزان
خدای داند تا عاقبت کجا افتی

چو آفتاب عزیز جهان شوی صائب
اگر چو پرتو او زیر دست و پا افتی

گوش تا دل تماشای جهان نگذاری
داغ افسوس بر آئینه جان نگذاری

چاه این بادیه از نقش قدم شیرین است
پای مستانه بصحرای جهان نگذاری

دشمن خانگی از خصم برونی تبرست
اختیار سر خود در ربان نگذاری

زاد راه سفر دور توکل اینست
که در ایمان خود اندیشه نان نگذاری

غزلی کز تو بود نام چو عنقا سهل است
جهد کن جهد که از نام و نشان نگذاری

عمر چون قافله ریگ روان گذرست
تا ننهی بر سر این ریگ روان نگذاری

نرم کن نرم رگ گردن خود را زنهار
تا سر خویش بپای لئیمان نگذاری

ما به امید عطای تو چنین بیکاریم
کار ما را به امید دگران نگذاری

وله

تا نکنی از غذا سجاف قناعت
ره بسر گنج همچو مار نیابی

عمر جاویدان اگر دل را نمیسازد سیاه
در سیاهی از چه پنهانست آب زندگی

هر نفس فرصت بخاک افتاده زاهل حواس
چون بزد دست روگذار دآفتاب زندگی

خاک و باد و آب و آتش را بیکدیگر گذار
در گذار عالمی پر انقلاب زندگی

گر درین عالم نبودی موج اشک و ملهٔ آه
آیهٔ رحمت نبودی در کتاب زندگی

من شدم دلگیر صائب زین حیات پنجروز
خضر چون آورد تا امروز تاب زندگی

زبان شکوه اگر همچو خار داشتمی
همیشه خرمن گل در کنار داشتمی

هزار خانه زنبور کرد مے پر شهد
اگر گزیدن مردم شعار داشتمی

ز دست راست ندانستمی اگر چپ را
چه گنجها به یمین و یسار داشتمی

به ابر اگر دهن خود گشودمی چو صدف
چه عقد های گهر در کنار داشتمی

بدرد عشق اگر مبتلائے گشتمی
چه دلخوشی من ازین روزگار داشتمی

ز آه کشتی دل بادبان اگر میساخت
ازین محیط امید کنار داشتمی

بعیب خویش اگر راه بردمی صائب
بعیب جوئی مردم چه کار داشتمی

خاک شو خاک ازان پیش که بر باد روی
بندگی پیشهٔ خود ساز که آزاد روی

مرگ چون موی برآرد ز خمیرت آسان
گر چو جوهر بر رگ و ریشهٔ فولاد روی

روزگار از تو و مرگ از تو فراغت دارد
شسط نماند ز ردش گر تو ز بغداد روی

بهر رزق دگران قطره زدن شیر لیست
چند هر سوی پی روزی اولاد روی

کدام غنچه بامید رفصل بهار
کنار خود چو صدف مخزن گهر نکند

عبارتست احسان گران تر از دردست
بصندل دگران رفع دردسر نکند

وله

چند در ایام گل عزلت گزین باشد کسی
در بهار انچنین زیر زمین باشد کسی

آب صاف و تیره صائب دشمن آیینه است
به که فارغ از خیال مهر و کین باشد کسی

چند در فکر سراد غم منزل باشی
گذر و قافله عمر و تو غافل باشی

کعبه در گام نخستین کند استقبالت
از سر صدق اگر همسفر دل باشی

گر در آرایش ظاهر دگران میکوشند
تو دران کوش که فرخنده شمائل باشی

کشتی تن شکن چند درین قلزم خون
تخته مشق صد اندیشه باطل باشی

وله

عبرت روزگار بسیارست
چشم عبرت هزار بایستی

وله

بهیچ دل نزنی همچو ماه نو تا من
اگر دو هفته دل خویش چون قمر نخوری

اگر گریز نداری ز آشنائی خلق
بیا زنا دیه پیوند تا جگر نخوری

کمر مبند بآزار هیچکس صائب
که زخم تیغ مکافات بر کمر نخوری

جلوه برست نور آفتاب زندگی
گردش چشمی ست دوران حباب زندگی

جز پشیمانی ندارد حاصل عمر دراز
آه افسوسیست هر سطر از کتاب زندگی

عمر با صد ساله الفت بیوفائی کرد و رفت | از که دیگر در جهان چشم وفا داری کسی

وله

سرسری مگذر ز تعمیر دل بیمار گان | کار محکم کن که در تعمیر دیوار خودی
پرده پوشی پرده بر اعمال خود پوشیدنست | عیب هر کس را کنی پوشیده ستار خودی
هر کرا از پا درآری پا بجنت خود زنی | جانب هر کس نگهداری نگهدار خودی
فکر ایام زمستان میکنی در نوبهار | اینقدر غافل چرا از آخر کار خودی
عارفان سر در کنار مطربان افگنده اند | تو ز بیمغزی همان در بند دستار خودی

وله

تا کی غبار خاطر صحرا شود کسی | چون گرد باد بادیه پیما شود کسی
حرف مقام قافله بار ست بر دلش | چون بیشتر ز کوچ مهیا شود کسی
در چشم این سیاه دلان صبح کاذبست | در روشنی اگر ید بیضا شود کسی

وله

برات رزق تو بر آسمان نوشته خدا | تو از زمین سیه کاسه نان چه میخواهی
ز آسمان و زمین شکوه میکنی شب و روز | چه داده بر زمین ز آسمان چه میخواهی

وله

سرمایه نجات بود توبه درست | با کشتی شکسته بدریا چه میروی

وله

چرا بسلسله زلف او نظر نکنی | چرا بعالم بی منتها سفر نکنی
شب دراز غزال کمند مقصودست | چرا به آه شب خود دراز تر نکنی

ولہ

لطف حق ما را ز دنیای دنی دارد دریغ
ورنہ دینا را دریغ از ما نمیدارد دریغ

ولہ

تو ناز ہستی خود بیخبر نمی افتی
ز خویش مرحلہ بیشتر نمی افتی

ز مو بموی تو راہ اجل سیاہی کرد
تو شوخ چشم بفکر سفر نمی افتی

ہزار گم شدہ را در نماز میبابی
چرا بفکر خود ای بیخبر نمی افتی

ولہ

تا کی اندیشۂ این عالم پرشور کنی
دست تا چند درین خانۂ زنبور کنی

چند در خواب و دو عمر تو امل بی پروا
آنقدر خواب نگہدار کہ در گور کنی

ولہ

بار بردار کسیت بہر منزل فردای تو
معتکف دان گر بدرگاہ تو آید سائلی

ولہ

آنرا کہ نیست قسمت از روزی خدای
دائم گرسنہ چشم ست چون کاسۂ گدای

ولہ

اگر بجسم درین تیرہ خاکدان باشی
تلاش کن کہ بدل فارغ از جہان باشی

چو نی بخویش تنفس وقت خلق را خوش دار
ترا کہ نیست میسر شکرستان باشی

ولہ

تکیہ چند از ضعف بر دوش عصا دارد کسی
این بنای سست را تا کے بپا دارد کسی

اعتمادی نیست بر جمعیت بی نسبتان
چند پاس آتش و آب و ہوا دارد کسی

تا لال تیغ زبان نیست غیر سربازی
بزیر تیغ کنی چند گردن افرازی

زاهل درد مرا رنگ من خجل دارد
که میکند بزبان شکسته غمازی

مده بمحفل خود ره سیه زبانان را
که خامه را ید طولاست در سخن سازی

وله

هر بیگ بیراکه بزور آوری حلم
بر چشم مسلط نشود مردم دانی

وله

تا کی دل سیاه از نعمت الوان کنی
چند در رنگ این آئینه را پنهان کنی

عاشقان خون از برای گریه کردن میخورند
تو ستمگر میخوری خون تا لبی خندان کنی

جوهر ذاتی ترا چون تیغ میگردد لباس
از لباس عاریت خود را اگر عریان کنی

وله

هزار حیف که در رهگذار بی بصری
نیافتم خبری از جهان بیخبری

درین بهار که فصل چراندن نظر است
در آشیانه بسر بردم از شکسته پری

بنور عاریه فربه مشو که عمر هلال
بیک دو هفته ز ایام میشود سپری

بآفتاب رسانید خویش را شبنم
به نیم چشم زدن از طریق دیده دری

وله

ابر مظلم تیره گرداند جهان را در دمی
یک تر شرو تلخ سازد عیش را ابر عالمی

بر نمیخیزد به تنهائی صدا از هیچ دست
زور در سوا میشود رازی که دارد محرمی

قابل افسوس نبود دوری افسردگان
مرگ خون مرده را صائب نباشد ماتمی

نیست جز داغ عزیزان حاصل پایندگی
خضر حیرانم چه لذت میبرد از زندگی

بی فیقان موافق آب خوردن سهل نیست
خضر میباید گردد سبز از شرمندگی

باز سبکروحان دل روشن گرانی میکشد
میکند آئینه را تاریک آب زندگی

سید مجنون در تمام عمر سر بالا نکرد
حاصل یحیی صلی نبود بجز شرمندگی

از طریق کسب نتوان در نظر باشد عزیز
گوهر از صلبت صدف می آورد از زندگی

ولہ

میکند با مزرع امید صائب کار برق
چون ز مقدار ضرورت بیش شد بارندگی

از فنای پیکر خاکی چرا خون میخوری
از شکست خم چرا غم ای فلاطون میخوری

ایکه میسازی ز می رخسار خود را لاله گون
غافلی گر دل سیاهی غوطه در خون میخوری

در قفس روزی ز بیرون میخورد مرغ قفس
غم زنی برگی چرا در زیر گردون میخوری

کاهش و افزایش این نشه با یکدیگر است
میخور و افیون تر اچندانکه افیون میخوری

ولہ

گر فکر زاد آخرت ای دوربین کنی
زیر زمین فراغت روی زمین کنی

پر زر شود چو غنچه ترا کیسه سخی
دست طمع حصار اگر از آستین خوری

انگشت هیچکس نگذارد بحرف تو
با نقش راست صلح اگر چون نگین کنی

روشن بود همیشه سیه خانه دولت
صلح از چراغ اگر بچراغ آفرین کنی

از چار پای جسم فرود آی چون مسیح
تا چار بالش از فلک چارمین کنی

نان تو پخته است بهر جا که مے روی
صائب زبان خویش اگر گندمین کنی

میشود بی منت مرہم چو داغ لالہ خشک
داغ خود را گر ز خون گرم خود مرہم کنی

آستانت بوسہ گاہ راست کیشان میشود
از عبادت چون کمان گر قامت خود خم کنی

جز شکار دل کہ بوی مشک می آید ازو
بوی خون آید ز ہر صیدی کہ در عالم کنی

مینکنی پیدا بحرف و صوت دشمن بہر خود
از رہ برہان و حجت ہر کرا ملزم کنی

ہیچکس انگشت بر حرف تو نتواند نہاد
گر بنقش راست از چپ صلح چون خاتم کنی

کشف گردد بر تو صائب جملہ اسرار جہان
کاسۂ زانوی خود را گر تو جام جم کنی

بی تامل صرف نقد وقت در دنیا کنی
چون بکار حق رسی امروز را فردا کنی

دست خود از چرخ دنیا گر توانی پاک شست
دست در یک کاسہ با خورشید چون عیسی کنی

سنبل و ریحان شود در خوابگاہ نیستی
آنچہ صرف آہ و افغان در دل شیدا کنی

چون صدف سہلست کردن قطرۂ او در حباب
جہد کن تا قطرۂ خود را مگر دریا کنی

تا بکی چون غنچہ در بستان سرای روزگار
رخنہ در قصر وجود از خندۂ بیجا کنی

چون صدف گنجینۂ گوہر ترا صائب کنند
رزق خود در یوزہ گر از عالم بالا کنی

ولہ

ز عکس خود کنی ہمچون پلنگ خشمگین وحشت
اگر در وقت خشم آئینہ پیش روی خود داری

ولہ

بندگی کردن پسندیدست با آزادگی
سرو را خط امان شد از خزان استادگی

میشود ہر کس بمقدار تواضع سربلند
قطرۂ ناچیز گردد گوہر از افتادگی

لنگر درین خراب برای چه میکنی — در راه سیل خواب برای چه میکنی
موی سفید کرده صبح قیامت است — در وقت صبح خواب برای چه میکنی

وله

جرم تو از حساب برونست از شمار — اندیشه از حساب برای چه میکنی
نقشی ست هر چه هست درین خانه غیر حق — از مردمان حجاب برای چه میکنی
از تیر کج کمان نبرد کجروی برون — با آسمان عتاب برای چه میکنی

وله

مکن تقصیر در افسوس تا جان در بدن داری — که بهر لب گزیدن سنّتی تحریک در دهن داری
جهان از تنگ خلقی هر تو زندانیست پر وحشت — وگرنه یوسفستانست اگر خلق حسن داری

وله

مکش چو تنگدلان آه از پریشانی — که دل ز حق شود آگاه از پریشانی
ولی چو آئینه از زهد یا کسب طلب — که نیست در جگرش آه از پریشانی
همانکه راه نمودست توشه خواهد داد — مکن ملاحظه در راه از پریشانی
کمال فقر همین بس که این ست تقریر — ز شور جستن بدخواه از پریشانی

وله

چند اسباب اقامت جمع در عالم کنی — ریشه تا کی در زمین عاریت محکم کنی
چند در پیری ز فوت مطلب دنیا دلی — قامت خم گشته خود حلقه ماتم کنی
فکر آب و نان مر آور دار حضور دل ترا — ترک جنت مبر گندم چند چون آدم کنی
همچو عیسی میتوانی آسمان پرواز شد — سوزن خود گر جدا از رشته مریم کنی

که دیده است گره را گره کشا باشد | کشوده شد دل من از شعار خاموشی

شود بمیوهٔ مقصود بارور صائب
ز برگ ریز زبان شاخسار خاموشی

هر دو عالم یکقدم باشد بپای بیخودی | ای هزاران خضر فرخ پی حذای بیخودی
دیدهٔ مور آید ش ملک سلیمان در نظر | چشم هر کس باز گردد در فضای بیخودی
مدتی در تنگنای آب و گل کشتی بس است | چند روزی همسفر کن در فضای بیخودی

این جواب آن غزل صائب که ملا گفته است
ای سری و سروریها خاک پای بیخودی

میشود بال و پر توفیق هنگام رحیل | دست افسوسی که در دنیا بهم ساید کسی
نیست غیر از گوشهٔ دل در جهان آب و گل | گوشهٔ امنی که یکساعت بیاساید کسی
میشود افزون سرانجام گدازش همچو شمع | هر چه از تن پروری بر جسم افزاید کسی
از ثمر شیرین نسازی گر دهان خلق را | سعی کن از سایه ات چون بید نساید کسی

میتوان گرد آشنا با خاک پیشت آسمان
صائب این همت اگر اقبال فرماید کسی

چند چون چشم هوسناک بهر سو بینی | صاف شو تا هم از آئینهٔ خود رو بینی
بالغ آنروز شود جوهر بینائی تو | که تو این دائره را چشم سخنگو بینی
گوی شو در خم چوگان سبکدست قضا | تا چو گردون سر خود در قدم او بینی
کشتی شرم تو آن روز شود طوفانی | که نهان کردهٔ خود را به ترازو بینی

بیک پر گرچه ممکن نیست از پرواز گلچیدن
مجرد شو که بال عالم بالاست تنهائی

ز خود دور افگند چون ناقه صائب سایهٔ خود را
غزال وحشی دامان این صحراست تنهائی

سینه باغیست که گلشن شود از خاموشی
دل چراغیست که روشن شود از خاموشی

بیشتر فتنهٔ عالم ز سخن می زاید
مادر فتنه ستردن شود از خاموشی

مهر زن بر لب گفتار که در بزم جهان
شمع آسوده ز کشتن شود از خاموشی

دل که در رهگذر باد حوادث شمع است
چون چراغ ته دامن شود از خاموشی

خاک اگر در دهن رخنهٔ گفتار زند
آدمی قلعهٔ آهن شود از خاموشی

نیست جز مهر خموشی بجهان جام جمی
راز عالم بتو روشن شود از خاموشی

از ره حرف بود در نخش مردم صائب
کس ندیدیم که دشمن شود از خاموشی

قدم برون نگذارد از حصار خاموشی
که خواب امن بود در دیار خاموشی

ز خاموشی دهن غنچه مشکبو گردید
خوشا لبی که بود مهر وار خاموشی

سخن اگرچه متین ست باد پیمائی ست
نظر بلنگر کوه وقار خاموشی

بچار بالش دل تکیه کرده است نفس
ز آرمیدگی روزگار خاموشی

ز چار موجهٔ رد و قبول یافت نجات
رسید هر که بدارالقرار خاموشی

چو کودکی که کند در کنار مادر خواب
بخواب فتنه زبان در کنار خاموشی

سخن که تیغ زبانها ز دست جوهر دار
خمی ست در قدح خوشگوار خاموشی

بهای گوهر ناسفته میکند دریا
که هست به ز سخن اعتبار خاموشی

همای فقر بهر کس که میکند اقبال
دگر نه نیست سری بی هوای درویشی

بقدر مهر بود اعتبار محضر را
زینه عار ندارد قبای درویشی

دو عالم از نظرش چون دو قطره اشک افتد
بدیده هر که کشد توتیای درویشی

منه چو مرکز ازین حلقه پا برون صائب
که دل بوجد در آرد نوای درویشی

قرار گیر مدار القرار درویشی
که انقلاب ندارد دیار درویشی

پیاده ایست زمین گیر آفتاب بلند
نظر بهمت گردون سوار درویشی

کند مدام اشفاق ابر رحمت پاک
بردی هر که نشیند غبار درویشی

بیک قرار چو آب گهر بود دائم
زیاد و کم نشود جوهر بار درویشی

کسیکه سکه مردی زجبهه اش خوانا است
رسیده است مدار العیار درویشی

مکن شتاب که یکبار سد بروز حساب
زخاز نان کرم مزد کار درویشی

صفای صبح بود چهره غبار آلود
نظر بآئینه بی غبار درویشی

بقدر روزن داغست روشنائی دل
خوش دلیکه بود داغدار درویشی

کنند از گل بیخار دامنش لبریز
بپای هر که خلیدست خار درویشی

چه حاجتست بگنجواری کسان صائب
که هست رحمت حق غمگسار درویشی

بتوحید خدا همچون الف گویاست تنهائی
دوئی در پله شرکست بیمتاست تنهائی

بامدک سختی رو از تو گردانند همراهان
رهی گر در دهان اژدها هست تنهائی

چو مرغ خانگی بر گرد آب و گل نمیگردد
همای خوش نشین اوج استغناست تنهائی

ز صائب این غزل تازه را بخوان مطرب
بمجمعی که رود گفتگوے درویشے

حضور فرش بود در جهان درویشی
سر نیاز من و آستان درویشی

خط سلیمی از انقلاب دوران یافت
رسید هر که بدار الامان درویشی

ز برگ ریزهٔ خزان امین اندیشی
بیک هواست بهار و خزان درویشی

بموسیای تسلیم می کند پیوند
اگر شکسته شود استخوان درویشی

چو دانه در دهن آسیا اگر افتد
بحرف شکوه نگردد زبان درویشی

چه حاجتست نگهبان که بی سر انجامی
بس ست بدرقهٔ کاروان درویشی

بحرف اگرچه توان یافت حال هر کس را
لب خموش بود ترجمان درویشی

سیاهی است گر آب حیات خالی نیست
اگر سیاه بود دودمان درویشی

جهان بود ز مه بی نشان اگر نبود
نگاهبان جهان پاسبان درویشی

سپهر سبزهٔ خوابیدهٔ بود صائب
نظر بهمت عالی مکان درویشے

قدم برون مگذار از سر رای درویشی
که مار گنج بود بوریای درویشی

اگر ز سیل حوادث جهان شود ویران
خلل نپذیرد دود بنای درویشی

زبان درازی تیغ و سنان بود چندان
که از نیام برآید عصای درویشی

کف سوال نمود از لعل و اژدر دست
وگرنه بر سر گنج ست پای درویشی

بکار هر که فتد عقدهٔ درین عالم
شود کشاده ز دست دعای درویشی

بهشت اگرچه مقامات دلنشین دارد
نمیرسد بمقام رضای درویشی

آنروز ترا نخل برومند توان گفت — کز هر که خوری سنگ عوض میوه فشانی
از دور نیفتند قدح بزم مکافات — زهر یکه چشیدن نتوانی نچشانی
گر خسته دلان را بشکر دست نگیری — شرط است که چون نی بتوانی برسانی
غم نیست غباریکه ازان دست توان شست — از روی گهر گرد یتیمی چه فشانی
پیش دل و پس اوراق خزان هیچ نفس نیست — خوشدل چه بعمر خود و مرگ دگرانی

صائب دل و جان از پی دلدار روان است
هشدار کزین قافله دنبال نمانی

اگرچه هست بظاهر خراب درویشی — ز وصل گنج بود کامیاب درویشی
ترا ز ورد سحر آنچنان خلاص کند — اگرچه تلخ بود چون گلاب درویشی
ترا بروز حساب این سخن شود معلوم — که بود سلطنت بیحساب درویشی

وله

ازان همیشه بود تازه روی درویشی — که متصل بمحیط است جوی درویشی
ز تند باد حوادث نمی شود خاموش — چراغ گوشه نشینان کوی درویشی
بهوش باش که در گوش چرخ حلقه بسی — کشیده اند فقیران بهوی درویشی
دران محیط که کشتی نوح در خطر است — درست از آب برآید سبوی درویشی
چو خضر سبز شود هر کجا گذارد پای — کسیکه حفظ کند آبروی درویشی
ز جام زرمی بی درد سر مدار طمع — که این شراب بود در کدوی درویشی
بشوی از دو جهان دست چون فقیر شدی — که هست در ره فقر این وضوی درویشی
تو نام مرا دنه ازان بمدعا نرسی — وگرنه خاک مرا دست کوی درویشی

نیست چون نافه حاجت اظهار — در گره مشکناب اگر داری
میدهد جا بدیده ات گوهر — رشته سان پیچ و تاب اگر داری
پیرو سایهٔ خودی همه جا — پشت بر آفتاب اگر داری

صائب از بادهٔ کهن بگذر
آرزوی شباب اگر داری

اگر نسیم سحرگاه مهربان بودی — ز بوی گل قفسم رشک گلستان بودی
عنان گسسته نمیرفت باد پای نفس — اگر حضور درین تیره خاکدان بودی
اگر نهفته نمی بود کار فرمائی — جهان چنانکه تو میخواستی چنان بودی

وله

تا تو چون شانهٔ دل چاک مهیا نکنی — پنجه در پنجهٔ آن زلف چلیپا نکنی
رشتهٔ گوهر سنجیدهٔ عبرت ما را — باخبر باش که ضایع تماشا نکنی
نشوی طعمهٔ شاهین حوادث چون کبک — اگر از ساده دلی خندهٔ پیجا نکنی

وله

از سر صدق اگر سینهٔ خود چاک کنی — فیض صبح از نفس پاک خود ادراک کنی
در قیامت گل بیخار ثمر می بخشد — نیش خاری که تو از آبله نمناک کنی
از تو هر پارهٔ دل برگ نشاطی گردد — صبر چون غنچه اگر با دل غمناک کنی
روی ناخشته بدرگاه تو خوبان آیند — گر تو چون آئینه دامان نظر پاک کنی

وله

حیف ست درین فصل دماغی نرسانی — چشمی ز گل و لاله چو شبنم نچرانی

زمین قلمرو سیلاب حادثات بود
مکن بنای عمارت درین خراب شده

نگفته است زهم دور آشنا یارا
تکلفی که درین روزگار تاب شده

ردیف یای تحتانی

درعمارت زندگانی چند باطل میکنی
رفتهٔ از کار تا سامان منزل میکنی

عاقبت این خانها ماتم سرائی میشود
زعفران گر جای برگ کاه در گل میکنی

دادخواهی میشود فردای محشر نزد حق
هر نفس گر زندگانی صرف باطل میکنی

ولہ

میشود چیز تو خورشید قیامت فردا
دست خود گر سپر مردم افتاده کنی

ولہ

دلفروزست جام خاموشی
ماو عیش مدام خاموشی

پستی نطق می شود معلوم
چون برائی ببام خاموشی

ولہ

رند منشین بشراب اگر داری
شور کم کن کباب اگر داری

از جگر تشنگان دریغ مدار
قطرهٔ چون سحاب اگر داری

آب در شیر خود مکن زچراغ
در سر اماهتاب اگر داری

باش بیدار در دل شبها
در لحد چشم خواب اگر داری

قدم خویش را شمرده گذار
در رسیدن شتاب اگر داری

در صحبت بروی خلق به بند
هوس فتح باب اگر داری

بفشاندن نگاه دارے کن
نعمت بیحساب اگر داری

ولہ

سادہ لوحی بود آئینہ صد نقش مراد
تو ز صد نقش بنامی چو نگین ساختہ

ولہ

سخن چو تازہ برآید ز کلک بیعت درست
چو یوسفی کہ فروشند بر کنارہ چاہ

ولہ

روی تو چون سیاہ نگردد کہ چون نگین
ہموار خویش را ز پے نام کردہ

ولہ

بدست بادہ گلگون عنان مدہ زنہار
کہ تو سواری و این اسپ سرکش افتادہ

ولہ

مسیح دعا شو چون روان شد اشک از دیدہ
کہ نقش مہر گیرد زود کاغذہای نم دیدہ
اگر صد سال سالک چون فلک گردون جنا گردد
نگردد تا بگردد خود نمیگردد جہان دیدہ
نگردد سنگ راہ فکر رنگین دوری منزل
جنا یکشب بہند و ستان رود با پای خوابیدہ

بموزونی علم نتوان شدن صائب بما سانی
کہ بہر مصرعے یک عمر بر خود سر و پیچیدہ

درپیش ہر کہ غیر خدا بستہ کمر
زنہار پارہ ساز کہ زنار بستہ
سازی روان ز ہر مژہ صد کاروان اشک
گر وا کنند آنچہ تو در بار بستہ

غیر از سیاہ کردن اوراق عمر خویش
صائب وگرچہ طرف ز گفتار بستہ

ولہ

yābad zi-ajal tāzhniy-e qand-e mukarrar
dar zindagiy ān kas ki bimirad ba-irāda.

mukarrar refined

یابد ز اجل چاشنی قند مکرر — در زندگی آنکس که بمیرد بارادہ

ولہ

گر نیستخواهی شود پامال چو خس پست — مهمان را وقت رفتن کفش پیش پا منہ

ولہ

-it: am feeding

گر از طعام تن عام مے شود فربہ — تن کریم ز اطعام مے شود فربہ
بچشم شور کنندش چو ماه دنبہ گداز — دو هفته هر که ز ایام مے شود فربہ

ولہ

کہ خرسند میشد ز فقر و قناعت — مے نبود اگر انقلاب زمانہ

ولہ

غفلت پیران جاہل را سبب کانست — فارغست از منت افسانہ خواب صبحگاہ

ولہ

میشود برزود سیر بیاگواه پا بجا — وقت رفتن مهمان را کفش زیر پا منہ

ولہ

پاس وقت صحبت نازک خیالان دار دار — بی طلب در خلوت ارباب معنی رو منہ

ولہ

از مزار اهل حق جز دولت عقبی مخواہ — زینهار از ترک دنیا گردگان دنیا مخواہ
صورت دیباست باشد هر که در بند لباس — هوش اگر داری شعور از صورت دیبا مخواہ

ولہ

اے شمع طور زاتش حسنت زبانہ — عالم بدور زلف تو زنجیر خانہ

بر روی هم هر آنچه گذاری وبال تست — جز دست اختیار که بر هم نهاده

وله

طعمه مور شوی گرچه سلیمان شده — زال میگردی اگر رستم دستان شده
آسیای فلک از بهر تو سر گردان نیست — تو ز اندیشه روزی چه پریشان شده

پیش عفو و کرم و رحمت یزدان صائب
کم گناهیست که از کرده پشیمان شده

از پشیمانی مشو غافل که روز بازخواست — برگ عیش تست هر دستی که بر هم سوده

وله

در مجمع تمنیست کسی را غم خانه — چون رنگ روان قافله ایست روانه
دل زود توان کند ز یاران مخالف — خوش باش بنا سازی اوضاع زمانه

صائب نکشی تا بگریبان سر خود را
هرگز نبری گوی سعادت ز میانه

ایکه از شغل عمارت غافل از دل گشته — از سگ خاموش گیر خاک غافل گشته
کهنه دیواریست ترا دارد دو عالم در میان — خواهی افتادن بهر جانب که مائل گشته
میگذارندت بچشم شور این نادیدگان — از زبان آتشین گر شمع محفل گشته

وله

از توبه شود هر که کشی النفس زیاده — گیرندگی سگ شود افزون ز قلاده
از سطر شماری نتوان راه بحق برد — در بادیه حاجت بدلیل ست نه جاده
آن به که بگیرد دل درویش کند طوف — آنرا که میسر نشود حج پیاده

بیش ازین پیسند صائب را بزندان خود
از بیابان ملک و تخت ازد امن کهسار ده

امید و گوی سعادت در رکاب دلتش — قامت هر کس بیار د چون چوگان شده

وله

چون لعیب و هنر خویش توانی پرداخت — تو که از جهل در آیینه را کل زده
در قیامت سپر آتش دوزخ گردد — از درم مهری اگر بر لب سائل زده

وله

از مردمان اگرچه کناره گرفته — این گوشه را برای شکاره گرفته
قانع بر نگ و بو شده همچو شاخ گل — دستی دراز کرده نگاره گرفته
از جهل کرده دل خود زنده زیر خاک — بر دل اگر ز کینه غباره گرفته

خواهد فتاد دامن منزل بدست تو
صائب اگر رکاب سواری گرفته

مار ا بس ست سلسله جنبان اشاره — کافیست بزم سوختگان را شراره
تا پای بر فلک نگذاری ز مهد خاک — مویت اگر چو شیر شود شیر خواره
مردان عنان بدست توکل بداده اند — تو سست عزم در گره استخاره

صائب ز آفتاب رخ یار شرم کن
از ره مرو بروشنی هر ستاره

گوئی نمیرد و بعصاکش برون رخشم — خود خوب شو چه در پی خوبان فتاده
پیراهنی که مے طلبی از عزیز مصر — دامان فرصتی ست که از دست داده

ولہ

از فضولی میہمان بر میزبان گردد گران
در برون در گذار این خلق صائب خانہ شو

ترک افیون را علاجی بہتر از تقلیل نیست
اندک اندک از اشنایان جہان بیگانہ شو

ولہ

در کہن سالی ز مرگ ناگہان غافل مشو
برگ چون شد زرد از باد خزان غافل مشو

از چراغی میتوان افروخت چندین شمع را
دولتی چون رو دہد از دوستان غافل مشو

ولہ

چون جہان میتوان آزادگان را بندہ کرد
از بخیلی بندۂ سیم و زر دنیا مشو

ولہ

ہر چہ بخشد عالم ناساز میگیرد ز تو
غیر عبرت ہر چہ گیری باز میگیرد ز تو

ولہ

تا کی خواجۂ ممسک بمنبورِ عسل ماند
کہ نیشے ماند از صد خانۂ پر انگبین باو

ولہ

راستی پیشۂ خود کن کہ بود سبز مدام
مجلس افروزی شمع و چمن آرائی سرو

ردیف ہای ہوز

یارب از عرفان مرا پیمانۂ سرشار دہ
چشم بینا جان آگاہ و دل بیدار دہ

ہر سر موئے حواس من براہے میرود
این پریشان سیر را در بزم وحدت بار دہ

نشۂ پادر رکاب مے ندارد اعتبار
مستی دنبالہ داری ہمچو چشم یار دہ

parechim sari wandering

fleeting

عقل سالم زمی ناب نیاید بیرون | کشتی کاغذی از آب نیاید بیرون

ردیف واو

بی طلب نه نهار بر خوانِ کسان مهمان مشو | گوهرِ بی قیمتی سنگ تهِ دندان مشو

وله

شد رعشهٔ پیری پر و بال طلب تو | یکچو نشد افسرده زکا فود تب تو
ای لوح مزارے ز فرامش کدهٔ خاک | دستی ست برون آمده بهر طلب تو
در فکر سفر باش که هر موے سفیدی | از غیب سوالیست برائے طلب تو

وله

مرد آزار رقیبان نیستی عاشق مشو | بر نمی آئی بدنیا دوستان دنیا مجو

وله

ز جلوه هاے صنوبر قدان زراه مرو | نگاهداری دل کن پی نگاه مرو
دلِ دو نیم ندارے بگوشه بنشین | بلا نگاه محبت بیک گواه مرو
سپاه غیرت حق شکستگان پارست | چو فتح روی دهد در پی سپاه مرو
مرا ز خضر طریقت نصیحتے یاد ست | که بے گواهی خاطر بهیچ راه مرو

وله

سنگ ملامتی که بهم بشکند ترا | چون کعبه واجبست بجان احترام او
طومار درد و داغ عزیزان رفته است | این جملتی که عمر دراز ست نام او

وله

مغز تحقیق ز ارباب عمائم مطلب | آنچه در سبحه نتوان یافت ز دستار مجو

مزن چین بر جبین وقت نزول درد و غم صائب
که عیب ست از کریمان در بروی میهمان بستن

عیب بی‌یارانی بینند کوته دیدگان
گرچه بی پرده است در چشم نظر پوشیدگان

نیستند از روی میزان قیامت منفعل
با دو چشم عاقبت بین خویش را سنجیدگان

در شبستان بخت خواب فراغت میکنند
در دل شب‌ها ز بیداری بخود پیچیدگان

هر که دستار تعین از سر خود وا کرد
در صف مردان بود کمتر ز سر پوشیدگان

میشوند انشای غزلی در هفته یاد رکاب
از فروغ عارضت چون ماه نو بالیدگان

از خموشیهای اهل فهم در تحسین شعر
میخلد افزون بدل تحسین نافهمیدگان

با کمال بی‌بری باشند صائب تازه روی
در گلستان جهان چون سرو دامن چیدگان

بر سبکروحان گران نبود بهار خاستن
برگرانجانان بود مشکل ز جا برخاستن

خوشنما تر رنگین دان از نشست گوهرست
از بزرگان گران تمکین ز جا برخاستن

میشود با خاک یکسان از طمع نفس خسیس
از سر راه است مشکل برگدا برخاستن

وله

تا بپرهیزستان نکشیدند عزیزان
چون نے بمقامی نرسیدند عزیزان

فقری که تو امروز بهیچش نستانی
با سلطنت بلخ نخریدند عزیزان

وله

غافل از آه ندامت در جوانیها مشو
کز کمان حلقه ممکن نیست تیر انداختن

وله

وقت شمعی خوش که می‌ارزد بچشم اشکبار — بر سر یکپا تمام شب برای سوختن

وله

نیم غمگین که مرگ آرد مرا از زندگی بیرون — ازین داغم که می‌آرد ز شغل بندگی بیرون
تواضع میفزاید رتبهٔ ارباب دولت را — زغلطانی نباید گوهر از زرندگی بیرون
برآورد آنکه از دوزخ من آلوده دامان را — مرا ای کاش می‌آورد از شرمندگی بیرون

رگ گردن فرود از طوق قمری سرو را صائب
ز رعنائی نبارد سرکشان را بندگی بیرون

فقیر انرا بجوب منع از درگاه خود راندن — بشمع دولت بیدار باشد دامن افشاندن
مگردان روی گرم از دوستان تا دولتی داری — که از یک شمع روشن میتوان صد شمع گردان

وله

بکیمیای اثر میتوان درین عالم — دو روزهٔ هستی خود عمر جاودان کردن

وله

پیش غافل سخن از پند و نصیحت راندن — هست بر صورت دیوار گلاب افشاندن
نیست ممکن نشود دخل ز ریزش افزون — دانه در خاک یکی صد شود از افشاندن
نکشد پای بخواری ز در خلق حریص — خیرگی را ز نگس دور نسازد راندن

وله

خموشی سرمهٔ کوه بلند آواز میگردد — بلب بستن توان بیهوده گویا را ز بان بستن
ندارد ناله در فریاد رس دلبستگی سودی — نمی‌یابیست خود را چون جرس کاروان بستن
مشو با قامت خم حلقهٔ درگاه دونان را — که در سجد کمان باید توجه بر نشان بستن

پوشش چشم زاوضاع روزگار که نیست | لباس عافیتی به ز پنبه پوشیدن

ولله

در همه روی زمین میشود انگشت نما | هر که چون مه بتمامی شود از خود خالی

ولله

مرا هر کس که بیرون میکشد از گوشه خلوت | ستمگاریست کز آغوش یارم میکشد بیرون

ولله

صبح پیری از دلم زنگار غفلت را نبرد | دیگر این آئینه کی از زنگ می آید برون

ولله

نور از آئینه می بارد سکندر را بخاک | از حیات جاودان کم نیست آثار حزین

ولله

هر که از آب حرام رشوت التیام نشد | تیغ اگر باشد طرف مردانه میگوید سخن

ولله

گناه باده پرستان تبه نه نزدیکست | خدا پناه دهد از غرور هشیاران

ولله

آلوده مگردان بزنا دامن عصمت | از صحبت بیفائده زنهار حذر کن

ولله

آه کز دلبستگیها آدم کوتاه بین | میرود با مرکب چوبین ازین دنیا برون

ولله

هر سیه روئی که کوشش میکند در جمع دل | جمع چون هندو کند سیرم ز آسودن

-ābistan pregnant.

kaghaz bird a paper kite

دل بحرف پوچ تا کی شادخواهی ساختن | مصحف خود چند کاغذباد خواهی ساختن
میکند موج حوادث رخنه چون جوهر درو | گر حصار خانه از فولاد خواهی ساختن

وله

زین شکست دلبست کز گردون مرا در طالع است | استخوانم مغز و مغزم استخوان خواهد شدن
هست اگر هر گریه را خنده در چاشنی | ریشهٔ غم در دل ما زعفران خواهد شدن

وله

اگر بسوخته جانی رسد شرارهٔ من | امید هست که روشن شود ستارهٔ من
نشد کشاده ز دل عقدهٔ مرا هرچند | ز سبحه گر دهد آورد استخارهٔ من

وله

فارغ از فکر مکافاتم که خصم کینه جو | زنده زیر خاک باشد از غبار کین من

وله

هر که او قوت کند صرف بنقادی خلق | میرود زود تهیدست ز بازار برون

وله

ز خست شرکا زود بیشوی دلگیر | درین زمانه تمنای اعتبار مکن

وله

عقل سختی دیدگان شمشیر صیقل داده است | مشورت زنهار با مردان کار افتاده کن

وله

عنان لطبول اهل داده نمیدانی | که مغز آدمیان ست رزق این ماران

وله

آبروی راکه کردم صرف این بیجا صلان | آسیای میتوانستم بدوراندا ختن

ولـه

شیر یکه خورده بودم در عهد کودکی | کرد از فشار چرخ سفیدی زموی من

ولـه

آنقدر با تن مدارا کن که جان صافی شود | خرمنت چون پاک گردد پای بر عریان زن

ولـه

نیست آسان خوان نعمتهای الوان ریختن | برگ ریزان خزان فالست دندان ریختن
تلخی هجرت حلاوت میدهد از شهد جان | آبرو نتوان برای آب حیوان ریختن

ولـه

از دل و جان بنده غربت نگردد چون کمند | آنچه یوسف دید از اخوان در غم آباد وطن

ولـه

صبح بیدارے شود گفتم مرا موی سفید | پرده دیگر شد از غفلت برای خواب من
بسکه با گرد خجالت طاعتم آمیخته است | خاک میلیسد زبان شمع در محراب من

ولـه

دامن دولت بآسانی نمی آید بدست | این همما از بیضه فولاد می آید برون
از خشن پوشان فریب نرم گفتاری مخور | کین صفیر از خانه صیادے آید برون

ولـه

میتوان گشت بگفتار جهانگیر وسلے | نیست ممکن که دهان گیر توان گردیدن

ولـه

khashan a grass
khashampoosh
= hypocrite
khashan a kind
of falcon

Jahangir one
of the styles
used by the
Moghul
Emperors

ولـه

ازان خرسند گردیدم ز دیدن‌ها نادیدن
که دیدن‌های ما جز تکلیف دیدن نیست

ولـه

توانی گر بآب حلم کشتن خشم را در دل
گل از آتش چو ابراهیم آسان میتوان چیدن
گلی در راه یاران گر زبی برگی نیفشانی
بقدر آن خس و خاری بمژگان میتوان چیدن

ولـه

آه گرمی هست دایم در دل بیتاب من
نیست هرگز بیچراغی گوشهٔ محراب من
از شتاب عمر گفتم غفلت من کم شود
زین صدا آب سنگین‌تر شد آخر خواب من

ولـه

پیش اهل حال میباید لب از گفتار بست
چون طرف آئینه باشد دم نمیباید زدن

ولـه

هر که عذری دارد از تقصیر دارد توبه
نیست غیر از زور رفتن عذر بیجا آمدن

ولـه

مبتلای آرزوی نفس را عاقل مخوان
عنکبوت رشتهٔ طول امل را دل مخوان

ولـه

میکند آواره یک کج بحث چندین راست را
یک کمان از عهدهٔ صد تیر نمی آید برون

ولـه

چون سیاهی شد ز مو هشیار میباید شدن
صبح چون روشن شود بیدار میباید شدن

ولـه

bar-angusht pečīdan to tie round the finger for remembering

? bachukrāneki

? mukra bar čīdan to collect the pieces

šāl duzīdan ? to make oneself younger than one's age.

بشکر انکه داری چون سلیمان دست بر خاتم
نمیباید گناه مور بر انگشت پیچیدن

چو دندان ریخت دندان طمع از زندگی برکن
که بازی را بآخر میرساند مهره برچیدن

چرا آلوده کذب و خیانت میکنی خودرا
چو پیش و کم نمیگردد حیات از سال دزدیدن

ولـه

ز صد هزار پسر همچو ماه مصر یکی
چنان شود که چراغ پدر کند روشن

ولـه

غوطه زد در خاک تا تیر هوائی شد بلند
سر کشان راز و دمیمالد فلک بر زمین

ولـه

پیش ازین هرگز نشستم روی امکن لب بپیش ازین
آبروی خود مبر در عرض مطلب پیش ازین

ولـه

نیشکر بعد از شکستن میشود شاخ نبات
بشکند هر کس ترا بر یکدگر شکر فشان

ولـه

در کهن سالی نفس را راست نتوان ساختن
راست ناید با کمان حلقه تیر انداختن

ولـه

اگر چون نیشکر سنگین دلان پامال سازندت
تو از همت بدانگشتی سر تسلیم شکر کن

ولـه

از عزیزان رفته رفته شد تهی این خاکدان
یک تن از آیندگان نگرفت جای رفتگان

پیش ازین بر رفتگان افسوس میخوردند خلق
میخورند افسوس بر ایام ما بر ماندگان

ولـه

-akhgar i pīrāhan i maḥram

دل غمین زاندیشهٔ روزی رنیغالم مکن | بهر گندم پشت بر فردوس چون آدم مکن
ریزش خود را ز چشم مردمان پوشیده دار | در سخاوت خویش را افسانه چون حاتم مکن
گر نمیخواهی شود روشن بمردم حال تو | راز خود را اخگر بیراهن محرم مکن
عالم بالاست جای این نهال بارور | ریشهٔ خود در زمین عاریت محکم مکن

وله

از پرکاه جهان همت من مستغنی ست | التجا پیش خسیسان نبرد دیدهٔ من

وله

جدا شو از دو عالم تا توانی با خدا بودن | که دارد در دو سر بسیار با خلق آشنا بودن
بکش در زندگی مردانه جام نیستی بر سر | که باشد در بلا بودن به از بیم بلا بودن
دم تیغ قضا از چین ابرو برنمیگردد | ندارد حاصلی دلگیر از حکم قضا بودن
تمنا را ز دل چون سگ ز مسجد دور میسازی | اگر دانی چه مطلبها ست در بی مدعا بودن

وله

اگرچه دست شان کوتاه تر از آستین باشد | بود گوی فلک ها در خم چوگان دشمن

وله

همصحبت خسیس کند نفس را خسیس | پهلو تهی ز کاه کند کهربای من

وله

برادر از نهادت گرد عصیان گر نمیگیرد | شبی با هم زآه آتشین روزی منور کن

وله

جواهر سرمهٔ بینش بود ارباب دولت را | ز جرم زیردستان از تحمل چشم پوشیدن

ولـه

منه ز نهار ای غافل ز رعد خود قدم بیرون — که ریزد خون خود صیدی که آید از حرم بیرون
ندارد دانه غیر خون دل دام صحبتها — منه تا ممکن است از گوشهٔ عزلت قدم بیرون
مشو غافل ز آه عجز باهر کس طرف باشی — که باشد فتح از انجانب که آید این علم بیرون

ولـه

هر که آب روی خجلت را شفیع خود کند — از مروت نیست آوردن گناهش بر زبان

ولـه

در تلاش اوج عزت هر که میسوزد نفس — سعی چون خورشید دارد در زوال خویشتن

ولـه

خاک باشد از مضافهم چشم دشمن را نصیب — کرده ام تا خاکساری را حصار خویشتن

ولـه

زاخوان راضیم تا دیدم انصاف خریداران — گوارا کرد بر من چاه را از قیمت افتادن

ولـه

مشو چو طرف کلاه از شکست خود غافل — که هست خود شکنی زینت سرافرازان

ولـه

برمراد بد گهر دایم نگردد آسمان — سنگ ودا فتد ز آغوش فلاخن بر زمین

ولـه

سکهٔ مردان نداری معرفت کم خرج کن — فتنه ها دارد بنام بادشاهان زر زدن

ولـه

اگر افتاده را همچو سر از خاک برداری — بکیش من بود از طاعت روز من گران

وله

محرم گنج الهی نیست هر نا شسته رو — از تو انگر فقر را شرط است پنهان ساختن

وله

دایم از روی نسب بر هم تفاخر میکنند — نیستند از یک پدر پنداری ابنای جهان

وله

حاسازی فلک ز نسیم شکایت است — خامش نشین و پرده افلاک ساز کن

وله

آب حیات دولت خالی ست نام نیک — این دولت دو روزه خود مستدام کن

وله

میشود مال بخیلان باد دستاز نصیب — خرده گل عافیت خرج صبا خواهد شدن

وله

تا چو درویشان تو ان باگاه گاهی ساختن — از سبک مغزیست باز رین کلاهی ساختن
از برای لقمه چون قلاب گردن کج مکن — تا بآب خشک نتوان همچو ماهی ساختن
در تلاش نام نتوان چون عقیق ساده لوح — با دل پر خون به ننگ و سیاهی ساختن
از محیط آفرینش فلس اگر داری طمع — با هزاران خار میباید چو ماهی ساختن

وله

هر که کم کم خورده خود صرف درویشان نکرد — همچو قارون میگذارد جمله یکجا بر زمین
هر کجا گوهر فزونتر تشنه چشمی بیشتر — میطپد چون ماهی بی آب دریا بر زمین

nā sāzī

bāddast spendthrift

? qaqibat

fals or fels a small coin or the scale of a fish.

? kamkam little by little

نیست مفلس را ز قرب اغنیا چیزی بتاب | رشته از گوهر ندارد بهره جز لاغر شدن

وله

عمر خود را کم بامید فزونی میکنند | ساده لوحانی که میدزدند سال خویشتن

وله

از سر انجام سفر غافل نمیباید شدن | دل نهاد و عمر مستعجل نمیباید شدن
کشتی نوحست صاحبدل درین دریای خون | در شکست هیچ صاحبدل نمیباید شدن

وله

سود سفر بود گذراندن ز همرهان | زنهار با رفیق موافق سفر کنن

وله

هیچ همدردی نمیسازم بسزای خویشتن | می نهم چون بید مجنون سر بپای خویشتن
هر که با جمعیت اظهار پریشانی کند | میزند فال پریشانی برای خویشتن

وله

ما بجای توشه دل برداشتیم از هر چه هست | بار سنگین و ره عقبی بر نتابد بیش ازین

وله

در انتهای کار خود از ابتدا ببین | زان پیشتر که خاک شدی دیر پا مبین

وله

دندان خامشی بجگر چون صدف گذار | دامان خود بر از گهر شاهوار کن

وله

بروی سخت نتوان گفتگو با دل نشین کردن | بهمواری تلاش نام باید چون نگین کردن

dast az pā khatā kardan = to mistake hand for foot.

حرف حق باباطلان گفتن ندارد حاصلی — در زمین شور صائب دانه افشانی مکن

وله

بتد بیرخرد سرپنجه نتوان با قضا کردن — درین دریا بدست بسته میباید شنا کردن
دل غمگین بزور اشک هیهات است بگشاید — بدندان گر نتوان گره از رشته وا کردن
نکردی سجده اخلاص تا افراختی قامت — ببام کعبه عمرت رفت دکان هوا کردن
چو میدانی گواه از خانه دارد دست و پای تو — کمال کوته اندیشی ست دست از ما خطا کردن
ز خواهشهای بیجا گر نه شرمنده دمادم — چه داری دست پیش روی خود وقت دعا کردن
ز شکر خواب گردد تنگ شکرخا مه خواب — توانی بستر خود را اگر از بوریا کردن

مرو از ره برون صائب بحرف پوچ شیادان
که بیمغز است از هر چوب بیمغزی عصا کردن

چندای دل غمین بمدار اگر یستن — عیب است قطره قطرهٔ دریا گریستن
صبح امید میدمد از دیدهٔ سفید — دارد در آستین ید بیضا گریستن
از گریهٔ خوشهای گهر چید دست تاک — دارد درین حدیقه ثمرها گریستن
ریزش سفید میکند ابر سیاه را — روشن شود دل از دل شبها گریستن
بر استقامت نظر شمع شاهد ست — یکسان بسوز و ماتم دنیا گریستن
نم در دل محیط نماند اگر ترا — باید بقدر خنده بیجا گریستن
بر فوت وقت هم بفشان یکدو قطره اشک — تا کی بفوت مطلب دنیا گریستن

صد پیرهن عرق ز خجالت کشیم دوش
صائب شبی که فوت شد از ما گریستن

zhinā

hawā kardan = to fly ?

jāma-i ḥurvāt = bedclothes.

shaiyād a hypocrite

dast e tāk ? the hand shaped leaf of the vine
khosha cluster

شبنم بآفتاب رسید از فتادگی | بنگر که از کجا بکجا میتوان رسید

وله

با توانائی ز اهل فقر استغنا مزن | عاجز از زاد دستگیری کن بدولت پا مزن
با قضای آسمانی چاره جز تسلیم نیست | در محیط بیکران زنهار دست و پا مزن
تا برآید از گریبانت بیکدم آفتاب | دست خود چون صبح خرج برد من شبها مزن
از در پوشیده برگردند مهمانان غیب | بخیه از خواب گران بر دیدهٔ بینا مزن

برسیه چشمان مگردان سرخ صائب چشم خویش
کاسه در خون جگر چون لالهٔ حمرا مزن

نیست مقدور علاج غم دنیا کردن | گره از جبهه بناخن نتوان وا کردن
میشود بسته در فیض ز وا کردن لب | درد خود عرض نباید بمسیحا کردن
عنقریب است که هم پلهٔ قارون شده است | خواجه از تنگیه بجمعیت دنیا کردن
آنقدر از دل صد پاره نمانده است بجا | که بآب توان رقعهٔ انشا کردن
نیست ممکن بفسون نگهران نیک شوند | گر گرو از دم عقرب نتوان وا کردن
زن چه باشد که از و مرد بفکر یاد آید | شاید عجز بود شکوهٔ دنیا کردن

نور خورشید دهد دیدهٔ دل را صائب
گریه چون شمع سحر نان در دل شبها کردن

چون دو تا شد قدت از پیری گرانجانی مکن | پیش ازین استادگی با آسمان جولانی مکن
مرغ زیرک دام را در دانه می بیند عیان | در حضور موشگافان مسجه گردانی مکن
پاس دل دار از شور چشمان سنبل فردوس را | در میان جمع اظهار پریشانی مکن

shor eashm
malignant eye

شرم از خواب گران چون برگ سنگست ترا
در ته سنگ چه مقدار توان مالیدن

اوج دولت مقامیست که غافل باشند
بر لب بام خطر جهل بود خوابیدن

ولـه

روی در نقصان گذارد ماه چون گردد تمام
چون شود لبریز جامت از خمار اندیشه کن

بوی خون می آید از آثار دلهای دونیم
رحم کن بر جان خود از ذوالفقار اندیشه کن

پیشه با شب زنده داری خون مردم میخورد
زینهار از زاهد شب زنده دار اندیشه کن

این زمین و آسمان گردی دوروی بیش نیست
از دهان صائب بیندیش از غبار اندیشه کن

هر که اینجا با سر افرازی نهد سر بر زمین
خط ز خجلت کم کشد در روز محشر بر زمین

هر که چون آئینه دارد جبهه وا کرده
میشود فرمانروا همچون سکندر بر زمین

مرد کافر نعمتی از شکر منعم غافلیم
میگذارد مرغ در هر دانه سر بر زمین

ingratitude

ولـه

بپوش چشم ز وضع جهان و عشرت کن
به بند در برخ کائنات و وحدت کن

نه شریف تر از کعبه ای لباس پرست
ز جامه که بسالے رسد قناعت کن

ز اشک و چهره ترا داده اند آب و زمین
برائے توشهٔ فردای خود زراعت کن

چو آفتاب بقرصی اگر رسد دستت
بگرد خوان فلک ذره ذره قسمت کن

دمادم ست که طبل رحیل ساز شود
بهر طپیدن دل فکر کار رحلت کن

لباس عاقبتی به ز خاکساری نیست
باین لباس سبک از جهان قناعت کن

ولـه

ولہ

دیدی از اخوان چہ خوار یہا عزیز مصر دید — چشم و لجوئی نمی باید ز اخوان داشتن

ولہ

میکند گل زردروئی از شراب دیگران — در دو سر میگردد افزون از گلاب دیگران
با وضوی دیگری می بندد احرام نماز — تازہ دارد هر که روی خود بآب دیگران
از جواب خشک کردم پیش از آن تر دامنان — چشمہ حیوان من باشد سراب دیگران
چون نسیم صبح گردم گرد هر جا غنچہ ایست — میکشاید دل مرا از فتح باب دیگران
گرنہ پیوست ست باهم رشتہ جانها چرا — عمر کوتہ شد مرا از پیچ و تاب دیگران

بیتوان صائب بسیلی روی خود را سرخ داشت
از چہ باید کرد رنگین از شراب دیگران

کرسی دارست اوج اعتبار اینجهان — دل منہ بر دولت ناپایدار اینجهان
رشتہ اشکی نمی است مدآه حسرت است — پیش چشم موشگافان پود و تار اینجهان
خندہ بر قیست کز ابر سیہ ظاهر شود — شادی یا در رکاب نوبہار اینجهان

ولہ

شکوہ بیہودہ از ناسازی گردون مکن — این جراحت را بشمشیر زبان افزون مکن
از شکست خصم خوشحالی ندانست بردهم — زینهار این ریزہ الماس در معجون مکن
چون مسیحا همت بر سر گردون گذار — خویش را در خم حصاری همچو افلاطون مکن
صبح پیری نیست چون شام جوانی پردہ پوش — آنچہ ممکن بود کردی پیش ازین اکنون مکن

ولہ

dār gilbat

bardādan = to release

ز قید محکم هستی کجا برون آئی
ترا که بند قبا مشکل ست وا کردن

قطر بسر مه مردم سیه مکن صائب
بگریه تا بتوان دیده را جلا کردن

کسیکه می نهد از حد خود قدم بیرون
کبوتریست که می آید از حرم بیرون

ز آسمان کهن سال چشم جود مدار
نمیدهد چو سبو کهنه گشت نم بیرون

عجب که چاک شود دست مشفقی صائب
که آرد از دل احباب خار غم بیرون

بحسن خلق دلها را مسخر میتوان کردن
باین عنبر دو عالم را معطر میتوان کردن

بخون خوردن اگر قانع شوی از نعمت الوان
چه خونها در دل این سبز خضر میتوانکردن

اگر از خاتمی مهر سلیمانی بدست آرے
بریزد ان معنی را مسخر مے توان کردن

ولہ

بر خاطر لطیف بزرگان مشو گران
لنگر درین محیط بقدر حباب کن

عاجز بود ز حفظ عنان دست عشوه آر
تا ممکن ست توبه زمی در شباب کن

بی ابر مشکل ست تماشای آفتاب
صائب نظاره رخ او در نقاب کن

رزق اگر بر آدمی عاشق نمیباشد چرا
از زمین گندم گریبان چاک می آید برون

ولہ

هست در عین عدالت آب جا بخش حیات
قطره در دریای ظلمت همچو اسکندر مزن

خامشی رزق تو گفتار ست رزق دیگران
تا توان گل در گریبان ریختن بر سر مزن

الوان

langar kardan: app. i.q. sponge upon

×

last dar

qatra zaban = tizain

از دو عالم قطع کردم رشتهٔ پیوند را
تا به آن بیگانه پرور آشنائی یافتم

وله

منت دست نوازش میکشم از دست رد
از قبول خلق از بس بی تمیزی دیده ام

وله

در منزلت ز خنده اگر گریه پیش نیست
بالاتر از دهن ز چه دادند جای چشم

وله

با هر که شکوه از دل افگار سر کنم
مجروح را بسیر نمک زار سر کنم

وله

نمیدزدم ز کوه قاف وحش از برد بارها
ولی از عهدهٔ ثقل گرانجا بر نمی آیم

وله

نفرت از دیدن مکروه یکی صد گردد
نیست از رغبت اگر روی بدنیا کردم

وله

ز بیم هجر شب وصل یار می لرزم
میان بحر ز بیم کنار می لرزم
براستی نتوان شد ز تیر بار امین
من از مساعدت روزگار می لرزم

وله

توان ز سختی ایام صبر هر کس یافت
عیار زر شود از سنگ امتحان معلوم
ز اشک از دل بیقرار من شد فاش
که از ستاره شود سیر آسمان معلوم

ردیف نون

بخنده پارهٔ تسلیم خویش را برسان
که مشکل ست درین بحر آشنا کردن

Ta barāin afsāradagī o mode of execution (lit. Kneeling) of prisoners
Dārā may mean the execution of

ولہ

خطر در آب زیر کاہ بیش از بحر پیماست — من از ہموارئ این خلق نا ہموار میترسم

ولہ

عالم روشن بچشم خویش میسازد سیاہ — چون عقیق از سادگی ہر کس کند تحصیل نام
ارہ با آہن دلی با نخل بار آور نکرد — آنچہ با عزلت گزینان میکند سیمین سلام

ولہ

زندہ میسوزد برای مردہ در ہندوستان — دل نمیسوزد درین کشور عزیز ما بہم

ولہ

دیدۂ ہر کس کہ حیران نیست در بحر وجود — کشتی از دست لنگر دادہ می آید بچشم
گرم جولان تر بود از سایۂ بال ہما — دولت دنیا اگر استادہ می آید بچشم

ولہ

چو ماہ نو تمامی بہم شکن خود را — کہ در دو ہفتہ کند بازت آفتاب تمام

ولہ

بگرد دانہ بہر خورد کردن آسیا گردد — نہ از مہر ست اگر بر گرد سر گردد فلک را

ولہ

بیغما نرا دود دل ابر بہار آید بچشم — سینۂ پر داغ عاشق لالہ زار آید بچشم
عارفان زندہ دل را بر سر دل مردگان — طرۂ زرتار چون شمع مزار آید بچشم

ولہ

برگ عیش بیخبران از بینوائی یافتم — آنچہ می جستم ز شاہی از گدائی یافتم

از تحمل راه گفت و گو بدشمن بسته ام | پیش سیلاب حوادث سد آهن بسته ام

ولـه

پیوسته بار فکر دو عالم مشوشیم | ما از دو خانه هیچو کمان در کشاکشیم

ولـه

مرد منصاف در همه جا یافت میشود | دیریست عرصه مرد تحمل ندیده ایم

ولـه

اگرچه خویش را گم کردم از نسیان پیریها | بدین شادم که ایام جوانی رفت از یادم

ولـه

در انجمن ندهد قفل اگر نتیجه در اینجا | همین بس است که پیرایه انتخاب ندارم

ولـه

گوهر شهوار عبرت گر نمی آمد بدست | در بساط آفرینش من چه بر میداشتم

ولـه

تماشای مردم عالم اگر اینست من دیدم | لباس عاقبت جز خشم پوشیدن ندیدم

ولـه

خامشی دارم و از مردم کج بحث امین | نیست چون ماهی لب بسته غم قلابم

ولـه

هر نقش بد که رو دهد از پاک گوهری | بر خویشتن چو آئینه هموار میکند

ولـه

شکست بر دل ما آنزمان گوارا شد | که موم مینای احباب را بسنگ زدیم

ولـه

چند در خاک وطن غنچه بود بال و پرم
در سر افتاد چو خورشید هوای سفرم

پیه گر گشت که بر پیرهنم مالیدند
دست چرخی که کشید از غرضان بسترم

ولـه

چشم کشایش از خلق نبود هیچ باهم
در بزم بی سوادان لب بسته چون کتابم

ولـه

ما بروی تلخ صلح از هر دو عالم کرده ایم
چشم شور خلق را بر خویش نرم کرده ایم

ولـه

ما چو صبح از راستگفتاری علم در عالمیم
محرمی آئینه خورشید از پاس دمیم

روزی فرزند گردد آنچه میکارد پدر
ما چو گندم سینه چاک از انفعال آدمیم

ولـه

گشته است در میانه روی عمر ما تمام
ما از پل صراط همین جا گذشته ایم

ولـه

تا توانی پرده چشم حسودان می شود
عیبهای خویش را از پهلوی لاغر می کنم

ولـه

گر ندارم گوشه در فقر عذر من بجاست
از گرفتن عار دارم گوشه گیری چون کنم

ولـه

تا ورق برگشت محضر با نجوم مانوشت
چون قلم آنرا که با خود یکزبان پنداشتم

ولـه

ولہ

چندانکہ چو خورشید بآفاق دویدیم
ما پیر برو شندلی صبح دویدیم

یکبار نجست از دل ما ناوک آہے
از بارگنہ ہمچو کمان گرچہ خمیدیم

ولہ

قسمت زنگی از آئینہ روشن نشود
انصافی کہ من از صاف ضمیران دارم

ولہ

ما را بزر قلب حسن بدند زاخوان
بر قافلہ از قیمت کم بار نگشتیم

ولہ

تا نظر از گل رخسار تو برداشتہ ام
مژہ دستی است کہ در پیش نظر داشتہ ام

برگ انباری من رحم کن اے سیل فنا
کہ من این بار بہ امید تو برداشتہ ام

ولہ

در نمود نقشہا بے اختیار افتادہ ام
مہرۂ مومم بدستِ روزگار افتادہ ام

ولہ

ہمان بیگانہ ام ہر چند با خلق آشنا باشم
چو نور دیدہ در یک خانہ از مردم جدا باشم

ولہ

شوم بخانۂ مردم نخواندہ چون مہمان
کہ من بخانۂ خود چون نخواندہ مہمانم

ولہ

رزق می آید بپاے خویش تا دندان بجاست
آسیا تا ہست ز اندیشہ نان نیستم

ولہ

کعبهٔ مقصود را در نقطهٔ اول یافتم
چون روم بیرون ز خود اکنون که منزل یافتم

از گرفتاران این گلشن چه پیری کز منش
همچو سرو آزاد گامی در گل پا نیافتم

وله

بیک فرد بسته است صد دفتر اینجا
بخود تا رسیدم بعالم رسیدم

وله

ز سر کلاه مغفر اگر چه نه بردارم
که زیر تیغ حوادث همین سپر دارم

توان ز دشمن دانا کناره کرد بعقل
ز تیر کج حذر از راست بیشتر دارم

چنین که قافلهٔ عمر میرود بشتاب
کجاست فرصت آنم که توشه بردارم

وله

هر که رفت آنجا ز فکر باز گشت آسوده است
دلنشین افتاده است از بس سر کوی عدم

وله

شکوه از کج روی طالع دارون چکنم
اژدها میشود این مار بافسون چکنم

هست در گوشه نشینی دل جمعی گر هست
در خم می نگریزم چو فلاطون چکنم

من نه آنم که ترا دوش کند از من گله
میدهد خون جگر رنگ بیرون چکنم

وله

دست در یوزهٔ خسیسانه ببالا چکنم
طرف وعده کریم است تقاضا چکنم

نیست یک جبهه وا کرد درین وحشتگاه
ننهم روی خود از شهر بصحرا چکنم

وله

دو عالم شد ز یاد آن سمن سیما فراموشم
بجا طرانچه میگردید شد یکجا فراموشم

bar mihak(k) zadan to assay

ولہ

باحسان میتوان جانب دازین دریاے پرشورش — کنار این بحر را جز دامن سائل نمی بینم

ولہ

نیست بیکار درین مرحلہ یک نشتر خار — ہمہ را برمحکِ دیدۂ بینا زده ام

ولہ

سفینہ در عرق شرم من توان انداخت — زبسکہ منفعل از کردہای خویشتنم

ولہ

damār-awurd
cum l. dushoy

کو برآرد وحشتِ تنہائی از جانم دمار — ما حریف راہ و رسم آشنائی نیستیم

ولہ

زسادگیست تمنای سود ازین مردم — کہ شد بخاک برابر وجود ازین مردم

bachal khushā-i
eyereise
kushāvesh
ouverture.
girībān hood.

نبد کشائی جان بود پیش تیغ اجل — کشایشی کہ مرا رو نمود ازین مردم

کسیکہ سر بگریبان درین زمانہ کشید — یقین کہ گوی سعادت ربود ازین مردم

ولہ

خط بر اوراق جہان دیدہ و نادیدہ دیم — پشت دستی بگل چیدہ و ناچیدہ زدیم

4 takbīr aur re-
peated over the
dead.

ہر دم از ماتم برگے نتوان آہ کشید — چار تکبیر بر این نخل خزان دیدہ زدیم

ولہ

بچار موجہ رد و قبول تن در دہ — ترا کہ نیست میسر گسستن از مردم

اگر نہ تیرگی آرد طمع چو سائل — چراغ می طلبد روزروشن از مردم

ولہ

مرا بیزار گرداز اهل دولت دیدن دربان — نیک دیدن صد نادیدنی آزاد گردیدم
نشد روز قیامت هیچکاری دستگیر من — بجز دستی که بر یکدیگر از افسوس مالیدم
بمیزان نظر سنگین برآید پایه خوابم — چو خواب ایمن آباد دولت بیدار سنجیدم

وله

طاعت مایست غیر از شستن دست از جهان — گر نماز از من نمی آید وضوئی میکنم

وله

گاهی در آب دیده و گاهی در آتشم — درمانده متابعت نفس سرکشم
معجز سراب دل شب آب رسیده است — ما روز و شب ز طول امل در کشاکشیم

وله

ما ز شغل آب و گل آئینه را پرداختیم — خانه سازی را بخود سازی میدل ساختیم

وله

ما نقش دلپذیر ورقهای ساده ایم — چون داغ لاله از جگر دوزاده ایم
بر دوستان رفته چه افسوس میخوریم — با خود اگر قرار قیامت نداده ایم

وله

طفل میگرید چو راه خانه را گم میکند — چون نگریم منکه صاحبخانه را گم کرده ایم

وله

شدند جمع دل و زلف زآشنائی هم — شکستگان جهانند مومیائی هم
فغان که نیست بجز عیب یکدگر جستن — نصیب مردم عالم ز آشنائی هم
شود لباس جهان پرزری تمام عیار — کنند کوشش اگر خلق در روائی هم

tamam riyar of full standard

خطِ آزادگی چون سرو داری — زرعنائی نمیخوانی چه حاصل
چو خواهی عاقبت شد رزق موران — بدولت گر سلیمانی چه حاصل
چو دوران میکند در کاسه‌ات خاک — تو گر فغفور دورانی چه حاصل

بعالم نیست صائب چون سخن سنج
تو در ترتیب دیوانی چه حاصل

دنیا گذشته که بهشت است مطلبش — از سادگی هوا بهوا میکند بدل
با خواب امن دولت اگر جمع میشود — شب شاه جای خویش چرا میکند بدل
گر ره برد جوان بمآل شکستگی — قد خدنگ خود بعصا میکند بدل

وله

دل شبها مشو از دیده گریان غافل — در سیاهی مشو از چشمه حیوان غافل
قد خم گشته رسول سفر عاقبت است — مشو ای گوی سبک مغز چوگان غافل
شمع بیرشته محالست کند قامت راست — مشو ای دیده دراز پاس ضعیفان غافل
کف افسوس شود برگ نشاطش صائب — هر که گردیده ز بی برگ و نوایان غافل

ردیف میم

ما خنده را بمردم بی غم گذاشتیم — گل را بشوخ چشمی شبنم گذاشتیم
مردم بیادگار اثرها گذاشتند — ما دست رو بسینه عالم گذاشتیم
چیزی بروی هم ننهادیم در جهان — جز دست اختیار که بر هم گذاشتیم

وله

بجون آغشته اجزای الوان جهانی هیچ — زبان خویش چون خورشید بر دیوار لیسیدم

ولہ

زنہار تن بنام مدہ چون نگین کہ شد — عالم سیاہ در نظر من ز نام خشک

ولہ

جلوہ ہای مختلف دارد شراب لالہ رنگ — آب جوہر میشود در تیغ و در آئینہ زنگ

ردیف لام

چرخ ست حلقۂ در دولتسرای دل — عرش ست پردۂ حرم کبریای دل

دل آنچنان کہ ہست اگر جلوہ گر شود — نہ اطلس سپہر بگردد قبای دل

گرگے کہ زیر پوست بخون تو تشنہ است — یوسف شود ز پرتو نور صفای دل

ما خود چہ ذرّہ ایم کہ نہ محمل سپہر — رقص اجل کنند ز بانگ درای دل

دست از کتابخانۂ یونان بشوئے — صد شہر عقل کرد بہر روستای دل

صائب اگر بدیدۂ ہمت نظر کنے
افتادہ است قصر فلک پیش پای دل

سپہر دشمن جانہای آرزومند ست — کہ بر بخیل گرانست میہمان فضول

ولہ

گلے کہ آفت پژمردگی نمے بیند — ہمان گلست کہ چینند از نظارۂ گل

ولہ

تو در تن غافل از جانی چہ حاصل — اسیر چاہ و زندانی چہ حاصل

لباس آدمیت خلق نیکوست — تو زین تشریف عریانی چہ حاصل

تن خاکیست زندان تو از جہل — در او محکم زندانی چہ حاصل

میشود خرج زمین چون میوه خام افتد بخاک
وای بر انکس که اینجا ناتمام افتد بخاک

از طلوع و از غروب مهر روشن شد که چرخ
هر که را برداشت صبح از خاک شام افتد بخاک

از هوا گیرد سخن را چون طرف باشد رسا
مستمع چون نارسا باشد کلام افتد بخاک

دم زدن کفر است در بزم حضور خامشان
برهمن پیش صنم جا می سلام افتد بخاک

وله

صائب امید من ز بزرگان بریده شد
تا شد ز کوته قسمت سائل جواب خشک

وله

ز بسکه کرد نهان چرخ نقد جان را خاک
هزار چشمه حیوان بود روان در خاک

ترا که دست تصرف بزیر سنگ بود
چه سود از آنکه بود گنج بیکران در خاک

دهان ریاض که تیغ زبان گشد صائب
کنند تیغ زبان بلبلان نهان در خاک

گیست آرد پشت گردون ستمگر را بخاک
میزند این کهنه کشتی گیر یکسر را بخاک

سیل از ویرانه بار حسنار گرد آلود رفت
زود میمالد فلک روی ستمگر را بخاک

سعی دارد در زوال آفتاب عمر خود
هر که اندازد درخت سایه گستر را بخاک

نقد خود را نسیه کردن صائب از عقلست دور
بهر زر تا چند مالی روی چون زر را بخاک

ردیف کاف فارسی

تند خو را نشود آئینه دل بیرنگ
که محالست سیاهی رود از داغ پلنگ

نشود روزی شیرین سخنان آزادی
تا برآمد شکر از بندی افتاده بتنگ

چشم آسودگی از عالم بیخبر خطاست
مهد آسایش این بحر بود کام نهنگ

ردیف قاف

در دیده ها سبک نشوی تا چو برگ کاه — از جا مرو بجاذبهٔ کهربای خلق
نقش و نگار ما بود سرنوشت خلق — باز هر کرده اند همانا سرشت خلق
هر دم ز بیم آتش دوزخ در آتش اند — ما را خدا پناه دهد از بهشت خلق
با صد چراغ می طلبم عیب خویش را — گو فرصتی که فرق کنم خوب و زشت خلق

وله

ناز پرورد حضور گوشهٔ تنهایم — می خورد چون صید وحشی بر دو عالم بوی خلق

وله

دل شکسته بود گوهر یگانهٔ عشق — بود زهرهٔ زرین ز خزانهٔ عشق
ستاده اند با سید گوشهٔ چشمی — هزار یوسف مصری بر آستانهٔ عشق
خم سپهر برین را بدست بردارند — سبوکشان ضعیف شرابخانهٔ عشق
کسی چگونه کند ضبط خویشتن صائب — که نه سپهر بوجد است از ترانهٔ عشق

Zihra-e zarrin pale

ردیف کاف عربی

جمعی که پیش خلق گذارند رو بخاک — پیش از اجل روند ز خجلت فرو بخاک
شرط سجود حق ز جبان نیست گشتن است — زنهار روی خود منهی بی وضو بخاک
بر مور ما رجای نفس تنگ گشته است — بردند بسکه آدمیان آبرو بخاک

وله

بزیر بال لطف می پیاله پنهان دار — که زهر میچکد از دیدهٔ حسود ملک

وله

-ishrāqiyān a sect of philosophers hangāma commonest.

سینهای بی غبار آیینهٔ یکدیگر اند
هست در هنگامهٔ اشراقیان بیکار حرف

میکند بی پرده عیبش را بآواز بلند
میزند هر کس که در گوش گران هموار حرف

ولـه

هر خموشی میدهی ترجیح حرف پوچ را
میشوی قانع بکف از بحر گوهر بار حیف

استخوانت تو تیا گردید از خواب گران
تر نشد از اشک ندامت دیدهٔ آب بیکبار حیف

آمدی انگارهٔ وانگاره رفتی از جهان
با دو صد سوهان نکردی خویش را هموار حیف

از قناعت گر دا گر میکرد آب روی خویش
زود میشد سیر چشم از گوهر غلطان صدف

ولـه

با تهیدستی ز روشن گوهری می پرورد
صد یتیم بی پدر را در تهِ دامان صدف

ولـه

نیست صایب در بساط بحر با آن دستگاه
آنقدر گوهر که دارد دیدهٔ نادر صدف

ولـه

دهان لاف پر از خاک باد دریا را
کریمش ار بکند دست خود دراز صدف

ولـه

نیست بر آیینه رویی کشان گرد خلاف
میتوان چون جام می دیدن تهِ دلها صاف

ولـه

گلها تمام یکطرف آن رو یکطرف
چین و خطا بیکطرف آن مو بیکطرف

ولـه

بد مستی سپهر جفا جو بیک طرف
مستانه جلوهای قد او بیکطرف

اکنون که زلف بر خط انصاف سر نهاد
افتاده است خال لب او بیکطرف

از پیچ و تاب رشتهٔ عمرش شود تمام
با هر که افتد آن خم گیسو بیک طرف

مجنون بیک طرف در و وادی که لیلی بیگانه خوی هاست
مجنون بیک طرف در و وادی بیکطرف

? kirān lute hamwar melodious

? dida-at

-angāra an incomplete statue or picture

عذار از خون دلِ خود کنند سوختگان — تو هیچ بوی نبردی ازین کباب دریغ
بوعده‌های دروغ زمانه دل بستی — شدی فریفتهٔ موجهٔ سراب دریغ

وله

صحبت ناجنس آتش را بفریاد آورد — آب در روغن چو باشد میکند شیون چراغ

وله

سخن عشق مدار از دل افگار دریغ — که ندارند چو چراغ از سر بیمار دریغ
ماند در سلسلهٔ طول امل گوهر دل — مهرهٔ خود زر بودیم ازین مار دریغ
از گران مجملی خواب مبین گیر شدیم — نرسیدیم بآن قافله سالار دریغ
آنکه از دندان دهانت پر ز گوهر ساخته است — نیست ممکن تا لب گور از تو نان دار دریغ
از وجود خاکی من سرمه داری مانده است — گوشهٔ چشم مروت را مدار از من دریغ

وله

گرچه صد غوطه درین قلزم خونخوار زدم — رو نبردیم بآن گوهر شهوار دریغ
دل چه باشد تا کسی از دو جهان یاد آرد — عاشق معشوق همیاست جان دار دریغ
بهتر از سیری دهن بندی نباشد شیر را — غافلست آنکس که مال از دشمنان دارد دریغ

dahanbanī a muzzle.

ردیف فا

نیست چون صائب دلی تا گویم از اسرار حرف — میزنم از بیکسی با صورت دیوار حرف
معنی پیچیده بی زحمت نمی آید بدست — میشود از پیچ و تاب فکر جوهردار حرف
میشود طومار عمرش طی بانداک فرصتی — هر تهی مغزیکه گوید چون قلم بسیار حرف
از دم بیجا شود آئینهٔ روشن سیاه — بی تامل پیش اهل دل مزن زنهار حرف

یکساعت ست شعلهٔ خط انجمن فروز | غافل مشو ز دولت پا در رکاب خط
ریحان خلد نیست سزاوار هر سفال | تا دود دل که ریشه کند پیچ و تاب خط
خط بر سر بنفشه فردوس میکشد | در چشم هر که سرمه کشد انتخاب خط
از بسکه چشم بوالهوسان خیرگی نمود | رفت آفتاب حسن بزیر نقاب خط

ردیف ظای معجمه

چراغ صبح بیک جلوه میشود خاموش | مرا بوسم پیری ز اعتبار چه حفظ

ردیف عین مهمله

baraabu ahish zadan to take great trouble

اینکه گاهی میزدم بر آب و آتش خویش را | روشنی در کار مردم بود مقصودم چو شمع
روزی من بر دل این تنگچشمان بار بود | گرچه در محفل زبان بر خاک میسودم چو شمع

وله

منم بگوشهٔ چشمی ز آشنا قانع | بخاکپای قناعت ز تو تیا قانع
ز مال خویش باحسان تمتعی بردار | مشو ز گنج بنامی چو اژدها قانع

وله

آبرو را میبر و از چهره اظهار طمع | ابر آب رو مرد است گفتار طمع
میتوان جستن بمکر و حیله از قید فرنگ | نیست امید رهائی باگرفتار طمع

وله

بلاست دائرهٔ خلق چون وسیع افتاد | که دام و دد همه باشند در بیابان جمع

ردیف غین معجمه

بفکر دل نفتادی بهیچ باب دریغ | بلیغ راه نبردی درین خراب صریغ

قدر باشد سی شب آنکس را که نبود در سرا — مجلس افروزی بغیر از دیدهٔ بیدار خویش

وله

تیغ را جوهر بود به از نیام زرنگار — گر ز ارباب کمالی بسته زیور بر میاش
تشنگان را امید هست تسکین باب خشک خود — در مروت از عقیق سنگدل کمتر میاش

وله

هدیهٔ مانند سنان بر کاشم کم مبین — از مروت بر سر خوان تهی سر پوش منه باش

ردیف صاد مهمله

ز اضطراب دل کند آن زلف عنبر فام رقص — میکند آری ببال مرغ وحشی دام رقص
تا رگ خامی بود در باده بنشیند ز جوش — میکنند از نارسائی صوفیان جام رقص
اوج دولت جای بازی و نشاط و لهو نیست — از بصیرت نیست کردن بر کنار بام رقص

وله

هر که پیش از مرگ مرد از یکجهان غم شد خلاص — هر که بیرون رفت از عالم ز عالم شد خلاص
تنگدستی راست لازم گریهٔ بی اختیار — تا ک تا آورد بر گ از چشم پرنم شد خلاص

ردیف ضاد معجمه

بنور عقل درین انجمن کسی بیناست — که کرد دولت بیدار را بخواب عوض
ستاره بدل از داغ عشق او دارم — که نی بماه کنم نی بآفتاب عوض
مگر بشوق دل خویش خوش کنم صائب — وگرنه عمر ندارد بهیچ باب عوض

ردیف طای مهمله

از دل چو برق میگذرد آب و تاب خط — زنهار دل مبند بموج سراب خط

وله

از جوش آب دیگ کف پوچ میشود | از گفتگو بخرج رود مغز خود فروش

وله

کسیکه پاک نسازد دهن ز غیبت خلق | همان کلید در دوزخ ست مسواکش

وله

اگر صد بار برخیزد همان بر خاک مینشیند | ببال دیگران هرکس بود چون تیر پرواز ش

وله

هرکه پهلو زلاغرے دزدید | پهلوی چرب دست قصابش

وله

فتاد گیست که پشتش نمیرسد بزمین | بخصم خویش سوارم من از تحمل خویش

وله

حذر از آه جگر دوز کهن سالان کن | کاین کمانی ست که بر خاک نیفتد تیرش

وله

الفعال روسیاهی آب نیساز دمرا | آب در صحرای محشر گر نباشد گو مباش
بس بود خاکی که بر سر کرده ام از زندگی | بر سر خاکم عمارت گر نباشد گو مباش

وله

خواب امنی را که می جستم بصد چشم از جهان | بعد عمری یافتم در سایه دیوار خویش
از حیات بیوفا استادگی بستن خطاست | ماندگی آب روان را نیست از رفتار خویش
با دل آلوده بیشتر میست اظهار صلاح | میکشم پیش از گنه خجلت ز استغفار خویش

پوچ شد از دعوی بیهوده مغز خودفروش | آب اگر کف میکند دیگی که بنشیند ز جوش

وله

یک حرف بشنو از من و در خلد سیر کن | مد مجلسی که گوش توان شد زبان مباش

وله

بر دشمنان شمردم عیب نهانی خویش | خود را خلاص کردم از پاسبانی خویش
در پیش چشم من گل خندید سوختندش | چون صرف خنده سازم عهد جوانی خویش

وله

مریض مصلحت خویش را نمیداند | بتلخ و شور طبیب نه مانه قانع باش

وله

توانگری که نباشد بخیر اقبالش | نصیب مردم بیگانه میشود مالش
گذشت خواجه و چون عنکبوت مرده هنوز | نکرد شکار کند رشته های آمالش

وله

ساده لوحی که شکایت کند از قسمت خویش | میکشد تیغ بسیمای ولی نعمت خویش
زین چه حاصل که گناهان مرا بخشیدند | منکه در آتش سوزنده ام از جلت خویش

وله

بازی جنت مخور کز بهر عبرت بس بود | آنچه آدم دید از ان گندم نمای جوفروش

وله

نباشد هر که امروز در خاطر غم فردا | شب آدینه اطفال باشد جمله ایامش

وله

آب زیر کاه را باشد خطر از بحر بیش
صائب از همواری اهل زمان غافل مباش

از بیقراری دل اندوهگین خویش — خجلت کشم همیشه ز پهلونشین خویش

وله

با صبح رو کشاده ترا آفتاب باش — از هر که دم شمرده زند در حساب باش
هر ماه نو که گوشهٔ ابرو کند بلند — از غیب اشاره ایست که با در رکاب باش
گر هست در دماغ ترا باد نخوتی — آمادهٔ شکستن خود چون حباب باش
هر گاه سایهٔ تو نهد رو بکوتهی — آمادهٔ زوال خود ای آفتاب باش

وله

هیچ نوشی نیست بی نیش ای پسر هشیار باش — خواب شیرین پیشه دارد در کمین بیدار باش

وله

گوهر اندیشی که نفرستد بعقبی مال خویش — چشم امیدش بود بیهوده در دنبال خویش
چون مگس در دام گاه عنکبوتان کرده ام — دست و پا گم از هجوم رشتهٔ آمال خویش
خواب راحت میکنم در سایهٔ بال همما — تا ز استغنا کشیدم سر بزیر بال خویش
میشود بر دیدهٔ خونبار من عالم سیاه — هر گه اندازم نظر بر نامهٔ اعمال خویش
هست اظهار جوانی خجلت بیجا هلے — اینکه میدارم نهان از همنشینان سال خویش

داغ می بخشد بمن گلزار هر جا در دیست
پیش بیدردان مکن اظهار صائب حال خویش

یکسر مو منت از خوان کم فرصت مکش — گر بیجه باید فتاد از چشم خود منت مکش

انیقدر دلبستگی صائب بزلف یار چیست
نسخهٔ خواب پریشان گر نباشد گو مباش

بهم چو آتش سوزان بچهره چون زر باش — بر آسمان سخن آفتاب انور باش
صدف ز دست تهی بس یتیم را پرورد — تو هم ز آبلهٔ دل یتیم پرور باش
بمیوه کام جهان گر نمیکنی شیرین — چو سرو بید بهر حال سایه گستر باش
غنای طبع بود کیمیای روحانی — چو نیست مال میسر بدل توانگر باش

وله

چون نگس ناخوانده هر کس سر خوانی رود — ای بسا سیلی ز دست خود زند بر روی خویش

وله

ز خار زار تعلق کشیده دامان باش — بهر چه میکشدت دل ازان گریزان باش
قد منال خم از بار منت ثمر ست — ثمر قبول مکن سرو این گلستان باش
خودی بوادی حیرت فگنده است ترا — برون خرام ز خود خضر این بیابان باش
تمیز نیک و بد روزگار کار تو نیست — چو چشم آئینه در خوب و زشت حیران باش
ز گریه شمع به پروانه نجات رسید — تو نیز در دل شب همچو شمع گریان باش
کدام جامه به از پرده پوشی خلق ست — بپوش چشم خود از عیب خلق عریان باش
درون خانهٔ خود هر گدا شهنشاهی ست — قدم برون منه از حد خویش سلطان باش

ز بلبلان خوش الحان این چمن صائب
مرید زمزمهٔ حافظ خوش الحان باش

بیکند زهر هلاهل کار خود را انگبین — از گزند دشمن شیرین زبان غافل مباش

از دشمن بیگانه اگر خلق هراسند
صائب کند اندیشه ز احوان زمان بیش

فارغ بتمنای جهان گذران باش — بی داعیه چون دیدهٔ حیرت زدگان باش

وله

مرد صحبت نیستی از دیدها مستور باش — از بلا دوری طمع داری ز مردم دور باش

وله

داغ محرومی منه بر چهرهٔ اهل سوال — نور استحقاق گو در جبههٔ سائل بباش
ریزش خود را چو ابر نوبهاران عام کن — چون تو داری قابلیت گوهر قابل بباش

وله

بحسن عاقبت غم کجا رسد شادی — طرب سول بلاست و غم پیمبر عیش
چنانکه فتنهٔ عالم زیاده می‌زاید — بصد هزار غم آلبستن ست مادر عیش
بآفتاب حوادث نمی‌شود چون مردان — که همچو میوهٔ خام ست سایه پرور عیش
کجاست گرد سیاه غم و غبار ملال — که خاکهای جهانرا کنم برابر عیش

وله

نیستی مرد مصاف تیر باران سوال — تا بنا دانی نتوان گشتن علم دانا مباش

وله

فرش ما افتادگی اسباب ما آزادگی — خانهٔ ما را نگهبان گر نباشد گو مباش

وله

زینت ظاهر چه کار آید دل افسرده را — نقش بر دیوار اندوهان گر نباشد گو مباش

yamin o yasar right & left.

دایم سیاهٔ دو بلا سیر می کند | هر کس شناخته است یمین و یسار خویش

وله

دین بدنیای دنی ایدل ناداں مفروش | انچه در مصر عزیزست بکنعان مفروش
عارفان زهد لباسی بچوی بستانند | بروای شیخ بما پاکی داماں مفروش

وله

چون سرو در مقام رضا پایدار باش | آزاده زانقلاب خزان و بهار باش
از تند باد حادثه چین بر جبین مزن | در بحر همچو آب گهر برقرار باش
در نوش و نیش کن بحریفان موافقت | با هر که هم پیاله شدی هم خمار باش

وله

نفقه چون کنه از خلق دار طاعت خویش | با طلاع خدا صلح کن ز شهرت خویش
بهشت اگر ز در خانه ام گذار کنند | قدم برون نگذارم ز کنج خلوت خویش

kana = a tick

وله

چون برون آورم از جیب سر خجلت خویش | که ز عصیان خجلم پیش من از طاعت خویش

وله

از گران قدریست هر مطلب که دیر آید بدست | از تهی برگشتن دست دعا گمین مباش

وله

هست تا همواری از آفت حصار عافیت | تخته مشق حوادث میشود هموار پیش

وله

از بی گهری ست صدف شد کف سائل | از زیر شدن دان شود اندیشه نمان بیش

درد پیری را جوانی میکند درمان و بس | آه کین در بان نباشد در دکان هیچکس

وله

قصر دولت پایدار از دست ارباب حیات | پشتبان طاق کسری کلبه احزان و بس

وله

در چشمها سبک ز گرانی شوند خلق | در محفلی که راه بیابی گران مباش

وله

صبر بر جور فلک کن تا برای رو سفید | دانه چون در آسیا افتد تحمل باید ش

وله

در وقت خویش هر که دهن باز میکند | از گوهر ست هیچو صدف آب و دانه اش
نرمی ز حد مبر که چو دندان مار سخت | هر طفل نی سوار کند تا زیانه اش
هر کس کند ز پایه خود بیشتر بنا | خال نزول میزند از بهر خانه اش

وله

زخوان چرب فرومایه دست کوته دار | که قدر خود شکند هر که لب شکند نانش

وله

رود چگونه ازین ضعف کار من از پیش | که من بپای نسیم سحر روم از خویش
شود عیار بد و نیک در سفر ظاهر | یکیست تیر کج و راست تا بود در کیش
لب سوال سزاوار بخیه بیشتر است | عبث بخرقه خود بخیه میزند درویش

وله

پیش از خزان بخاک فشاندم بهار خویش | مردان بدیگری نگذارند کار خویش

درین جهان نبود فرصتِ کمر بستن | ز خاک تیر و کمر بسته چون قلم برخیز

ولہ

بهر روی خلق تا کی آرزو کردن نماز | چند در یک قبله خواهی باد و رو کردن نماز
تا نشوئی دست از دنیا میادر دل بحق | در شریعت نیست جایز بی وضو کردن نماز

ولہ

رزق نزدیکان حق آید بپای خویشتن | از تردد در حرم باشد کبوتر بی نیاز

ولہ

جواب تلخ بتقدار لب ترش رویان | هزار بار به از قند انتظار آمیز

ولہ

بایدا گر بمردم بیگانه جان فشاند | زنهار آبرو مهدر آشنا مریز

ولہ

تر از هر که رسد تلخی درین عالم | محصلی ست که از خلق در خدا بگریز

ولہ

صد گل بیا درفت و گلابی ندیدکس | صد تاک خشک گشت و شرابی ندیدکس
با تشنگی بساز که در ساغر سپهر | غیر از دل گداخته آبی ندیدکس
از گردش فلک شب کوتاه زندگی | زانسان بسر رسید که خوابی ندیدکس

ولہ

میشود اوقات مردم صرف در تعمیر تن | فکر آزادی ازین زندان ندارد هیچکس
بر ندارد طوق منت گردن آزادگان | شکر لله دست در احسان ندارد هیچکس

وله

گرچه میگردد ز آتش پخته هر جائی که هست
خام زر هر کس که دارد جز و ناری بیشتر

میشود چون ماه کنعان عاقبت مالک رقاب
از عزیزان میکشد هر کس که خواری بیشتر

از دلیل پوچ دائم فلسفی در زحمت است
کودکان را مانده سازد نی سواری بیشتر

میشود صائب عاد در دامن شب مستجاب
وقت خط هست از بتان امیدواری بیشتر

از بیابان جمیلهٔ غم را نگاه دار
از چشم شور درد و الم را نگاه دار

مشکن بجرف سخت دل اولیای حق
پاس کبوتران حرم را نگاهدار

هنگام صبح نغمه سرایان بوستان
فریاد میکنند که دم را نگاهدار

وله

ریخت دندانها و در فکر لب نانی هنوز
مهرهٔ بازیچهٔ گردون گردانی هنوز

شاهراه کشور مرگست هر موی سفید
ره نمایان گشت و در رفتن گرانجانی هنوز

قامت خم گشته چوگانست گوی گ را
تو همان سرگرم بازی همچو طفلانی هنوز

شد طناب عمر سست و خیمه بیرون دواس
در سر انجام عمارت سخت بنیانی هنوز

وله

سبک ز سینهٔ ما ای غبار غم برخیز
ز همنشینی ما میکشی الم برخیز

سر قلم بشکن مهر کن دهان دوات
باین سیاه دلان کم نشین و کم برخیز

بدار حرمت موی سفید پیران را
چو آفتاب بتعظیم صبحدم برخیز

درین دو وقت اجابت کشاده پیشانی ست
دل شب از تتوانی سفیده دم برخیز

* shor chashm = malignant

ایکه در دامن صحرای طلب میگردی
روز بر دست دعا در شب دیجور بیار

وله

از گریبانش برآید آفتاب بیزوال
هر که خود را مان شب نگرفت دامان دگر

وله

بر فرقهٔ صد پارهٔ ارباب توکل
خبر رقعهٔ حاجت نبود پنبهٔ دیگر

وله

میکشم با دل سیاهی خجلت از کردار خویش
آه گر میدانشتم آئینه واری در نظر

وله

چنان کز رشته بسیار گردد نور شمع افزون
مرا دل گردد از جمعیت احباب وشن تر

وله

بر ندارد نظر از بال و پر خود طاؤس
هر که آراسته تر از همه کس خود بین تر

وله

صلاح خاص از آنکس طلب که طاعت را
کند ز دیدهٔ خلق از گناه پنهان تر

وله

نیست بیخار درین بادیه یک آبله دار
پای فرسوده چه گل چیند ازین نشتر زار

رفرف موج درین بحر بساحل نرسند
کشتی ما چه خیالست که آید بکنار

چون مه بدر هلالی شود از دیدهٔ شور
ساغر هر که درین میکده گردد سرشار

حرص اجمع زر و سیم بسی زد خرسند
گنج بیرون نبرد کجروی از طینت مار

در گمان قصد اقامت نکند صائب تیر
قد چو خم گشت دل از عمر سبکرو برداز

ولہ

ورق دیدۂ یعقوب ہمین مضمون ست — کہ شود صبح طرب چشم سفید آخر کار

ولہ

فلک در کار پیرویان کند ہر زینتی دارد — کہ پشت آئینہ را از روی میباشد منقش تر

ولہ

نمیدانند اہل غفلت انجام شراب آخر — با آتش میروند این غافلان از راہ آب آخر

ولہ

جوشن داؤدی قلم و تدبیر — نقش بر آبست پیش ناوک تقدیر

ولہ

ہر بیج آفریدہ بدل گردکین مگیر — در زندگی قرار بزیر زمین مگیر
توان بعلم رسمی از آتش نجات یافت — در پیش روی خود سپر کاغذین مگیر

ولہ

خار پیراہن مشو آسودگان خاک را — تا پس از مردن نگردد بر تنت ہر مو مار

ولہ

درویش خامش ست ز ہنر گشتہ تر — از پیشہ ہاست پیشۂ خاکی گزندہ تر
خاموش بیکمال چو باروت بی صدا — باشد ز پیچ گو بمراتب کشندہ تر

ولہ

سامان دہر را ہمہ اسباب غم شمار — ہر چیز از تو فوت شود مغتنم شمار

ولہ

ولـه

نسخهٔ مغلوط عالم قابل اصلاح نیست
وقت خود ضایع مکن طومار تسویدش مگذار

حاصل این مزرعه بردان بجز تشویش نیست
از خیال آسودگی خواهی بسلطانش مگذار

صائب از مشک است چون نداری بهره
شست و شوی نامه ابر بر احسانش مگذار

میشود بیدست و پا شهپر پرواز رزق
آب این چاه ست بی دلو و رسن نزدیک گیر

ولـه

برگ را در برگ ریز از خود فشاندن جود ماست
درهم و دینار را در زندگانی کن نثار

جوشن داود گردد سینه چون پر خسته شد
دل دو نیم از درد چون گردید گردد ذوالفقار

ولـه

نداری چون ز معنی بهره باری مکن دعوی
که در پرواز گردد مرغ کوته بال زودآتر

ولـه

تلخکام ایمن ز چشم شور ماند بیشتر
باده انگور از انگور ماند بیشتر

ولـه

حرص در هنگام پیری از غلاف آید برون
بال و پر پیدا کند چون مور ماند بیشتر

قسمت اشرار گردد از قضا عمر دراز
در بساط خاک مار از مور ماند بیشتر

ولـه

گشاده روی من بردست خصم از کار
شراب شیشه شکن در پیاله شد هموار

گناه مانع ایجاد ما شد اوّل
چگونه مانع غفران شود در آخر کار

جز گوشهٔ قناعت ازین خاکدان مگیر | غیر از کناره هیچ ز اهل جهان مگیر
چون عزم صادق ست ز کوشش مدار دست | در راه دوست توسن خود را عنان مگیر

وله

بر شریف ست گران منت حسان خسیس | کاه بر دیده بهنگام پریدن مگذار

وله

کار دنیا کن و اندیشهٔ عقبی مگذار | تا بعقبی نرسی دامن دنیا مگذار
خود حساب خط پاکی ست ز دیوان حساب | آنچه امروز توان کرد بفردا مگذار
میشود شهپر توفیق سبکباری خلق | بار مردم بکش و بار بدلها مگذار
گوشه گیر در ایام کهن سالی ها | خرمنت پاک چو گردید بصحرا مگذار
گر سر صحبت آن لیلی عالم دارے | پای بیرون ز سیه خانهٔ سودا مگذار

حسن از آئینهٔ تار گریزد صائب
دل غفلت زده را پیش دل آرا مگذار

به پیری گفتم از دامان دنیا دست بردارم | ندانستم که در خشکی شود این جا گیراتر

وله

میکشد عزت طلب خواری ز دوران بیشتر | هست یوسف را خطر از چاه و زندان بیشتر
از نخیلان حق آزادی مرا برگ دنست | چون نگویم شکر این قوم از کریمان بیشتر
سنگ ز صاحب دلی گردان میشود چون سیر شد | نفس با شد در تهیدستی بفرمان بیشتر
آب در ظرف سفالی خوشتر ست از جام زر | میبرند از عمر لذت خاکساران بیشتر
حیرت هر کس ز بینائی بقدر بینش ست | هر که بینا تر درین هنگامه حیران بیشتر

ولہ

ناقص از کامل برو لذت ز دنیا بیشتر
دیدهٔ احول کند عیش دو بالا بیشتر

زشت را آئینهٔ تاریک باشد پرده پوش
میرسد آزار بد گوهر به بینا بیشتر

خانهای کهنه صائب مسکن بارست مور
در کهن سالان بود حرص و تمنا بیشتر

ولہ

بیشتر گردد دل نازک ز غمخواران فگار
وای بر چشمیکه از دستش بود بیمار دار

هر تهی مغزی ندارد جوهر میدان فقر
کز تهی دستی زند در جان خود آتش چنار

با تزلزل چشم نکشاید از خواب غرور
وای اگر میبود دولتهای دنیا پائدار

در دویدن خواب نتوان کرد بر پشت سمند
اهل دولت را بغفلت چون سر آمد روزگار

ولہ

درویش از خرقه صد پاره نیست عار
محضر بقدر مهر بود صاحب اعتبار

عیش جهان نظر بغم بی شمار او
برقیست کز سحاب شود گاهی آشکار

دلهای صاف راست نگهبان ملامت
آئینه را موم بود آهنین حصار

ولہ

قطرهٔ خود را درین دریا چو گوهر ساختی
دست خود را چون صدف بر روی یکدیگر گذار

در سرای مردم بی برگ چون مهمان شوی
مهر لب زن فضولی را درون در گذار

در بیابان طلب گر سر نخواهی باختن
از نشان پای خود مهری برین محضر گذار

آب گوهر ترجمان حالت گوهر بس است
عرض حال خویش را صائب بچشم تر گذار

ولہ

وله

ربودن همچو موان دانه تا کی از زبان هم
چه جوئی روزی خود را ز روزی خوار دیگر

وله

داغ ست برگ عیش گلستان روزگار
دود دل ست سنبل و ریحان روزگار

چون شمع تا تمام نسوزی نمیدهند
خط امان تر از شبستان روزگار

رغبت باب و نان بخیلان نمیشود
دل خوردن ست قسمت مهمان روزگار

تا برده ایم سر بگریبان برده ایم
گوی سعادت از خم چوگان روزگار

صائب ز فکرهای گلوسوز من نماند
جا در بیاض گردن خوبان روزگار

شکوه کردن از شتاب عمر کافر نعمتی ست
عمر چون آبست و باشد آب خوش سیر رگذار

وله

تخم مهری گر بدلها می فشاند روزگار
دانه از بهر دردون می دواند روزگار

دید چون خورشید هر کس را بر اوج اعتبار
بر زمین چون سایه آخر میکشاید روزگار

از تو باشد گر همه روی زمین از خود دمان
کاینچه داد امروز فردا میستاند روزگار

میکند استاده دار عبرتی هم بر سرش
هر که را بر کرسی زر می نشاند روزگار

با کمال بیحیائی همچو شرم آلودگان
میدهد رنگ و رنگی می ستاند روزگار

صائب تشنه را عمر یست چون موج سراب
بر امید آب هر سو میدواند روزگار

وله

آب گوهر از تهی چشمان نمی شوید غبار
نقش جم می خشک شد در عمق آبدار

کوته اندیشی که خیز از مال مردم بگسلند
دست و دامانِ تهی برگردد از بازار خیر

نور از آئینه میبارد سکندر را بخاک
بی گهر هرگز نگردد ابر گوهربار خیر

نام جم از جام دور دست تا افلاک هست
ماندگی هرگز ندارد گردش پرکار خیر

وله

از سعی کار عشق شود خام بیشتر
پیچد بمرغ بال فشان دام بیشتر

از سنگها عقیق بهواری که داشت
تحصیل نام کرد در ایام بیشتر

از اوج اعتبار نیفتند اهل خلق
مست غرور را فتد ازین بام بیشتر

از ره مرو بظاهر هموار مردمان
در خاکهای نرم بود دام بیشتر

وله

دل روشن از سیاهی سودا است بیشتر
سوز و گداز شمع بشبها است بیشتر

وله

بر لب بام خطر باشد مکان اعتبار
خواب ایمنیت نباشد در جهان اعتبار

از ورق گردانی بال هما غافل مشو
ایکه مغروری بپر زرفشانِ اعتبار

پرده او بار باشد اطلس اقبال او
تخته کن گر بینشی داری دکان اعتبار

از غرور کنگان چندان مکدر نیستم
کشت ما را ناز این توکیسگان اعتبار

این کمان دارند کز رحمت چو بگشایند چشم
میشود سوراخها در آسمانِ اعتبار

عالم بی اعتباری عالم بی آفت است
زود بیرون آی صائب از جهان اعتبار

وله

شکوه تاریکی دل را باهل دل بگو
از بغل آئینه را در پیش روشنگر برآر

وله

فرصت نمید هر که بتسویم ز دیده خواب
از بسکه تند میگذرد جویبار عمر

بر چهرهٔ من انچه سفیدی کند نه موست
گرد یست مانده بر رخم از رهگذار عمر

فهمید خرج کن نفس خود که بسته است
در رشتهٔ نفس گهر آبدار عمر

زهر یست زهر مرگ که شیرین نمیشود
هر چند تلخ میگذرد روزگار عمر

تا چند بر صحیفهٔ ایام چون قلم
صائب بگفتگو گذرانی مدار عمر

وله

چو سایه دولت دنیاست بر جناح سفر
تلاش سایهٔ بال و پر همای بگذار

وله

ربوده خواب مرا حسن همچنان دگر
گران چو خواب بچشم بود خیال دگر

گذشتن از سر تقصیر من برو گشاد
بانفعال من افزود و انفعال دگر

اگر دهی ز نفس جان بخلق چون عیسی
نفس بکش که خموشی بود کمال دگر

زبان نکرد سلیمان بدلنوازی مور
بحسن سلطنت خود فزود خال دگر

وله

ربوده است مرا ذوق جستجوی دگر
برون شو از جهت افتاده ام بسوی دگر

مرا بسوختگان همنشین شوید که نیست
دماغ خشک مرا سازگار بوی دگر

خزانیکه محو کنم از دل آرزوها را
نمانده است مرا در دل آرزوی دگر

وله

سود ندهد عامل بیداد گر را کار خیر
شاهد ظلم ست از اهل عمل آثار خیر

وله

نخیزد منت حراحت را کند ناسورتر — رشته از مریم مخواه و سوزن از عیسی مگیر
در سیاهی یافت صائب خضر آب زندگی — هیچ دامانی بتعبیر از دامن شبها مگیر

وله

بصد فن باز نگردد دگهر از دامن بحر — مهر ازین حقه گوهر بتابل بردار
خامشی مهر سلیمان بود و دیو سخن — بکف دیو مده مهر سلیمان زنهار
خامشی آینه و نطق بود زنگارش — مکن این آینه را تختهٔ مشق زنگار
گفتن حرف بود خرج شنیدن چو دخل — خرج بر دخل میفزا که شوی بیمقدار

وله

در سینهای تنگ بود آه بیشتر — یوسف کند طلوع ازین چاه بیشتر
هر کس که در جبلت او نیست زادگی — تغییر وضع میکند از جاه بیشتر

وله

درین دو هفته که میر آب این چمن شده — نه هیچ تشنه جگر آب او دریغ مدار
دهان بشکوه سائل نهنگ خونخوار است — ازین نهنگ تو اسباب او دریغ مدار
خوشست صحبت آشفتگان بهم صائب — ز زلف او دل بیتاب او دریغ مدار

وله

از زمین برخاستن چشم از زمینداران مدار — راست گردیدن توقع زین گرانباران مدار
چون علم شد سرنگون لشکر پریشان میشود — پای چون لغزید امید از هواداران مدار
در خزان از عندلیبان بانگ افسوسی بخواست — چون ورق برگشت چشم یاری از یاران مدار

چون ناقهٔ صالح که برآید ز دل سنگ | از سختی ایام مرا کام برآید

وله

زهموار نگین تا نامور گردیده ام نسیم | که هر کس می شود هموار صائب نام میگردد

وله

شکسته بند قناعت مرا دهان بسته است | همانیم که مرا در دهان استخوان باشد

ردیف رای مهمله

تراد خواب غفلت یک نفس محو توان آخر | نکردی دست در دامن تهی از ارمغان آخر
بفرصت مرگ را ای بیخبر کم کم گوارا کن | چو میباید کشیدن بر سر این رطل گران آخر
تو کز اندیشهٔ نان بر نمی آئی بمردن | کجا خواهد ترا کشتن تهور از فکر نان آخر

وله

شب را اگر از مرده دلی زنده ندارد | جهدی کند و دامان سحرگاه نگهدارد

وله

گلعذار من برون از پرده بوی خود میار | بیقراران را بجان از آرزوی خود میار
تا با شک گرم توان دست در دیده تازه کرد | از دگر سر چشمهٔ آب وضوی خود میار
از تهٔ دل گفتگوی اهل حق را گوش کن | خالی از سر چشمهٔ حیوان سبوی خود میار
گر بجرم سینهٔ صافی سنگبارانت کنند | همچو آب از بر دبار یها برومی خود میار
رزق فرزندان حوالت کن بخیر الرازقین | چون کبوتر لقمه بیرون از گلوی خود میار

وله

خواب گران غفلت دارد ترا ز مین گیر | چون آه راست قد کن زین نه حصار بگذر

ولہ

دل زاحیای شب دیجور ہوشش میشود
زین جواہر ہر سحر چشم کور روشن میشود

ولہ

روہنان از دل بی کینہ نمیباید کرد
این قدر ناز بہ آئینہ نمے باید کرد
تیغ بر مردہ کشیدن زجوانمردی نیست
غیبت مردم پیشینہ نمے باید کرد
تا بہ اکسیر ریاضت نکنی خون رامشک
خرقہ چون ناقہ زپشمینہ نمے باید کرد
از درحق بدر خلق مبر حاجت خود
شکوہ از یار بہ اغیار نمی باید کرد

ولہ

برون زکیسۂ ممسک درم نمی آید
زدست بستہ سخا و کرم نمے آید
دہان ہر کہ بد آموز شد بحرف سوال
جز اینقدر کہ ہرگز بہم نمے آید
چہ سان دواندہ کجی ریشہ در جہان صائب
کہ حرف راست برون از قلم نمی آید

جنگ با گردش چرخ قدر انداز خطاست
ولہ
سپر تیر قضا جبہۂ پرچین نشود

ولہ

میگذارد کفش ہر کس منش پایے میہمان
در لباس خدمت اظہار ملامت میکند

ولہ

فقیر را زغنی کاہش ست قسمت و بس
زآشنائی گوہر بہ یسمان چہ رسد

ولہ

ولـه

آنکه مصرف میکند پیدا برای سیم و زر
کاش نقد وقت را هم مصرفی پیدا کند

ولـه

چو انجم تا سحر مژگان بیکدیگر نخواهی زد
اگر دانی چه در ها در دل شب باز میگردد

ولـه

بر زبش دست بر سر پنجهٔ خورشید تابان کن
کز احسان چون تهی شد دست حکم آستین دارد

ولـه

گردنکشی مکن که ضعیفان باه سرد
دیهیم نخوت از سر قیصر گرفته اند

ولـه

در ذکر خدا بکه شود صرف چو تسبیح
ایام حیاتی که بصد سال سر آید

ولـه

اگر چون کاسه خالی نیستند از مغز این سرها
چرا انگشت بر هر لب زنی فریاد میخیزد

ولـه

نان جوی بسفرهٔ هر کس که هست ازوست
آدم زبان خویش اگر گندمی کند

ولـه

ملایمت سپر خصم تند خو گردد
شراب شیشه شکن عاجز کدو گردد
بحرف هیچکس انگشت اعتراض منه
که مستفید شود از تو و عدو گردد

ولـه

خمار زردروئی داشت در پی چون گل حنا
اگر رنگی بروییم از شراب لاله گون آید

ولہ

راز پنهان فلک را بجد طفلانه اوست | هر که را جام جم از کاسه زانو باشد

ولہ

سلیمان وار گر سازی هوا را زیر دست خود | فلک چون حلقه خاتم بفرمان تو میگردد

ولہ

دل فرو رهان مبند که این نونهال را | از بهر سبز زین دگر سبز کرده اند

ولہ

کمال نشأه انسان بمهر خاموشیست | خم شراب بخشتی تمام میگردد

ولہ

سالها سختی ایام کشیدم چو عقیق | تا عزیزان جهان صاحب نامم کردند

ولہ

نیست در دریای بی آرام کشتی را قرار | چون توان در عالم ناساز خود را جمع کرد

ولہ

چشم ارباب کرم در جستجوی حاصل ست | زانتظار جام باشد گردن مینا بلند
حرف سهلی پیچ مغز ما بفریاد آورد | کز نیستی از نیستان میشود غوغا بلند

ولہ

دل آگاه در پیری ز غفلت بیش میلرزد | که وقت صبح اکثر رهروان را خواب می آید

ولہ

گر بدست افتد چو ماه نو لب نانی مرا | خلق زانگشت اشارت تیر بارانم کنند

حرص از طینت پیران نبرد سوی سفید | این تپی نیست که ساکن بتنا شیر شود

ولہ

نمی آئی بمیخوانی نمی پرسی نمی جوئی | چرا از آشنایان اینقدر کس بیخبر باشد

ولہ

گنبد مسجد شهر از همه فاضل تر بود | گر بعمامه کسے کوس فضیلت میزد

ولہ

چنین کز بازگشت نوبهاران شد جوان عالم | چه میشد گر بهار عمر ما هم بازمے آمد

ولہ

این خیال آباد را نتوان بچشم باز دید | چشم پوشیدن ز دنیا کار عینک میکند
نطق یاران موافق را جدا ساز د بهم | صد زبان مختلف را خامشی یک میکند

ولہ

میشود روشن ز آتش بوی هر هیزم که هست | نیست ممکن عیب خود کس در سفر پنهان کند

ولہ

از هرزه درائی اثر از بانگ جرس جوست | بسیار چو شد زمزمه تاثیر ندارد

ولہ

شدی چو پیر ز اهل جهان کناری گیر | که هر که مانده شود بار کاروان گردد
بقسمت ازلی باش از جهان خرسند | که چون فضول شود میهمان گران گردد

Khursand contented.

ولہ

داد بر باد سر سبز خود از بیمغزی | هر که چون پسته درین بزم لبی خندان کرد

دور دستان را باحسان یاد کردن همت است | ورنه هر نخلے بپای خود ثمرے افگند

وله

چشم همه دلِ تو قیامت شناس نیست | ورنه کدام روز که دیوان نمی شود

وله

اگر دو یار موافق زبان یکی سازند | فلک بیک تن تنها چه میتواند کرد

وله

مبر ز اندازه بیرون صحبتِ یاران یکدل را | که صحبت چون مکرر شد ملالت بار می آرد

وله

درآمدم چو بمجلس سپند جای نمود | ستاره سوختگان قدر دان یکدگرند

وله

باهی میتوان دل از مطلبها تهی کردن | که یک قاصد برای بردن صد نامه بس باشد

وله

از خاکدان دهر سلامت طمع مدار | کین توشه را برای گدا زاد آفریده اند

وله

ملایمت سپر انقلاب دوران است | که نخل موم بهار و خزان نمیدارد

وله

از شکستن باز میگردد خلاص از گوشمال | ایمن از گردون شدم تا بخت من نا ساز شد

وله

وله

مبین بچشم حقارت بهیچ خصم ضعیف — که پشه گرد برآورد از سر نمرود
چو پشه زود سر خویش میدهد بر باد — کسیکه رخنهٔ لب را نمیکند مسدود

وله

شکرِ قدح تلخِ مکافات چگویم — کز خاطر من دغدغهٔ روز جزا برد

وله

رزق ما تنگ ز اندیشهٔ بیحاصل ماست — نان کسی میخورد اینجا که غم نان نخورد

وله

کسی ست صوفی صافی که خرقه انداز د — نه آن فسرده که بر دوش شال میگیرد

وله

از سر گذشته اند کریمان این زمان — کو سر گذشته که ز دستار بگذرد

وله

کار با عمامه و دور شکم افتاده است — خم درین محفل بزرگیها با فلاطون کند

وله

میکنم شکر بخیلان از کریمان بیشتر — کز رهِ امساک حفظ آبرو یم میکنند

وله

دل ز اندیشهٔ فردای قیامت خون است — صحبت خلق همان به که سخنی نشنود

وله

هر که رد خلق میگردد قبول خالق است — وقت آنکس خوش که ما را از نظر می افگند

بغیر شهد خموشی کدام شیرینی ست | که از حلاوت آن لب بیکدگر نچسپد

ولـه

بکام هر که کشیدند شهد خاموشی | لب از حلاوت آن دانیتوانند گردد

ولـه

ز ابراهیم ادهم پرس قدر ملک درویشی | که طوفان دیده از آسایش ساحل خبر دارد

ولـه

صبح امید ست در سیاهی شبها | موی سفید از تتق خضاب برآید

ولـه

از تلخی سوال کریمی که آگهست | فرصت بلب گشودن سائل نمیدهد

ولـه

همه کس از دل و جان امت خاموشانند | خامشی مرتبه مهر نبوت دارد

ولـه

بی بری را خاطر آزرده میباید جوهر | تنگدستی بید را فی الحال مجنون میکند

ولـه

ز رفتن دگران خوشدلی ازین غافل | که موجها همه با یکدگر هم آغوش اند

ولـه

عقیق بی نیازی نیست در گنجینه شاهان | سکندر گرد عالم بهر یکدم آب میگردد

ولـه

در اثر کوش که چون آئینه دلسوزی نیست | که چراغی بسر خاک سکندر نبرد

بر دار کلاه نمدی از سر بی مغز | کاین خوان تهی حاجت سرپوش ندارد

وله

بخل آرزو دوانید رگ و ریشه بخاک | که زمین پرده مستوری قارون گردید

وله

به نیکان هر که بنشیند بدانرا نیک پندارد | نشیند با بدان هر کس ز نیکان بدگمان گردد

وله

رسد بیظالم دیگر ذخیره ظالم | نصیب تیر شود پر چو از عقاب آید

Eagle

وله

نمیتوان بد و بیگانه بود زیر فلک | دل رمیده بیک شهر آشنا چه کند

وله

نهای بصاحب نظری گوهر خود را | عیسی نتوان گشت بتصدیق خری چند

وله

شد کند از ملایمت من زبان خصم | دندان مار را به نمد میتوان کشید

وله

پاک کن از غیبت مردم دهان خود را | ایکه از مسواک هر دم میکنی دندان سفید

وله

نسبت بشغل بیهده ما عبادت است | از عمر آنچه صرف خور و خواب میشود

وله

دهن خویش بدشنام میالا زنهار | کاین زر قلب بهر کس که دهی باز دهد

وله

دست از اثر مدار که تا جام هست خلق | بی اختیار یاد ز جمشید می کنند

وله

درین زمانه باطل کسیکه حق گوید | برای خویش چو منصور ریسمان تابد

وله

ازان مغلوب میگردی که بر خود نیستی غالب | اگر با خود برآئی با تو عالم برنیاید

وله

از قبول خلق دل شرشته را گم کرده بود | دست رد بر سینهٔ مایلی استاد بود

وله

نقصان نمیرسد بخبردار احتیاط | حاشا که این متاع گرامی زیان کند
از سیم و زر مگو که سزاوار خنده است | زندانی که فخر به بند گران کند

وله

ندیدم یک نفس راحت ز حسن ظاهر و باطن | چه آسایش دران کشور که ده فرمانروا دارد

وله

بهر فردوس گروهی که ز دنیا گذرند | از هوای هوسی دگر آویخته اند

وله

شمار مهرهٔ گل نیست کار زنده دلان | بجای سبحه نفس را شمار باید کرد

وله

اگرچه شاه را روی زمین زرنگین باشد | بدرگاهِ فقیران سر استمداد می آید

ولہ

خانهٔ هر که باندازه بود چون زنبور | همه ایام حیاتش بحلاوت گذرد
چون زمین پاک بود تخم مدارید دریغ | صبح حیف ست که بی اشک ندامت گذرد

ولہ

هر چه دیدیم درین باغ ندیدن به بود | هر گلی تازه که چیدیم نه چیدن به بود
هر کجا منزل آرام تصور کردیم | چون نفس راست نمودیم رسیدن به بود
هر متاعی که خریدیم باوقات عزیز | بود اگر یوسف مصری نخریدن به بود

ولہ

دشواری ندارد راه فنا ولیکن | راهی که بی رفیق ست دشوار مینماید

ولہ

آن مرد تمام ست ازین خلق زراندود | کز توبه سود او سفر پاک برآید

ولہ

مشو از شکر حق غافل که حق از خلق نعمت را | نمیگیرد بکفران باز میگیرد

ولہ

پیش روشن گهران صحبت ناجنس بلاست | نمک چون رسد از شعله صدا برخیزد

ولہ

پیری اگرچه گوهر دندان زمن گرفت | شادم که بی نیاز مرا از سؤال کرد

ولہ

هرکه بیرون ننهد پای خود از خلقهٔ ذکر
چشم چون سبحه ز صد را بگذر باز کند

وله

نه از روی بصیرت سایهٔ بال هما افتد
سیه مست ست دولت تا کجا خیزد کجا افتد

وله

کسی کز تنگدستی هر دم آویزد بدامانی
ندانم دامن شب را چرا محکم نمیگیرد

وله

سازند عیان مخضر بیغزی خود را
جمعی که بهم طرهٔ و دستار فروشند
چون یوسف از امداد خسیسان مرو از راه
کز چاه برآیند و ببازار فروشند

وله

همیشه عید بود در سرای آن قانع
که در نظر لب نانی چو ماه نو دارد
هنر ز فقر کند در لباس عیب ظهور
که نان گندم درویش طعم جو دارد
زهم نمیگسلد کاروان ملک عدم
کجا جهان وجود این بر و بر و دارد

وله

بخلوت هر که رخت از خلقه جمعیت اندازد
ز گرداب خطر خود را بمهد راحت اندازد
خطرها باشد از آه ضعیفان سربلند ارنرا
که موی کاسهٔ فغفور را از قیمت اندازد

ازان از گوشهٔ عزلت نمی آیم برون صائب
که ترسم سایه بر فرقم همای دولت اندازد

ز نامردان بمردان زال دنیا بیشتر پیچد
که دست از دامن یوسف زلیخا برنمیدارد

وله

ولہ

به آه سرد دل خود دو نیم باید کرد
چو غنچه خنده بروی نسیم باید کرد

دلی که جمع بذکر خفی چو غنچه شود
ز ذکر الله چه لازم دو نیم باید کرد

مذاکر سخن بریده زلف ایاز
که پا در از سجد گلیم باید کرد

سخاوت از رخ ابر بهار می بارد
چه لازم است طلب از کریم باید کرد

ولہ

مخند ای نوجوان زنهار بر موی سفید ما
که این برف پریشان بر سر هر بام میبارد

ولہ

غفلت نفس یکی صد شود از موی سفید
خواب سگ وقت سحرگاه گران میگردد

ولہ

عمل چون خالص افتد دل ازان پر نور میگردد
صفا گیرد شمع خانه زنبور میگردد

پر کاهی مروت نیست خرمن دستگاه ما را
وگرنه دانه قفل دهان مور میگردد

بخود محتاج خواهد بست قطع آرزومندی ازا
طبیب از صحت بیمار خود رنجور میگردد

همان جویای آوازست خاک مستمع آری
سر عصفور آخر کاسه عصفور میگردد

ولہ

با عتبار عزیز جهان شدن سهلست
عزیز اوست که از اعتبار میگذرد

ولہ

صاف دل محرم و بیگانه نمیداند چیست
که بروی همه کس آینه در باز کند

نیست ممکن هیچکس را افتادگی نقصان کند
قطره چون از چشم ابر افتاد گوهر میشود

وله

رخنه در جوشن فولاد کند چون پیکان
دل هر کس که موافق بزبان میباشد
دیدهٔ حرص محالست شود سیر بخاک
دام در زیر زمین هم نگران میباشد

وله

بار هستی توان برد از پیش کار حق را
موسی سلاح دیگر غیر از عصا ندارد
عجز آورد بمحراب دعا سیاه کاران
عامل چو گشت معزول دست از دعا ندارد

وله

گر صفای حرم کعبه ز زمزم باشد
ز مزم کعبهٔ دل دیدهٔ پرنم باشد
تا نه بندی ز سخن لب نشود دل گویا
نطق عیسی مگر روزهٔ مریم باشد

وله

آشنای حق شد آنکس که جهان بیگانه شد
هر که زین دریا بر آمد گوهر یکدانه شد

وله

می فتد زود سبک مغز ز معراج غرور
چه قدر کوزه خالی بلب بام بود
پختگی جمع محالست شود با دولت
سایه پرور دپر و بال هما خام بود
حاصلش نیست بجز روسیهی همچو عقیق
غرض خلق ز همواری اگر نام بود
لب بیوقت کشودن پر و بال اجلست
نشود کشته خروسی که بهنگام بود

وله

محتاج بزیور نبود حسن خداداد
دندان گهر حاجت مسواک ندارد

چون غنچه دل ز هر لب بادی چو عاقبت کند | برگ نشاط ما را بسیار گو نباشد

وله

خوشا کسی که بخون جگر وضو سازد | به اشک سینهٔ خود پاک ز آز و ساز زد
بدوش خود ز عزیزی دهند خلقش جای | بدست کوته خود هر که چون سبو سازد
مکن اعانت ظالم ز ساده لوحی ها | که تیغ سنگ فسان را سیاه رو سازد

وله

گلی که بلبل ما برگ عیش ازو دارد | هزار مرحله افزون بر نگ و بو دارد
خبر کسیکه ازان حسن عالم آرا یافت | بهر طرف که کند روی رو باو دارد
میان خوف و رجا حالتیست عاشق را | که خنده در دهن و گریه در گلو دارد
بآب روی حیات ابد قناعت کن | که خضر وقت بود هر که آبرو دارد
ز حرف حالت بیمغز را توان دریافت | که در پیاله بود هر چه در کدو دارد
دو هفته گرمی هنگامه اش نباشد بیش | علاقه هر که چو بلبل برنگ و بو دارد
بچاره ساز ز بیچارگی توان پیوست | بزحمتست هر آنکس که چاره جو دارد

وله

دل رنگین لباسان تیرگی را در کمین دارد | حنا می ست رنگی هندرا در آستین دارد

وله

عارفانیکه به تسلیم و رضا ساخته اند | مردمک اسپر تیر قضا ساخته اند
هر که خود را تهمتی میکند اوست تمام | ماه را زین سبب انگشت نما ساخته اند

وله

پراز گوهر کند نیسان دهان تشنه خالی | که مانند صدف سالی دهن یکبار بگشاید

ولـه

نماند از سرد مهریهای دوران در جگر آهم | درختی را که سرما سوخت دود شن برآید

ولـه

جذبهٔ توفیق هر کس را دل بینا دهد | هر دو عالم را طلاق اول به پشت پا دهد
عالم روشن بچشمش سازد از منت سیاه | جان بخفاش از دم جانبخش گر عیسا دهد

ولـه

ز فیض سر بمهر آسمانی زلهها بندد | سبکروحی که پیش از صبحدم از خواب برخیزد

ولـه

اگر هوا چو سلیمان شود مسخر تو | بتاج و تخت سزاوار میتوانی شد

ولـه

اگر نطق در هر نکته صد تنگ شکر دارد | ولی شهد خموشی در نظرشان گرد دارد

ولـه

مردم ز حد خویش برون پا نهاده اند | ره هزار تفرقه بر خود کشاده اند
بسته است روزگار همه را بکار گل | یکسر بفکر باغ و عمارت فتاده اند
خواهند عاقبت ز ندامت بسر زدن | دستی که ظالمان به تعدی کشاده اند

ولـه

گفتگو از عقد دندان گوهر غلطان شود | پوچ گوگردد کهن سالی که بی دندان شود

ولـه

وله

از صراط مستقیم شرع پا بیرون منه — چون گسست از رشته سوزن زود و خود را گم کند

وله

تلاش صدر و بیرون بگذار و خوش بنشین — که بر بالانشینان بیشتر جا تنگ میگردد

وله

درین چمن سر سبز آن برهنه پا دارد — که چار موسم چون سرو یک قبا دارد
حریص را نکند نعمت دو عالم سیر — همیشه آتش سوزنده اشتها دارد
دهند جای به پهلوی خود فروشانش — بروز حشر شهیدی که خون بها دارد
مبر شکایت روزی بآستان کریم — که مسجد از همه جا بیشتر گدا دارد
حضور خاطر اگر در نماز شرط شده است — عبادت همه روی زمین قضا دارد

ز بس ز نقش تعلق رمیده ام صائب
بمسجدی ننهم پا که بوریا دارد

فروغ دل مرا از نور مهر و مه غنی دارد — نخواهد شمع دیگر هر که را دل روشنی دارد
مشو در روزگار دولت از افتادگان عاجز — بزیر پا نظر کن تا چراغت روشنی دارد

وله

رو نمیسازد ز سر خرص صاحب طمع از حرف تلخ — سگ ز حرص طعمه سوزن همره نان میخورد
سود شد از خوردن نان سر سبز ان سبز — دل همان از ساده لوحیها غم نان میخورد

وله

دل عاشق کجا از ساغر سرشار بگشاید — بآب خضر کی لب تشنه دیدار بگشاید

باران بمحل ندهد نفع کشت را | در وقت پیری اشک ندامت چه میکند

وله

هیچ قفلی نیست نکشاید بآه نیم شب | دامن دل گیر هر جا مشکلی پیدا شود

وله

جامهٔ فتحست آگاهی درین وحشت سرا | غوطه در خون میزند صیدی که غافل میشود
دوستی با ناتوانان مایهٔ روشندلیست | موم چون بار شته سازد شمع محفل میشود

وله

آبروی کعبه از چشم پر زمزم بود | کعبهٔ دل را صفا از دیدهٔ پرنم بود
از خود آرا دست بر دنیا فشاندن مشکلست | در ته سنگست هر دستی که با خاتم بود
آنکه اول شعر گفت آدم صفی الله بود | طبع موزون حجت فرزندی آدم بود

وله

نفس از توبهٔ صادق دم عیسا گردد | دست از بیعت تقوی ید بیضا گردد

وله

باز بین گیری کمان آسمان نتوان کشید | تا نکردی راست چون تیر این کمان نتوان کشید

وله

همیشه خازن شهد ست از حلاوت عیش | کسیکه خانه چو زنبور منحصر دارد

وله

چشم بر روی مه عید کشاید هر شام | هر که از خوان قناعت لب نانی دارد

وله

صبر بر سوز دل و تشنه لبی کن صائب
که چو دل آب شود چشمهٔ کوثر باشد

باتاج زر از گریه نیاسود دمی شمع
راحت طمع از دولت بیدار مدارید

وله

زمین نرم بود پرده دار دام فریب
ز مکر دشمن همواره حذر کنند

وله

از گلوی خود بریدن وقت جاهمیت است
ورنه هر کس کاه سبزی پیش سگ نان افگند
هر کرا شرم کرم در زیر دامن پرورد
سایلانرا در دل شب زر بدامان افگند
بر ضعیفان رحم کردن رحم کردن بر خود است
وای بر شیری که آتش در نیستان افگند

وله

اگر ملک دو عالم را کند یک کاسه قبالش
همان از حرص چین از جبههٔ قانع نمیارد

وله

مرگ را آماده شو هر گاه گردد مو سفید
زندگی بر طاق نسیان نه چو شد ابرو سفید
پرده پوشی چون شب تاریک کار صبح نیست
دست بردار از سیه کاری چو گردد مو سفید

وله

هر که زشتست همان شب بتقبی خیزد
کور از خواب محالست که بینا خیزد
گر چنین دست برآرند بزرگان بطمع
ابر چون پنبهٔ افشرده ز دریا خیزد

وله

در خشک سال آب گهر کم نمی شود
بخل فلک بأهل قناعت چه میکند

وله

دست هر کس که میگیرد می این شوخ گاه — بر چراغ زندگی دست حمایت میشود

وله

کسیکه عیب تو پیش چشم من بگذارد — ببوس دیدهٔ او را که بر تو حق دارد
بدست غم نشود مبتلا اگر یابد — کسی که دامن شب از دست نگذارد
بزرگ اوست که بر خاک همچو سایهٔ ابر — چنان رود که دل مور را نیازارد
کسی ست صائب خرمن درین تماشاگاه — که غیر اشک دگر دانهٔ نمی کارد
میان اهل سخن گفتگوی او هست تمام — که هیچ طائفه را بی نصیب نگذارد

وله

چون آفتاب هر کس و فن ضمیر باشد — ذرات عالم او را فرمان پذیر باشد
از دشمن ملائم زنهار پرحذر باش — چون سنگ خموش افتاد ناگاه گیر باشد

وله

کامیکه برآید ز خسیسان نظر تنگ — آبیست که از چاه بغربال برآید
از سفرهٔ قسمت نالش لب گور ست — دندان حریصی که بصد سال برآید

وله

بادشاهی نه بسیم و زر و گوهر باشد — هر کرا سکهٔ حق هست سکندر باشد
با دو با همه سر کن که دل شاه و گدا — در ترازوی مکافات برابر باشد
پیش جمعی که ز مدت دل شان سوخته است — تشنه لب مردن از اقبال سکندر باشد

چارهٔ دل عقل پر تدبیر نتوانست کرد
قصر این ویرانه را تعمیر نتوانست کرد

بی سر انجامی و موزونی هم آغوش همند
سرو رخت خویش را تغییر نتوانست کرد

در نگیرد صحبت پیر و جوان با یکدگر
با گمان یکدم مدار تیر نتوانست کرد

از تهِ دل هیچکس صائب دمی بستا نسرا
خندهٔ چون غنچه تصویر نتوانست کرد

وله

نی ز روسیم نه لعل و نه گهر خواهد ماند
در بساطِ تو همین گرد سفر خواهد ماند

خشت بالین تو سازند پرستارانت
از تو هر چند دو صد بالش پر خواهد ماند

اینچنان آئینهٔ دهر تی بالنقش و نگار
نقش در آئینه آخر چیه تا خواهد ماند

عقدهٔ دلبستگی را اندک اندک بازکن
ورنه مرگ این رشته را یکبار غافل میکند

وله

هر که صائب نفس را در حلقهٔ فرمان کشد
گردن شیر ژیان را در سلاسل میکشد

در قیامت سر به پیش افکنده بیند خاص و عام
هر که اینجا گردن از بهر تماشا می کشد

وله

پیر گردیدی و گشت املت زر دنشد
بوی کافور شنیدی و دولت سر دنشد

بوی کافور ازین مرده دلان می آید
که باین طائفه آمیخت که نامرد نشد

وله

هم از کودک مزاجیهای حرص ست
که در صد سالگی دندان بر آید

وله

دولت از دیدهٔ بیدار طلب باید کرد
گریه چون شمع نهان در دل شب باید کرد

استخوان جای تهی شیر نگیرد هرگز
با حسب بهر چه اظهار نسب باید کرد

ریزش ابر تنها شدن به فشردن موقوف
از کریمان چه ضرورست طلب باید کرد

وله

از خلق خوش نهفته شود عیب آدمی
کس بوی خون ز نافهٔ تاتار نشنود

وله

ستاره سوخته پروای اعتبار ندارد
که تخم سوخته حاجت بنو بهار ندارد

تو از سیاه دلی روی خود ز خلق متابی
که پشت آینه وحشت ز زنگبار ندارد

همیشه حلقهٔ ذکر خفی ست مهر دهانش
لبی که شکوه ز اوضاع روزگار ندارد

وله

ز مال رزق حریصان بود غبار ملال
که غیر گرد ز گندم بآسیا نرسد

جگر گداز بود زر در وفی منت
خدا کند که مس ما به کیمیا نرسد

وله

آنرا که هست چون نفس خوش دمی محرکی
غافل ز ذکر حضرت یزدان چرا شود

صائب ز هیچکس سخن دل نمیدهد
در شوره زار کس گهر افشان چرا شود

در تیغ زهر داده امید نجات هست
بیچاره آنکه زخمی تیغ زبان شود

وله

جوشنِ داؤدی اینجا شاه راه ناوک است | سخت جانی نافع تیرِ قضا کے میشود

وله

خانه آرایان ز تعمیر درون غافل شدند | اصلِ شان چون بو و از گل خرج آب گل شدند

وله

نشنیده که می سکند سنگ سنگ را | از سنگ بیشتر خذر از همدگر کنید

وله

جمعے که زیرِ خاک دلِ پاک مے برند | با خود بهشت را به تهِ خاک مے برند

وله

سینه پیشِ ناخنِ الماس میسازد سپر | هر که خواهد چون عقیقِ ساده نام آور شود

وله

میشود شیطان پا بر جای دیگر بهرِ نفس | در جهان آفرینش هر چه عادت می شود

صائب از هر کس که داری رنجشی اظهار کن
شکوه چون در دل گره شد تخم کلفت میشود

وله

رنگها در زور و شن مینماید خویش را | از سیه کاری مرا مے سفید آگاه کرد

وله

از سر زانوی خود آئینه وارت داده اند | بنگر این آئینه از بهر چه کارت داده اند

گرچه در ظاهر اسیر چار دیوار تنی | رخصت جولان برون زین به حصارت داده اند

میتوانی دوزخ خود را بهشتی ساختن | کوثر نقدی ز چشم اشکبارت داده اند

ولہ

هر که گفتار صواب از سر غفلت نشنود — مایهٔ جهل شود هر چه ز حکمت نشنود
سخن راست خدنگیست که زهر آلود است — جگر شیر که دارد که بجرات نشنود
روزگاریست که تصدیق نمیباید کرد — اگر از صبح کسی حرف صداقت نشنود

ولہ

همواری تیغ آفت جانهای سلیم است — زان بد گهر اندیشی که هموار نماید

ولہ

ز قید جسم جانهای عزیز آسان برون آید — بجز ابلی یوسف بیجرم از زندان برون آید

ولہ

دران مقام که شاهی بهر گدا بخشند — چه دولتیست که ما را همین بما بخشند
فریب جود فرومایگان مخور زنهار — که میکنند ترا رنج تا عطا بخشند
دهند اگر بتو دلبسته خلد چندان نیست — که گوشهٔ بتوانگر عالم رضا بخشند
فلک چو مهرهٔ مومین بود بدست تو لیک — بهر که قوت سر پنجهٔ دعا بخشند
تن سفالی خود را بهم شکن صائب — که در عوض بتو جام جهان نما بخشند

ولہ

داغ دشمن کامی از دوران کم فرصت مدد — دوستانرا هر که در ایام دولت یاد کرد

ولہ

نفس سرکش بی ریاضت رهنما کی میشود — اژدها فرعون از کف عصا کی میشود

افتادگی گزین که ازین خاکدان پست — شبنم بآفتاب ازین بال و پر رسد

وله

ز فیض عشق دلهای مخالف مهربان گردد — ز آتش رشته های شمع باهم یکزبان گردد

وله

جوانرا صحبت پیران حصار عافیت باشد — بخاک و خون نشیند تیر چون دور از کمان گردد

وله

این زهد فروشان ز خدا بیخبرانند — این دست و دهن آب کشان پاک برانند
از مردم افتاده مدد جوی که این قوم — بالی پر و بالی پر و بال دگرانند

صائب نظر عاقبت اندیشی اگر هست
بی برگ و نوایان جهان خوش ثمرانند

تلافی را مکافات عمل در آستین دارد — دهن گوینده را تلخ اوّل از دشنام میگردد

وله

ز حرف بر لب شیرین او اثر ماند — که دیده نقش پی مور در شکر ماند
ز فرق صاف دلان شوکه بیصفا نشود — هزار سال اگر آب در گهر ماند
بسر نیامده طومار عمر جهدی کن — که چون قلم ز تو در هر قدم اثر ماند
کجاست گوشه آسوده که چون نگین — خیال موج دو عالم برون در ماند
بکنده زندگی خویش را مده بر باد — که در جهان گل نشگفته بیشتر ماند

وله

روی یوسف کند آن روز جهانرا روشن — که بپا فرو خته از سیلی اخوان گردد

برتوان از گوش گران این وحشت آباد خویش
زود کافریاد می آئی اگر گوشت دهند

ولہ

زود از لاغری انگشت نما میگردند
چون مه آنانکه به احسان فلک مالیدند

گل بیخار اگر بود درین باغستان
دامنی بود که از صحبت مردم چیدند

ولہ

دولت دنیا گوارا نیست بر روشندلان
تاج زر تا هست بر سر شمع را زبان بود

ولہ

دل از خاکساری بهشت خدا شد
ز گرد یتیمی گهر بی بها شد

شد امروز بی بادبان کشتی من
که ذامان فرصت ز دستم رها شد

سبک چون پرکاه شد در نظرها
رخی کز طمع زرد چون کهربا شد

ز شرم گنه قلب من گشت رایج
غبار خجالت مرا کیمیا شد

بساحل رسد صائب از شور دریا
چو خاشاک هر کس که بیدست و پا شد

ز کاهلی بنظرها جوان گران گردد
پیاده هر که شود بار کاروان گردد

بکن تکلف بسیار گر مروت نیست
که میهمان خجل از روی میزبان گردد

بجز وکردن دانه است آسیا را چشم
نه دوستی ست اگر گردش آسمان گردد

ولہ

دم جنبش نسیم سحری را دریاب
پیش ازان از نفس خلق مکدر گردد

ولہ

شناوریست که بستند سنگ بر پایش | مجردی که گرفتار کد خدائی شد

وله

مدار دست ز دامان راه رو زمصاف | که قلب دشمن خونخوار این علم شکند
کمال مردی و مردانگیست خود شکنی | بیوس دست کسی که این صنم شکند

وله

زلف دلها را بدور خط نگهبانی کند | چون شود مغرول عامل سبحه گردانی کند
معنی فرمانروائی نیست جز اجرای حکم | در سرای خویش هر مور سلیمانی کند

وله

نیفگند دست پیر خواجه از این عشوه در اعضا | که از دل بستگیها بر سر اسباب می لرزد
ز عریانی عرق میریزد از درویش صاحبدل | توانگر در سمور و قاقم و سنجاب می لرزد

وله

چشم ما را پرده غفلت شد ابروی سفید | باز نا ورد از خطا این نافه را موی سفید
دیگران را گر ز پیری صبح آگاهی دمید | شد دل ما شیر مست غفلت از موی سفید

وله

خوشا سعادت آن دل که آب میگردد | که شبنم آئینه آفتاب میگردد
مشو ز وقت ملاقات دوستان غافل | که هر دعا که کنی مستجاب میگردد

وله

درگذر از گفتگو تا ساغر هوشت دهند | جنت دربسته از لبهای خاموشت دهند

ولہ

بنو بہار جوانی اطاعت حق کن
کہ چوب خشک چو گردید خم نمیگردد

ولہ

روز حساب عید بود خود حساب را
بیجرم زرد روئی دیوان نمیکشد

ولہ

چہ بہشتی ست کہ آن بند قبا نکشایند
در فردوس بروی دل ما نکشایند

ولہ

بخل مسک از می افزونتر شود
سخت تر گردد گره چون تر شود

maaka
to clubeh.

ولہ

حرص را تشنگی افزون بزر و مال شود
چشم آئینہ کجا سیر ز تمثال شود
بہرہ خواجہ ز اسباب بجز محنت نیست
عرق از بار گران قسمت حمال شود

ولہ

ز پاس عزت روشندلان مشو غافل
کہ سرو بر لب آب ایستادہ میباید
عنان نفس ز کف دون از بصیرت نیست
سگ گزندہ اسیر قلادہ میباید

ولہ

کار چون در گرہ افتد بدعا دست برار
شانہ در عقدہ کشائی ید طولے دارد

ولہ

ماتم و سور جہان دست بآغوش ہمند
خندہ عید بدنبال محرم دارد

ولہ

ردیف جیم تازی

چون گذار دخشت اول بر زمین معمار کج
گر رساند بر فلک بنا شد همان دیوار کج

رهنمای امین شد کج سیران کج میشوند
کفش گردد از اختلاط پای ناهموار کج

در نیام کج نسازد تیغ قدر خویش راست
زیر گردون هر که باشد میشود ناچار کج

وله

بر رخ ممکن بود پیوسته گرد احتیاج
لازم این نشار افتاد دست در احتیاج

در شجاعت آدمی هر چند چون رستم بود
میشود چون زال عاجز در نبرد احتیاج

وله

نیست روی عرق آلود بگوهر محتاج
نبود حسن خداداد بزیور محتاج

ردیف جیم فارسی

از زاهد ریایی مجو مغز که این پوچ
ریش است و همین جبه و دستار دگر هیچ

صائب ز خوشیها که درین عالم فانیست
ما نیم و همین لذت دیدار دگر هیچ

ردیف حای حطی

در چمن کس نمیشناسیم انوار صلاح
ریش و دستار بجا ماند ز آثار صلاح

وله

نمک بدیدهٔ غفلت کن از سپیدهٔ صبح
که صد کتاب سخن هست در سپیدهٔ صبح

مساز جامهٔ احرام را کفن زنهار
مشو چو مرده دلان غافل از سپیدهٔ صبح

ردیف دال مهمله

دل میدهٔ ما شکوه از وطن دارد
عقیق ما دل پرخونی از یمن دارد

ولہ

کوته اندیشی که سازد دست منسوبان دراز — در حقیقت نیست یکظالم که چندین ظالمست

ولہ

سرفرازی میوهٔ آزادگیست — سرو خضر راه این وادی بس است

ولہ

خدا غنی ست ز عصیان ما سیه کاران — طبیب را چه زیان از شکست بربهزست

ولہ

روشن گهر کسی ست که هر غروبشت را — بر خویشتن چو آینه هموار کرده است

ولہ

روی کز دولی نکشاید ندیدنی ست — حرفی که مغز نیست در و ناشنیدنی ست
یک دیدن از برای ندیدن بود ضرور — هر چند روی مردم عالم ندیدنی ست

ولہ

عمر عزیز قابل سوز و گداز نیست — این رشته را مسوز که چندین دراز نیست

ولہ

فردا چو غم زیاده ز امروز میرسد — امروز خوردن غم فردا چه حاجتست

ردیف ثانی مثلثه

برسنگ خاره زد گهر ابدار خویش — هر کاملی که کرد بنا قص عیار بحث
صائب بصحبت ست ز صاحبدلان مرا — تا صلح ممکن ست نکن اختیار بحث

ردیف

روح را داغ عزیزان بغل و آتش نهاد | ورنه تا صد سال آهنگ سفر از تن نداشت

وله

از ملاقات گرانجانان درین وحشت سرا | سود ما این بس که ترک زندگانی آسان شد است

وله

بقدر وسع معاش ست خلق را مسدان | عجب نباشد اگر خلق مفلسان تنگست

وله

در عهد شیب شکوه نیسان چرا کنم | کم نعمتی ست اینکه جوانی بیاد نیست

وله

گشاده روی شو از حرف سخت ایمن باش | که سنگ بر در نابسته هیچکس نزدست

وله

پیوسته است سلسلهٔ موجها بهم | خود در شکسته هر که دل شکسته است

وله

سخن تلخ اگر میگذرانی مردی | دعوی حوصله تنها بقدح نوشی نیست

وله

رسم است که از جوش ثمر شاخ شود خم | ای پیر ترا حاصل ازین قد دوتا چیست

وله

خنده در چشم آب گرداند | ماتم و سور این زمانه یکیست

وله

از بی ثمری سبز درین باغچه ماندم | چون سرو مرا دست تهی بر سر یاد است

ولہ

گر باین عنوان تکلف مجلس آرائی کند — زود خواهد آشنایان را ز هم بیگانه ساخت

ولہ

بهر گندم کرد آدم ترک نعمای بهشت — چاره از الوان نعمت هست و از نان نیست چاره

ولہ

صورت احوال خود را چشم کوته بین مبین — آنکه از سنگین دلی آئینه کار آگهست

ولہ

در صلاح اهل ظاهر مکرها پوشیده است — دور خود را زین چه خس پوشش میباید گرفت

ولہ

حلقهٔ دام گرفتاری دهن وا کردنست — ماهی لب بسته را قلاب نتواند گرفت

qulab a hook
? qallab = fish

ولہ

میبرد دل بیخبر را بهر اوج اعتبار — طفل نا افتاده را اندیشه از بام نیست

ولہ

خسکان را گرچه درین پهنه پست بسیار است — مرا گر فتن عبرت ز روزگار بس است

pahn wide

ولہ

چون بلا بیشه و نازل مزن چین جبین — در بر روی میهمان غیب بستن خوب نیست

ولہ

آن اژدها که از تیزی دندان چکد شش زهر — در مشرب و هشت زنگان همین سلام است

ولہ

ولہ

هر کمالی را زوالی هست در زیر فلک
ماه ناقص بدر تا گردید کاهیدن گرفت

ولہ

مجبور حق نگردد آلودهٔ معاصی
بد کردن خلائق برهان اختیار است

ولہ

چون بحیرت زدگانست مرا رازِ سخن
طرفِ صحبت من صورت دیوار بس است

ولہ

روی کز دنبخیته است آبرو کجاست
ابر تری که تازه شود جان ازو کجاست
تا چون حریم کعبه بگردم بگرد او
یارب درین خیابان دل بی آرزو کجاست

ولہ

جلوهٔ برقیست رنگ اعتبارات جهان
یکنفس گل بیش بر دستار مردم تازه نیست

ولہ

سرگشتگی چو سبحه ز صدر بگذر کشد
در هر دلی که وسوسهٔ استخاره نیست

ولہ

روی زمین گذرگه سیل حوادث است
هر کس کمر کشود درینجا کمر نه بست

ولہ

با تعلق سجده در درگاه حق مقبول نیست
از دو عالم دست شستن این عبادت را وصول است
پرده پوشی دامن آلودگان را لازم است
چاک در پیراهن یوسف چه محتاج رفو است

-az ʿuhda birūn āmadan to be quit of an obligation

پیری اگرچه بال و پرم را شکسته است — پای جهان نورد خیالم نه بسته است

وله

داشت از جام نگون بادهٔ گلرنگ طمع — آبله آسودگی از افسر دولت میخواست
که باین عمر کم از عهده برون می آید — گر خدا شکر بیاندازهٔ نعمت میخواست

داشت باران طمع از کاغذ ابری صائب
از لئیمان جهان هر که سخاوت میخواست

بار بر مجنون ما جمعیت اطفال نیست — خانهٔ آئینه تنگ از کثرت تمثال نیست
گفتگوی معرفت کم کن که اهل حال را — صحبت عاطل بغیر از ترک قیل و قال نیست

نیست صائب بر حریفان جمع سیم و زر گران
از گرانباری غباری بر دل حمال نیست

وله

یوسف مصر شنیدی که ز اخوان چه کشید — چه توقع ز عزیزان دگر باید داشت
ذکر بی خاطر آگاه نفس سوختنست — پاس تسبیح ز صدر اهگذر باید داشت

وله

چون قلم نذر حیات من تقبیل و قال رفت — هستی همچو من و صف خط و خال رفت
آه کز عارض سیاهی های موی من تمام — از سیه کاری بخرج نامهٔ اعمال رفت
بر مگس هرگز نرفت از دامگاه عنکبوت — بر دل من این ستم کز رشتهٔ آمال رفت
در بساط من نخواهد جز کف افسوس ماند — باقی عمرم اگر خواهد بدین منوال رفت
تنگ چشمی بسکه در دوران ما گردید عام — آب نتواند برون از چشمهٔ غربال رفت

minvāl a loom

ترا کسیکه به آه سحر نخواسته است
ز غل زندگی خویش برنخواسته است

کتاب همت آن سائل تهیدستم
که غیر داغ چراغی دگر نخواسته است

خوشا کسیکه درین خاکدان بجز درد دل
کشاد کار خود از هیچ در نخواسته است

ولـه

امید هست که شیرازهٔ گهر گردد
ز تار و پود جهان رشته که همواره است

ولـه

نمیتوان غم دل را بخنده بیرون برد
ز خنده روئی گل تلخی از گلاب نرفت

نریخت تا گهر عاریت ز دامن جیش
غبار تیرگی از چهرهٔ سحاب نرفت

ولـه

دامیکه غیر خوردن دل نیست دانه اش
امروز در بساط زمین دام صحبت است

ولـه

مار از زبان شکوه ز جور زمانه نیست
یاقوت دار آتش مار از زبانه نیست

ولـه

زاندم که دل عنان توکل ز دست داد
در کار خویش صد گره از استخاره یافت

ولـه

میشود روشن گهر با دل سیاه از اجتناب
از حکومت و سیاهی رزق خاتم بی نیست

ولـه

شعور آئینه دار هنر از تفرقه است
خوشا کسیکه ز وضع زمانه بیخبر است

ولـه

بسیج پویه مرا غیر چون شرر بسته است — ز خود برون شدن ما بیک نظر بسته است
صدای طبل رحیل است شادیانهٔ او — کسیکه توشه باندازهٔ سفر بسته است
چرا غم دگران میکند پریشانم — اگرنه رشتهٔ جانها بیکدگر بسته است
مرا رفیق موافق بوجد می آرد — غریبت سفر من بهمسفر بسته است

بچرخ میرود آخر درین جهان صائب — circular motion
چو سکه هر که دل خویش را ببر بسته است

هر که چشم رغبت از نظارهٔ مرغوب بست — بر دل آسوده راه بیکجهان آشوب بست
گفتم از دنیا فشانم دست در پایان عمر — حرص پیر از عصا دست مرا برچوب بست

وله

ارباب همم را چه غم از بی پر و بالیست — بال و پر این طائفه از همت عالیست
نفرین بود از اهل دعا رزق بخیلان — تکبیر فنا فاتحهٔ سفرهٔ خالیست

از ته دل هر که روی خود بدنیا کرده است — وله — پشت از کوتاه بینیها بعقبی کرده است

وله

از ان ببندگی خویش خلق میلرزند — که دائم از نفس این شمع در رهٔ باد است
تهی ست چشم تو از سرمهٔ سلیمانی — وگرنه شیشهٔ گردون پر از پریزاد است
ز کلفت ست خطر بیش سخت و بیباز — که زنگ تشنه آئینهای فولاد است

وله

میتوان ره برد از سیما بکنه هر کسی — شاهدی گلزار رنگین را به از گلدسته نیست

وله

guldasta may mean a 'minaret'

from the form to the substance

در محرم تا چه خونها در دل مردم کند | محنت آبادی که عیدش در بدر گردیدنست

وله

از مآل شادمانی سربلندان غافل اند | ازرهٔ این نخل سرکش خندهٔ دندان نماست
گرچه دست اهل دولت هست در ظاهر بلند | دست ارباب دعا بالاترین دستهاست

وله

رزقش سد ز عالم بالا بپای خویش | صائب کسیکه همچو صدف پاک طینت است

وله

بار بر دلها شود در پایهٔ افتادگی | هر که در ایام دولت بار از دل برنداشت
تا لب خواهش کشودم راه روزی بسته شد | طبع فیاض کرم ابرام سائل برنداشت

وله

عیب ناداندان در زمان خامشی گویا تر است | پسته بیمغز در لب بستگی رسواتر است
رفت هر کس ابیا خاری کند سوزن علاج | میخورد خون بیشتر هر کس که او بینا تر است

وله

دل من تیره ز بسیاری گفتار شده است | زین پریشان نفس آئینه من تار شده است
نیست از دوزخم اندیشه که از شرم گناه | هر سر موبه تنم ابر گهربار شده است

وله

در بهار نوجوانی آنچه برجا مانده است | در بساط من همین خوی گرانجان غفلت است
پیش از آن کز طبل رحلت دست و پا را گم کنی | زاد راهی جمع کن ای بیخبر تا فرصت است

وله

از تهِ دیوار آسانست بیرون آمدن
دامن از دستِ گرانجانان کشیدن مشکلست

نیست نحلِ نبور عسل را شکوه از جای خویش
خانه چندانی که باشد مختصر شیرین تر است

وله

نامه نیست که عنوان نشود غمازش
کرم و بخل ز پیشانی دربان پیداست

وله

هر چند خوشنماست سبکدستی از کریم
خوشتر بود ز سائلِ مغرور پشت دست

وله

هر که غافل ز نصیحت میکند دیوانه است
خواب غفلت بیشتر اطفالِ حیل افسانه است
نفس خائن زندگی را تلخ بر من کرده است
وای آن کس را که دزدش در درون خانه است

وله

میکند بیگانه دولت آشنایان را ز هم
میرسد هر کس بدولت آشنایان منفعت است
میشود نعمت بقدر میهمان نازل عزیز
هر قدر آید باین ویرانه مهمان منفعت است

وله

خلق دشوار جهان را بر من آسان کرده است
تازه رویی بر من آتش رگلستان کرده است
نقش پای رفتگان هموار سازد راه را
مرگ داغ عزیزان بر من آسان کرده است

وله

ترا ز جان غم مال ای حنیس بیشتر است
علاقه تو بدستار بیشتر ز سر است
می رسیده ز خم جلوه میکند در جام
شگفته های پدر جمله ظاهر از پسر است

وله

naf-e khā-in zindagī rā talkh bar man karda ast
wā-e -ān kas rā ki duzdash dar darūne khāna ast.

ولہ

خاکساری از بزرگان زمان برنیده است
بازمین افتادگی از آسمان برنیده است

ولہ

از خس و خار غرض گر پاک باشد سینها
هیچ باغ دلکشا چون دیدن احباب نیست

ولہ

چون صبح زندگانی روشندلان همه دیست
اما دمیکه باعث احیای عالمیست

ولہ

در دل بی آرزو راه غم و تشویش نیست
در جهان بی نیازی هیچکس درویش نیست
روزی مسکین ز جمع مال تشویش بیش و کم
آنچه میماند بزنبور عسل خرنیش نیست

ولہ

از پیچ و تاب جسم روان را ملال نیست
در ساز نغمه را خبر از گوشمال نیست
در دوزخم بیفگن و نام گنه مبر
آتش بگرمی عرق انفعال نیست

ولہ

در کارخانه که ندانند قدر کار
از کار هر که دست کشد کاردان تر است

ولہ

من گرفتم که قمار از همه عالم بردی
دست آخر همه را باخته میباید رفت

ولہ

توان برنده دلی شد ز مردگان ممتاز
وگرنه سینه و لوح مزار هر دو یکیست

ولہ

ولہ

مردم همواررا از خاک بر باید گرفت
رشتهای بی گره را در گهر باید گرفت

ولہ

در نیستان که سر انجام خانه بر باد است
عمارتیکه بجای خود دست خود سازد است
دل تو تارک خامی ز آرزو دارد
چو عنکبوت ترا کار ریسمان بازیست

ولہ

آفت دولت بابنای زمان معلوم نیست
لقمه چون افتاد فرق استخوان معلوم نیست
طفل دامن دایه را حور بهشت و جوی شیر
زشتی زال جهان بر ناقصان معلوم نیست

ولہ

گفتار جاهلان ز شنیدن بود فزون
خرجش ز دخل بیش بود هر که غافلست

ولہ

روزگار زندگی نقشی بر آبی بیش نیست
موج را قسمت ز دریا پیچ و تابی بیش نیست

ولہ

در خود آرائی خطر ها مضمر است
حلقه قفراک طاؤس از پر است
شیر بیگانه است آتش دیگران
شور بای خویش شیر مادر است

ولہ

نیست ناپاک از غرضها در سخاوت سود نیست
در تلاش نام سیم و زر فشاندن جود نیست

ولہ

تا در تردد است نفس جان روانه است
بر باد پای عمر نفس تازیانه است

مرنیز آب رخ خود بر سر نان صائب
که آبرو چو شود جمع آب حیوان است

وله

sargoshi whispering.

در مجالس حرف سرگوشی زدن با یکدگر — در زمین سینها تخم نفاق افشاندن است
راه بسیار است مردم را بقرب حق ولی — راه نزدیک دل مردم بدست آوردن است

وله

هرانچه می طلبی از کشاده رویان خواه — که فیض صبح دهد جبهه که بی چین است

وله

? dahān

با کمال احتیاج از خلق استغنا خوش است — با دبان خشک مردن بر لب دریا خوش است
با دبان کشتی می نعره مستانه است — های و هوی میکشان در مجلس صهبا خوش است
فکر شبنه تلخ دارد جمعه اطفال را — عشرت امروز بی اندیشه فردا خوش است

هیچکاری بی تامل گرچه صائب خوش نیست
بی تامل آستین افشاندن از دنیا خوش است

وله

taraf shudan "to argue with.

غفلت ارباب دولت بی سبب در کار نیست — در بهاران خوشه ها مستغنی از افسانه است
گفتگو با جاهلان بی ادب از عقل نیست — هر که میگردد طرف با کودکان دیوانه است
زود گردون کام جویان را ز سر وا میکند — چون فضول افتاد مهمان با رضا جانه است

وله

حلال صرف محالست در حرام شود — ز خرج و دخل حرام حلال معلوم است

ag an wa kard hilal u harām az an wa kard hilal u harām from his memory is forgot.

bahār e zanbar the scent of melted amber

بهار عنبر شبها سفیدهٔ سحرست — خوشا کسیکه ازین نوبهار بهره ورست

خبر ز در و دندارند بیخبان صائب
وگرنه منت صندل ببرزو در دوست

وله

بهر که هر چه دهی نام آن مبر صائب — که حق خود طلبیدن کم از گدائی نیست

وله

نیست ناقص را کمالی بهتر از اظهار عجز — دستگیر ناشناور دست بالا کرد است

وله

روی از عالم بگردان گر بقا میبایدت — بگسل از کونین گر زلف دوتا میبایدت
روشنی چشم از جواهر مسئله مردم مدار — خویش را در هم شکن گر تو توتیا میبایدت

وله

از داغ بود گرمی هنگامهٔ دلها — خورشید بود انجمن آرای قیامت
در سایهٔ کوه گنه ما زبلندی — آسوده بود خلق ز گرمای قیامت

وله

عنان نفس کشیدن جهاد مردان است — نفس شمرده زدن ذکر اهل عرفان است
گذشت عمر و نکردی کلام خود را زم — تراچه حاصل ازین آشیانی دندانست
نهاد سخت تو سوهان بخود نمی گیرد — وگرنه پست و بلند زمانه سوهانست
بلاست نفس عنان چون زبست عقل گرفت — عصا چو از کف موسی فتاد ثعبانست
به بند در برخ آرزو اگر مردی — وگرنه بستن سد سکندر آسانست

1u÷bān a dragon

ولہ

تا ترا چون دگران در بدن ظاهر کار است
چشم بر روی تو چون آئینه بر دیوار است

ای کز اسلام بگفتار تسلی شده
کمر خدمت مردم چه کم از زنار است

دل افگار سیه میشود از پرده خواب
چشم بیدار چراغ سر این بیمار است

آسمان را غمی از مردن بیکاران نیست
نخل بی بار بدوش چمن آرا بار است

ولہ

همیشه دیده سوزان ازان بدنبال است
که قبله نظرش رشته های آمال است

بخور من دگران هر که میپرد چشمش
هزار رخنه فزون در دلش چو غربال است

ولہ

گر از لباس براتی نمی شناسندت
همین گروه که یکرنگ مینمایندت

ولہ

اگر سخن بدل از گوش بیشتر نرسد
یقین شناس که از نارسائی سخنست

ولہ

کام دل نتوان گرفتن از جهانی روی سخت
آتش آوردن برون از سنگ کار آهنست

ولہ

چون خطائی از تو سر زد در پشیمانی گریز
از خطا نادم نگردیدن خطائی دیگر است

ولہ

نے تخت جم نه ملک سلیمانم آرزوست
راه بخلوت دل جانانم آرزوست

ولہ

sipanjkhāna a hired house three to five days
naqṭ = a dot on a die - also a lucky throw

صائب دو شش زدند درین عالم سپنج
آنها که ساختند به نقشی کمی که هست

خوردن گندم برون انداخت آدم از خلد
تا بدانی پیش حق یکجو اطاعت سهل نیست

وله

زساده لوحیست بفرزند هر که خرسند است
که مادر و پدر غم وجود فرزند است

دل درست اگر هست آفرینش را
همان دلست که فارغ ز خویش پیوند است

سخن شمرده و سنجیده گوی بیهوده گوی
که شاهد سخنان دروغ سوگند است

بزیر خاک غنی را به مردم درویش
اگر زیادتی هست حسرتی چند است

بعشرت ابدی برده است پی صائب
بقسمت ازلی هر دلی که خرسند است

دلبستگی خلق بعمر گذران چیست
استادگی عکس درین آب روان چیست

پیش و پس اوراق خزان هم نفسی نیست
آسودگی خلق ز مرگ دگران چیست

چون رزق تو بر سفرهٔ افلاک نوشته است
ای سست یقین انیمه اندیشهٔ ظن چیست

وله

میکند کار شراب تلخ آب بی لجام
این سخن از مستی ارباب دولت روشنست

وله

در بادیه با درد بدرمان نتوان یافت
کامل هنران در وطن خویش غریبند

بیماری هر شهر بمقدار حکیم است
در پشت صدف گوهر شهوار یتیم است

بشب ز حلقهٔ اهل گناه کن شبگیر
دلی چو آئینه داری ز زنگبار مخسپ

بجنبش نفس خود هین و عبرت گیر
رفیق بر سر کوچ است زینهار مخسپ

گل سرسبد عمر چشم بیدار است
بر غم دیدهٔ گلچین روزگار مخسپ

زمین آب تو کمتر ز هیچ دهقان نیست
ز تخم اشک تو هم دانه بکار مخسپ

حصار جسم تو از چشم و گوش پر رخنه است
نصیحت دل آگاه گوش دار مخسپ

ترا که دولت بیدار شمع بالین است
چو نقش صورت دیبا بیک قرار مخسپ

بذوق مطرب می روزها بشب کردی
شبی بذوق مناجات کردگار مخسپ

بذوق رنگ حنا کودکان نمی خسپند
چه میشود تو هم از بهر آن نگار مخسپ

شده است دخمهٔ دلهای مرده هر گز خاک
درین خطیرهٔ پر مرده زینهار مخسپ

ز نو بهار برقص ست ذرهٔ ذرهٔ خاک
تو نیز خیز درین بهار مخسپ

جواب آن غزل مولویست این صائب
ز عمر یک شبه کم گیر و زینهار مخسپ

ردیف تاء فوقانی

در بساط خاک گنجی را که میباید نهفت
زیر خود را از چشم خلق پنهان کردنست

خشم عالم سوز را کوته زبان کردن بحلم
آتش سوزنده را بر خود گلستان کردنست

وله

دلبستگی ست ما در هر مائی که هست
میزاید از تعلق ما هر نمی که هست

وله

وله

آئینهٔ شو وصال پری طلعتان طلب — اوّل بروب خانه دگر میهمان طلب
سیار دوستان دخل در حاجتست — قرضی برسم تجربه از دوستان طلب

وله

ز فیض صبح مشو غافل ای سیاه درون — صفای این نفس بی غبار را دریاب
غبار قافلهٔ عمر چون نمایان نیست — دو اسپه رفتن لیل و نهار را دریاب

وله

نیست سیرابی ز خون خلق ظالم را مگر — هر که خشید تشنه لب آب روان بیند بخواب

ردیف باء فارسی

درون گنبد گردون فتنه بار مخسب — بزیر سایهٔ پل موسم بهار مخسب
فلک ز کاهکشان تیغ بر کف استاد است — بزیر سایهٔ شمشیر آبدار مخسب
فتاده است زمین پیش پای هر صرصر — چو گرد بر سر این فرش مستعار مخسب
ز چار طاق عناصر شکست میبارد — میان چار مخالف باختیار مخسب
اگرچه ظلمت شب پرده پوش بی ادبست — تو بی ادب ادب خود نگاهدار مخسب
دو چشم روشن ماهی درون پردهٔ آب — دو شاهدست که در بحر بی کنار مخسب
بچشم دام ز ذوق شکار خواب نرفت — اگر تو یافتهٔ لذت شکار مخسب
ز بام ناقهٔ لیلی هلال شب دارد — بصیحت من مجنون بیاد دار مخسب
بسایهٔ علم آه خویش را برسان — شبی که جنگ بفرد است زینهار مخسب
حلال نیست به بیمار دار خواب گران — ترحمی کن و بهر دل نگار مخسب

وله

از تهیدستی ست مغز چنار این پیچ و تاب
چشم کوته بین بیدرد کند جوهر حساب

راحتی هرگز در ماتم سرای خاک نیست
خنده گل گریه های تلخ دارد چون گلاب

وله

گرچه افگندم برو غن نان خلق از خوی چرب
قسمتم چون شمع کاهش شد ز گفت و گوی چرب

هست با تن پروران صائب فلک را لطف بیش
پنجه قصاب بر خود بالد از پهلوی چرب

وله

نیست بر سنگین دلان محرومی سایل گران
کوه با آن لنگر تمکین بود حاضر جواب

وله

شاه و گدا بدیده دریا دلان یکیست
پوشیده است پست و بلند زمین در آب

وله

در غریبی میشود دلهای سنگین دیده در
نیست ممکن چشم بینش وا کند گوهر آب

روزی روشندلان را چشم زخمی لازم ست
نیست بیجان شفق یکروزه نان آفتاب

دل مبر بر عمر مستعجل که اسب تندرا
نیست مانع از دویدن پا شکستن در رکاب

وله

رو نگهداشتن از صاف ضمیران مطلب
عیب پوشیدن از آئینه عریان مطلب

آسیای فلک از آب و گل خاکیست
تا دلت چاک چو گندم نشود نان مطلب

رو عنان از ریگ مکش لب بطمع چرب مکن
سینه بر تیغ بنه آب ز عمان مطلب

langar e tanukin - massive sedateness - hāzir jawāb echoing. pert.

plq. ghamm - white clouds sultriness

چرب و نرمی رتبه دارد کز پی اجرای حکم
مینماید زیر دست خویش روغن آب را

وله

کمان نرم سختی از کشاکش میکشد دائم
مبر با آشنایان زینهار از حد تحمل را

وله

چو موسفید شود دست از خضاب بشوی
نهان بکن بشب تیره صبح انور را

وله

بازی همواری ظاهر مخور از دشمنان
نان سوزن دار پیش افگن سگ دیوانه را

وله

اگرچه فیض بسیار است در تنهانشینی ها
یکی صد گردد از جمعیت احباب عیش ما

وله

از بس گرفت تنگی دل در میان مرا
در کام همچو غنچه نگردد زبان مرا
گل هرزه خند و بلبل بیدرد هرزه نال
دل چون شود شگفته درین گلستان مرا

وله

بر گردن تو طوق گلوگیر بندگی
بهتر ز خاتمی که سلیمان کند ترا

وله

زشت و چون سازد از خود و رخوی زشت را
لازم افتاده است خوی زشت روی زشت را

ردیف باءِ موحده

دست خواهش چون صدف بگشای پیش خاکیان
هرچه میخواهد دولت از عالم بالا طلب
اهل همت امکن رد و سد دادن خطاست
آرزوی هر دو عالم را ازو یکجا طلب

ولہ

فقر را از دیدۂ بد پردہ داری می کنم
گر بظاہر در لباس صوف و سنجابیم ما

ولہ

زتاثیر سحر خیزیست وی صبح نورانی
بدہ از دست در ایام پیری این شب را

ولہ

پاس صحبت داشتن در دور خم افگندہ بود
گوشۂ عزلت بہشت جاودانی شد مرا

ولہ

دہد ثمر زرگ و ریشۂ درخت خبر
نہفتہ ہای پدر از پسر شود پیدا

ولہ

از خود آرایان نمیباید بصیرت چشم داشت
عیب بیش پا نیاید در نظر طاؤس را
ہر چہ ماند از تو بر جا حاصلش باشد ضایع
چند خواہی جمع کرد این مایۂ افسوس را

ولہ

دولت بیدار اگر یکچند بخوابی کشید
کرد در ایام بخت ما قضای خواہا

ولہ

تا نسوزد آرزو در دل نگردد سینہ صاف
زنگ از آئینہ میگردد ز خاکستر جدا

ولہ

صبح چون روشن شود از خواب غفلت سر بر آر
تا کفن بر خود نسازی جامۂ احرام را

ولہ

چشم عبرت باز کن گر دیدہ جان بینا شود
گمرہان در خواب غفلت این شب یلدا را

ولہ

هر که با خود دو گواه از رگ گردن دارد — می برد پیش دو صد دعوی همچنی را

ولہ

بر زور خود منازکه یکمشت بال و پر — در هم شکست شوکت اصحاب فیل را

ولہ

باز بین گیران غفلت گفتگو بیجا صلیست — نیست ز آواز جرس بر دارهٔ خوابیده را

ولہ

چون شود همواره دشمن احتیاط از کف مده — مکر ها در پرده باشد آب زیر کاه را

ولہ

هر که از دست زلیخای هوس سالم جست — بد و عالم ندهد گوشهٔ زندانی را

ولہ

چشم در صنع الهی باز کن لب را ببند — بهتر از خواندن بود دیدن خط استاد را

ولہ

نماند کار هرگز در گره پرهیزگاران را — که از دیوار پیش آید یوسف در شود پیدا

ولہ

در رضاجوئی حق کوشند خشنودی خلق — ترک واجب نتوان کرد باین ناقلها

ولہ

نیست اوج اعتبار پوچ مغز از ناشاد — کوزهٔ خالی فتد زود از کنار بامها

ولہ

ولہ

هوشمندی که بهنگامهٔ مستان افتد — مصلحت نیست که هشیار نماید خود را

ولہ

عنان بدست فرومایگان مده زنهار — که در مصالح خود خرج میکنند ترا

ولہ

غافل ز حق مشو بامید قبول خلق — یوسف بسیم قلب فروشد کسی چرا

ولہ

سینهارا خامشی گنجینهٔ گوهر کند — یاد دارم از صدف این نکتهٔ سربسته را

ولہ

چو ماه نو قد خم گشته در سپهر وجود — اشاره ایست که آماده باش رفتن را

ولہ

شنیدن پرده پوش و حرف گفتن پرده در باشد — ازان عاقل به از گفتار میداند شنیدن را

ولہ

دنیا به اهل خویش ترحم نمی کند — آتش امان نمیدهد آتش پرست را

ولہ

فساد روی زمین از شراب میزاید — کدام دیو که در شیشه نیست صهبا را
ز جای گرم بتلخی خواب می خیزند — مساز گرم درین تیره خاکدان جا را

ولہ

خشمست خوردن من و عیب پوشش — اینست از زمانه لباس و غذا مرا

ز مکر سبحه شماران خدا نگهدارد
که صد سر است بیک حلقه کمند اینجا

تو مست خواب و قدحهای فیض در دل شب
تمام چشم که دستی شود بلند اینجا

ولـه

فسار زور دگردان کثرت لشکر دلیر ارا
نیستان مانع از جولان جرأت نیست شیر ارا

مگس را بی تردد عنکبوت آرد بدام خود
ید طولی است در تحصیل روزی گوشه گیر ارا

ولـه

چنانکه از نمک افزون شود جراحتها
یکی هزار به پرسش شود مصیبت ها

بد و ز جهل مرکب بنام تن چه عقیق
که هست لازم تحصیل نام ظلمت ها

ولـه

در صفای سینه خود سعی کن تا ممکن است
صاف اگر پاکیزه خواهی سینهٔ احباب را

نیست درمان مردم کج بحث را جز خامشی
ماهی لب بسته خون در دل کند قلاب را

ولـه

چون سگ گزیده که نیارد در آب دید
آئینه می گزد من آدم گزیده را

ولـه

زابراهیم ادهم شهسواری پیش می آید
که در دولت نگهدارد عنان نفس سرکش را

ولـه

از خلق تنگ تو جهان تنگ گشته است
بیرون ز نای خویش کن این کفش تنگ را

ولـه

بزور بازوی اقبال کاری برنمی آید
نگهدارد مگر دست دعا دامان دولت را

ولہ

زر آستی نبود خجلتی کشادہ جبین را
که نفس راست نسازد سیاہ روی گلین را

ز خانہ پدری کی شوند مانع فرزند
ز مادر یغ ندارد خدا بہشت برین را

ولہ

رزق ما آید بپای میہمان از خوان غیب
میزبان ما ست ہر کس میشود مہمان ما

ولہ

ای فارغ از جہان مگر کند ترا
در ہر پیالہ عالم دیگر کند ترا

گر چرخ سفلہ غوطہ بگوہر ترا دہد
تن در مدہ چو رشتہ کہ لاغر کند ترا

محتاج میکند بدم آب عافیت
دولت اگر دو قرن سکندر کند ترا

آمادہ گداختن خود چو شمع شو
از زر سپہر سفلہ گرا فسر کند ترا

ولہ

کی سبکساری ز ہمراہان کند غافل مرا
بار ہر کس بر زمین ماند بود بر دل مرا

ولہ

بدست خود کند بیداد گر بنیاد دولت را
ستمگر لشکر بیگانہ میسازد رعیت را

ولہ

کجا اندیشہ عقبی ست عقل و فطنت را
که دارد فکر نان و جا بیرون و درونت را

ولہ

بقدر آنچہ شوی پست سر بلندی ہا
گرفتہ ایم غبار بلند دستی ہا

ولہ

نگاهدار بدست دعای مظلومان | عنان توسن چابک خرام دولت را
زخشت بالش و از خاک تیره بستر کن | مکن ز بستر مخمل دوخوابه غفلت را
ز همرهان موافق جدا مشو در راه | مکن دو آتشه زنهار داغ غربت را

ولـه

بر اوج اعتبار فلک هر کرا رساند | چون آفتاب وقت زوالست پیش ما

ولـه

گرد خجالت از رخ سائل که می برد | شرم کرم اگر نگذارد کریم را

ولـه

نیست بر خاطر غبارے از پریشانی مرا | جامه فتحست چون شمشیر عریانی مرا

ولـه

سودا بکوه و دشت صلا میدهد مرا | هر لاله پیاله جدا میدهد مرا
در گوش قدردانی من حلقه زر است | هر کس که گوشمال بجا میدهد مرا

ولـه

خوش آن آزاده کز مردم نهان دارد فقیری را | نسازد گوشه چشم توقع گوشه گیری را
خود آرا انچنان در جامه ابریشمی نازد | که پنداری ز بر دارد مقامات حریری را

ولـه

زیر شمشیر حوادث پای بر جا نیم ما | روئے تابیم از سیلاب در پا نیم ما

ولـه

تنگدستی رست سازد نفس کجرفتار را | پیچ و تاب از وسعت میدان ندارد مار را

ازان زدامن مقصود کوته افتاده است — که بیش خلق درازست دست حاجتها

وله

میشود راز دل از جبهه نمایان مارا — نیست چون آئینه پوشیده و پنهان مارا

وله

زروسیم جهان در پرده دارد عمر گاهی را — بقدر فلس زیر پوست باشد خارماهی را

وله

نتوان بمرگ پوشید چشم ندیده ما — سیری ندارد از خاک چون دام دیده ما
گفتیم وقت پیری در گوشه نشینم — شد تازیانه حرص قد خمیده ما

وله

امید من بخاموشی یکی دو گشت تا دیدم — که سامان میدهد دست از اشارت کاملان را

وله

نیست بر دریای احسان دیده پرنم مرا — آب تاریک قناعت میکند خرم مرا
از عزیزان جهان هر کس بدولت میرسد — آشنائی میشود از آشنایان کم مرا

هر قدر صائب شود بنیاد نخل عمر سست
ریشه طول امل در دل شود محکم مرا

وله

هر که دولت یافت شست از لوح خاطر نام ما — اوج دولت طاق نسیان است بر ایام ما

وله

مده بچشم و دل خویش راه غفلت را — بخلوت لحد انداز خواب راحت را

ولہ

از صفای دل نباشد صیقلی درویش را
نان بخون تر میشود صبح صداقت کیش را

شرکت روزی خسیسان را بفکر یاد آورد
بر سر نان پاره سگ دشمن شود درویش را

ولہ

کوتاه سازد رشتهٔ آمال خویش را
میپسندد در شکنجه پر و بال خویش را

ولہ

آنرا که نیست وسعت مشرب درین سرا
در زندگی به تنگی قبر ست مبتلا

ولہ

دل چو غافل شد ز حق فرمان پذیر تن شود
میبرد هر جا که خواهد اسپ خواب آلوده را

ولہ

بیطاقتی ست قسمت مبهم ز جمع مال
از گنج پیچ و تاب بود در رق مار را

ولہ

صرف بیکاری مگردان روزگار خویش را
پرده روی توکل ساز کار خویش را

ولہ

در شکایت ریختی دندان نغمت خواره را
کهنه کردی در ورق گردانی این سیپاره را

ولہ

فروغ مهر باشد دیدهٔ اختر شمار انرا
صفای ماه باشد جبههٔ شب زنده داران را

نسیم ناامیدی بد ورق گردانی دارد
مکن نومید از درگاه خود امیدواران را

ولہ

khākbāzī a children's game. something is hidden under a heap of dust to be guessed at.

زبیدردان علاج درد خود جستن بآن ماند
که خار از پا برون آرد کسی با نشتر عقرب‌ها

ولہ

در آتشم ز دیدهٔ شوخ ستاره‌ها
در هیچ خرمنی نه فتد این شراره‌ها
صحبت بغنیمتست بهم چون رسیده‌ام
تا کی بهم رسد دگر این تخته پاره‌ها

ولہ

قناعت کن بنانِ خشک تا بی آرزو گردی
که خواهشهای الوان هست نعمتهای الوانرا
درین مهمانسرا تا کی تنعم چون صبح مهمانی
بشکر خنده شیرین دهان کام تلخکامان را

ولہ

بخود دستی زن و بدل کن ای سیه دل خانه سازی را
که جز گرد کدورت نیست حاصل خاکبازی را

ولہ

ممنون ستم زهر که بمن کج کند نگاه
تیر کجست آیهٔ رحمت نشانه را
در پیری از سر شک ندامت مدار دست
بشکن بآب صبح خمار شبانه را

ولہ

نیست در دیدهٔ ما منزلتی دنیا را
ما نه بینیم کسی را که نه بیند ما را
زنده و مرده بوادید بهم ممتازند
مرده دانیم کسی را که نه بیند ما را

ولہ

بردن پرواز نهیهاست در فکر درون باشد
لبالبِ دل غبار آلوده باشد جامهٔ شوی را

ولہ

نیست دلگیری ز دنیا بندهٔ تسلیم را
آتش نمرود گلزار است ابراهیم را

jannati darbasta = the whole of Paradise

به اندک فرصتی از سفله روگردان شود دولت
که باشد نقل در آتش بدست دیو خاتم را

اگر از دست احسان هم دلها میکنی دریی
بخلق از خود تسلی ده ازین بی‌رحم اهل عالم را

بود ده روز سال موسم این دانه افشانی
ز غفلت بگذران بی‌گریه ایام محرم را

بدرویشی غرور جاه از سر میبرد صائب
که فقر از مسلطنت دل سپر سازد پی‌درهم را

ولـه

بعصیان بگذران بیهوده ایام جوانی را
مکن صرف زمین شور آب زندگانی را

بمهر خاموشی تیغ زبانرا کن سپر داری
اگر وابسته میخواهی بهشت جاودانی را

زمی بگذد که باشد در قفا همچون عمل رعنا
خزان زردروئی باده‌های ارغوانی را

ولـه

بود بحفظ خدا دل قوی ضعیفان را
که هم فقیر نگهبان بود نیستان را

ز جسم جان گنهگار را ملالی نیست
که بیم قتل کند دلپذیر زندان را

ز زندگی چه بگیرد کسی که رسد بیمرداد
چه لذتست ز عمر دراز نادان را

بران گروه حلالست دعوی همت
که چین جبهه شمارند مدعیان را

ولـه

وقت رفتن نیست دنبال چشم حسرتش
هر که پیش از خود فرستاد است مال خویش را

ولـه

مدار از منزل آرایان طمع معمار دلها
که وسعت رفت از دست و دل مردم بمنزلها

ولـه

مدار از دامن شب دست و قت قبض مطلبها
که باشد بادبان کشتی دل دامن شبها

بخاموشی محیط معرفت کن جان گویا را
بجان بی سخن چون ماهیان کن سیر دریا را

همایون طائری رهبر نظر گردد شکارافگن
اگر در راه عبرت افگنی دام تماشا را

ندارد با تعلق سود دست افشاندن از دنیا
که آزادی گرفتار است مرغ رشته پا را

وله

جنبت در بسته باشد مهر خاموشی ترا
چهره زرین میکند چون نقطه پوشی ترا

گوش اگر داری درین بستانسرا هر غنچه
میکند با صد زبان تلقین خاموشی ترا

غافلی چون رشته کز سیمین بران روزگار
رنج بار یکسیت حاصل از هم آغوشی ترا

وله

Ibrahim e Adham a king of Balkh became a darvesh

فقر بیقید کند سلطنت عالم را
هوس ملک نباشد پسر ادهم را

میکند کار خرد نفس چو گردید مطیع
دزد چون شحنه شود امن کند عالم را

خرد مشمار گنه را که گناهیست بزرگ
گندمی کرد ز فردوس برون آدم را

نیست ممکن نکند صحبت نیکان تاثیر
گل بخورشید رساند سر شبنم را

میتواند بنفس کرد جهانرا روشن
هر که چون صبح مرآرد بتامل دم را

حق محالست بمرکز نرساند خود را
در کف دیو قراری نبود خاتم را

Iarvasti adreàtmen

دانش آنرا است مسلم که ببردستی شرم
گرد مخجلت ز جبین پاک کند ملزم را

کار اکسیر کند همت ذاتی صائب
خاک در دست زر و سیم شود خاتم را

? hâtam

وله

ز ارباب تجرد نیست دل تنها رعالم را
سبکروحی ز حمل عیسی فزون گشت مریم را

ضیافتی که در انجا تو انگران باشند — شکنجه ایست فقیران بی بضاعت را
درین زمان که عقیم ست جمله صحبتها — کناره گیر و غنیمت شمار عزلت را

barren

وله

بزرگانیکه مانع میشوند ارباب حاجت را — بچوب از آستان خویش میرانند دولت را
عدالت کن که در عدل انچه یکساعت بدست آید — میسر نیست در هفتاد سال اهل عبادت را
مرا گمنامی از وحدت بکثرت میکشد صائب — وگرنه گوشهٔ عزلت کمینگاهست شهرت را

وله

تا توان گل در گریبان ریختن از دگر چیز — خار پیراهن مشو آسودگان خاک را

وله

آنچنان کز رفتن گل خار میماند بجا — از جوانی حسرت بسیار میماند بجا
آه افسوس و سرشک تلخ داغ حسرتست — انچه از عمر سبک رفتار می ماند بجا
نیست غیر از رشتهٔ طول امل چون عنکبوت — انچه از ما بر در و دیوار می ماند بجا
کامجوی غیر ناکامی ندارد حاصلی — در کف گلچین ز گلشن خار میماند بجا

seeking enjoyme

هیچ کار از سعی ما چون کوهکن صورت نبست — وقت آنکس خوش کز و آثار میماند بجا
نیست از کردار ما بیجا صلا را بهره — چون قلم از ما همین گفتار میماند بجا
رنگ افسوسی ببست خواجه هنگام رحیل — از شمار درهم و دینار میماند بجا

عیش شیرین را بود در چاشنی صد چشم شور
برگ صائب بیشتر از بار می ماند بجا

وله

فساد طاعت بی پرده افزونست از عصیان — نهان کن چون گناه از چشم مردم طاعت خود را

ولـه

دعوی حق را کند باطل گواه بی شعور — عذر نامقبول ثابت میکند تقصیر را
از ثبات پا توان بر دشمنان فیروز شد — می نشاند یک کف بر خاک چندین تیر را
کفر نعمت میکند رزق حلال خود حرام — طفل از پستان گزیدن میکند خون شیر را

ولـه

بفکر مال فرو خلق آنقدر رفتند — که جا نبرد زمین تنگ گشت قارون را
درین ریاض به بیحاصلی بساز چو سرو — که غیر دست تهی نیست بار موزون را

ziyāz pl of zauzat

ولـه

بیشود خوشوقت از خلوت دل محزون ما — در خم خالی چو می میجوشد افلاطون ما

ولـه

- itārat app surrender,

بعبرت اطاعت بکار طاعت را — گران بخاطر مردم مکن عبادت را
بمیهمانی مردم مرو گر بروے — کم از فضیلت طاعت مدان اطاعت را
بشوی دست ز ورد و نماز وقت طعام — ز انتظار مکن خون بدل جماعت را
اگر خدای جهانرا سمیع میدانی — مکن بلند برای خدا تلاوت را

tilāwat reading the qurān

بگیر از دهن خلق حرف را زنهار — به آسیا چو شدی پاسدار نوبت را
چه لازمست کنی ختم میهمانی را — بجمعے که روی ختم کن تلاوت را
ز خلق خوش شکر و شیر باش با احباب — ز روی ترش مکن تلخکام الفت را
مشو چو بیخبران از مناسبت غافل — مکن بخلوتیان جمع اهل صحبت را

khalwati recluse

ولہ

کند با سخت و یان چرب و نرمی شیر دوران
بود با استخوان پیوند دیگر مومیائی را

ولہ

مکن ز ساده دلی خرج چشم بد خود را
نگاهدار چو آئینہ در نمد خود را
ز حرف نیک و بد خلق هر که شد خاموش
خلاص میکند از حرف نیک و بد خود را

حسد با اهل حسد کار میکند صائب
چنانکه آتش سوزنده می خورد خود را

ولہ

ز دولت صلح کن زنهار با امنیت خاطر
که در دنبال خواب امن باشد چشم دولتها
چه دریاها خون میشد روان از چشم مظلومان
مکافات عمل را چشم اگر می بست رشوتها

Tamil revenue office

شراب تلخ دارد عیش شیرین در قفا صائب
مگردان رو ترش از باده تلخ نصیحت را

ولہ

منال از نقش کم گر شد قمارت بد نشین اینجا
که چشم بد بقدر نقش باشد در کمین اینجا
اگر خواهی که نگذارد کسی انگشت بر حرفت
بهر نقشی مده از سادگی تن چون نگین اینجا

naqsh = a letter of the dice-cast.

ولہ

ترکش پر تیر از رنگین لباسی شد هدف
همچو طفلان جامه رنگین هوس کردن چرا

ولہ

ز چشم خلق پنهان دار کنج عزلت خود را
مکن شیرازه جمعیت کم وحدت خود را

بدوش تو کل منه بار خود را ولی نعمت خویش کن کار خود را
زدندان ترا داده اند آسیائی که سازی ملائم تو گفتار خود را

-ahlchāl = enfer.

توان روز صائب ز ارباب حالی
که سازی چو گفتار کردار خود را

وله

وحشی فرصت چو تیر از شست بیرون جسته است تا توزه نسازی ای غافل کمان خویش را

وله

تا بکی بند گرانجانی بپا باشد مرا این زره تا چند در زیر قبا باشد مرا

وله

دست شستن ز بقا آب حیات است ترا خط کشیدن بجهان خط نجات است ترا
در جوانی بطواف حرم کعبه شدن شحنهٔ باقی ایام حیات ست ترا

وله

دردمندی سر بگردون میرساند آه را میفزاید پیچ و تاب این رشتهٔ کوتاه را
از کدو بوی شراب آید بدستاری برون از سر بیمغز نتوان برد حب جاه را
طائر یکبال نتواند فلک پیما شدن بی حضور دل مبر ز نهار نام الله را
پای سرعت در ره هموار می آید بسنگ نرم رومی آورد بیرون ز سختی راه را
میشوند از خاکساری زیردستان سربلند جامهٔ کوتاه رعنا میکند کوتاه را
مرغ زیرک در قفس صائب دل خود میخورد بیش باشد وحشت از دنیا دل آگاه را

منه بر دلِ زار بار جهان را — سبکسار بر شاخ گل آشیان را
تکلف مکن در سلوکے که داری — چو خواهی که از خود کنی میهمان را
ز گوهر دهد لقمهٔ ابر نیسان — اگر چون صدف پاک سازی دهان را

جهان استخوانی است بیمغز صائب
به پیش سگ انداز این استخوان را

پشت شمشیر سوال از دم بود خونریزتر — خامشی را بد تر از ابرام میدانیم ما

وله

بیکاری و توکّل دو رست از مرّوت × murūwat — بر دوشِ خلق منگن زنهار بار خود را

وله

بمنتهای مطالب رسیدن آسانست — اگر شمرده توانی گذاشتن پا را
ز همرهان گرانجان بهر که سنون دوخت ? — بدامن فلکِ چارمین مسیحا را

وله

زبان زهر زه درای بجان ساندمرا — لب جمع ش بدارالامان رساندمرا
ادا چگونه کنم شکر آه را کین تیر — زنیک کشاد بچندین نشان ساندمرا
ز بیکسی چه شکایت کنم بهر ناکس × ? hus = affection — که بیکسی بکس بیکسان رساندمرا

وله

از عذر لب به بند که در شستن گناه — دستِ دگر بود عرق انفعال را

وله

شادم از بی بری خویش درین باغ چو سرو — که بجا طرّه ها نیست ز پیوند مرا

سر از دریچهٔ گوهر برآوری فردا
اگر چه رشته بسازی بپیچ و تاب اینجا

اگر حجاب کنی از خدا فرشته شوی
چنانکه میکنی از مردمان حجاب اینجا

ولہ

از خسیسان چاره نبود مردم بگزیده را
میشود گاهی سیرگ کاه حاجت دیده را

ولہ

چون شرر در سنگ بی برگی ترا دارد ضعیف
میشوی سرکش اگر نگشیت خسن با شدترا

اندکی بضاعت ۱۱

ولہ

دشمن مرگ سبکروح اند دنیا دوستان
در گرانباری بود آسایش حمالها

بیگناهان در غضب جد گنهگاران خورند
میزنند از چشم شیران بر زمین دنبالها

ولہ

سهل مشمر همت پیران با تدبیر را
کز کمان بی بال و پر پرواز باشد تیر را

دشمن خونخوار را کوته ز احسان ساز دست
هیچ زنجیری به از سیری نباشد شیر را

ریشهٔ نخل کهن سال از جوان افزون تر است
بیشتر دلبستگی باشد بدنیا پیر را

ولہ

ستمگران بریاضت نمیشوند ایام
که دل ز جلبه نشینی نگشت نرم کمانرا

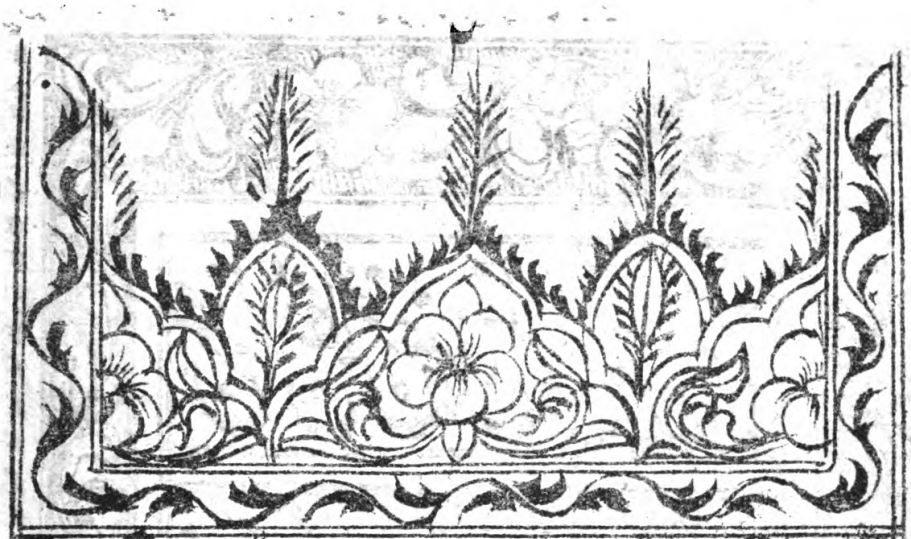
ولہ

باهی میتوان از خود برآوردن جهانی را
که یک رهبر بمنزل میرساند کاروانی را

فدای نیکبختان هر که شد از نیکبختان شد
همامنشور دولت میکند هر استخوانی را

ولہ

khaṭṭ e bāṭil is said to mean 'sin'.

بسم الله الرحمن الرحیم

غیر حق را میدهی ره در حریم دل چرا
میکشی بر صفحهٔ هستی خط باطل چرا

از ره باطن چو بگذشتی دگر معمورهٔ نیست
زاد راهی بر نمیداری ازین منزل چرا

ولـه

گوشمال آخر شود دست نوازش سا زرا
سر مکش گر گوشمالی میدهد دوران ترا

ولـه

ترا در بوتهٔ گل بهر آن دادند این محنت
که سیم ناقص خود را کنی کامل عیار اینجا

ولـه

ریخت چون دنیا ان شیوه دا فزون غم نان خلق را
سد راه شکوه روزیست دندان خلق را

ولـه

عجب گر بیدل اخمش در جهان شود پیدا
ز شوره زار کجا زعفران شود پیدا

ولـه

or ? dast e
? dars at
nawāzish =
timing

bota cruci

بنوع صنایع کلن وکان فضل خلایق زمین ما زمان

دیوان صائب

در مطبع منشی نولکشور بنمایش خط از زیر وقوع یافته

وسخن سنجی او آفرین ها کردند من بعد میرزا فرمودند که چه شود اگر چند روزی بنماء
اقامت گزین باشید تا از دولت شما مستفید گردیم گفتند بشرطها که یک حجره جدائی
بطور ما واگذارند که احدی را دران دخلی نباشد واگر درین امر خللے روی داد
ماندن ما نخواهد شد چنین کردند و حجرهٔ جدائی مفروش ساختند و بطور ایشان
واگذاشتند هر وقت بخاطر ایشان میرسید می آمدند و صحبت میداشتند روزے
میرزا علیه الرحمة فرمودند دیوانی ترتیب داده ام و رطب و یابس بسیار دران
جمع نموده ام امید که بنظر اصلاح درآرند و انچه خوتر باشد انتخاب نمایند قبول
فرمودند میرزا دیوان خود را پیش ایشان گذاشت ایشان کتاب را جزو جزو نمودند و باز گذاشتند
و در حجره باخود بردند روزے بر سبیل اتفاق عاملا در حجره نبود میرزا در حجره
واکردند که ملاحظه نمایند دیدند که اوراق دیوان ایشان از قبیل بوریا دران
حجره فرش نموده و بر اکثر ابیات نقطه انتخاب گذاشته مسرور شدند و باز حجره را
بدستور معهود زنجیر نمودند بعد از ساعتی عاملا بحجره درآمد و از راه کمال حال دریافت
بمیرزا گفت که درمیان ما و شما شرطے بود امروز کسی بحجرهٔ ما درآمده الحال ما میرویم
و چند ورقی انتخاب شده اگر ماندن میشد دیگر هم انتخاب مینمودیم این بگفت و پوست
تخت خود را برداشته بدر رفت میرزا ازان حجره اوراق را جمع نموده انچه انتخاب
کرده بود نویسانیدند و مرآت الجمال نام گذاشتند و بعضی احباب انرا لحظ نموده

والله اعلم

بلخی دستیاب شدند سبحان الله هر بیتش برای حلول شواهد عرفان حق جل و علا مبنی است
مزین و هر شعرش برای سالکان مشاء شعر و شاعری دلیلی مبرهن نقطه نقطه دفتر
توحید نکته نکته مخزن تفرید المختصر انطباعش مطبوع طبع کلیل افتاد و بخدمت برادر صاحب
عالیجناب فیض انتما محمد مصطفی خان صاحب ادام الله ظله ابدا التماس نمود آن نسخه بروح افزا
را در قالب طبع ریختن آرزو کردم امید از تفرجیان گلستان نکته دانی و گلگشت نصیبان
بهارستان معانی آنکه هرگاه ازین مائده فائده بردارند بعد استدعای مغفرت مصنف و منتخب
صاحب مطبعه و داعی اثیم را هم بدعای خیر یاد آرند و الله المؤید و المعین و به نستعین

برخی از حال ندرت اشتمال عاملای بلخی قدس سره

گویند که عاملای بلخی درویش صاحب کمال بود در وقتی بسبیل سیاحت بصفاهان رسیده
نزد میرزا صائب علیه الرحمة آمد ظاهر حالش مردی سر و پا برهنه نمد پوشی دست از
دنیا برداشته دیوانه وشی خود را میرزا از دیدن چنین حالت متعجب گردید لیکن بسبب
حسن صفات و محاسن آداب بغلگیر شد و بر صدر مجلس نشانید پرسید از کجا می آئی گفت
از بلخ گفت اینجا چرا قدم رنجه کردی گفت از فرزند شنیده بودم که تو با سخن ربطی داری
از غیبت اشتیاق دیدن تو مرا باینجا کشید اگر مسوده درین ایام شده باشد بنشید نش
آرزو دست میرزا علیه الرحمه پاره از مسودات خود از نظر گذرانید بسیار پسندید بعد ازین
میرزا فرمودند که اگر از زادهای طبع چیزی یاد باشد ارشاد فرمایند آن حق آگاه هم هرچه مستحضر
داشت برخواند چنان صاحب قدرتی بود که هرچه بر زبان آمدی بمیزان سخن سنجیده بود در فن
سخنگوئی گوی سبقت از امثال و اقران خود ربوده میرزا و مصاحبان شان بطرز شیرین کلامی

Mirza Muhammad Ali of Tabriz visited India
the time of Jahangir accompanied Zafar Khan
Kashmir - returned to Isfahan. obtained title
Malik ush Shuara from Shah Abbas. died
1669 a.d.
at Isfah

بسم الله الرحمن الرحیم

بعد حمد ناظم سبع سموات ونعت واسطهٔ تدوین دیوان کائنات برای صاحب
ارباب شعور مخفی ومستور نماند که راقم اثیم عبد الرحمن خان ولد حاجی محمد روشنخان
عفا عن جرائمهما الکریم ازمدت ممتد بکلام بلاغت نظام محی رسوم سحر خیزی
میرزا محمد علی صائب تبریزی شغف بیحد داشت وبسبب تعدد اشعار و
اختلاف منتخبین نسخه که مستند درس وتدریس باشد وشخوش حصول نگشت چنانچه
درحین اجتماع تذکرهٔ گلستان مسرت ملقب بحدائق المعانی که در توضیح سراپای
معشوق وعاشق واشعار هرگونه مفید مکاتیب وچیستان وتواریخ وصنائع ونصائح
ومواعظ ومطائبات وغیرهم کتابی بسیدیل ونسخهٔ بی بدیل است وبافضال متفضل
بیمثال عنقریب متحلی بحلیهٔ طبع گردیده نضارت بخش گلزار نگاه نظارگیان میگردد اکثری
ازتذکره وسخنان ودواوین اساتذهٔ سلف وخلف بنظر گذشتند مگر دران حین هم
درد واوین منتخبهٔ صائب دیوانی که حمائل گلوی حفظ الالئق باشد معاینه نشد تا آنکه
درین هنگام که نسخه موصوفه تکمیل واتمام یافت اشعار میرزای غفران مآب بلتقطه عاملای

صنایع فکار و فضایل خلاق زمین ما

دیوان صائب

در مطبع منشی نول کشور بهمایش خط ارزه مطبوع طبع شد

اطلاع

اس مطبع مین ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے اور فہرست مطبوع اوسکی ہر ایک شائق کو چھاپے خانے سے مل سکتی ہے جسکے معائنہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے بخوبی معلوم فرما سکتے ہین قیمت بھی ارزان ہے اس کتاب کے شیل پیج کے تین صفحہ سادہ ہین کلیات و دواوین و قصائد فارسی و تذکرہ شعرا اور کچھ کتابین قصص نظم درسی وغیرہ درج کرتے ہین تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہے اوس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدردانون کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو۔

کلیات و دواوین و قصائد فارسی

کلیات حزین - یہ مجموعہ نوادر روزگار سی ہے جس مین چند رسائل ہین۔
۱- سوانح عمری حضرت مصنف - ۲ تواریخ سلاطین - ۳ - قصائد فقیہ ائمہ اطہار علیہم السلام - ۴ - دیوان مصنف ۵ مثنویات صفیر اول و جمین انجمن - ۶ مثنویات خرابات - ۷ - فرہنگ نامہ ۸ تذکرۃ العاشقین مصنفہ شاعر عدیم النظیر وحید العصر شیخ محمد علی حزین۔

کلیات خاقانی - جسمین قصائد عربی و فارسی و غزلیات و رباعیات کا بیواد ذخیرہ ہے ایسا کلیات اس جمعیت کے ساتھ کمیاب ہے جو اس مطبع مین محشی ہو کر مع حل معانی اشعار عربی کے دو جلد مین چھپا ہے۔

کلیات مرزا بیدل اس کلیات مین چار کتابین ہین۔
۱- دیوان بیدل غزلین سب ردیفونکی۔
۲ - عناصر بیدل۔
۳ - رقعات بیدل۔
۴ - نکات بیدل نتیجہ طبع شاعر نازک خیال مرزا عبدالقادر بیدل تخلص۔

دیوان بیدل فقط نقل از نسخہ قلمی دلایت۔

کلیات سعدی شیرازی - جس مین رسائل ذیل ہین - ۱ - دیباچہ کلیات ۲ سکریا محشی۔ ۳ - گلستان - ۴ - بوستان - ۵ - قصائد عربیہ و فارسیہ مراثی و ترجیعات۔ ۶ - طیبات و بدائع و خواتیم و غزلیات قدیم و مقطعات و صاحبات و مثنویات و قطعات و رباعیات و مفردات مصنف سعدی شیرازی

Bachtiar-
Kumalli.

صنایع کلن و فکار فضل خلایق زر وزن مامین

دیوان صائب

در مطبع منشی نولکشور بنمایش خط ارا مطبوع طبع یافت

takhta pāra 101. LL.

Diwan, by Muhammad 'Ali,
called Sā'ib 1885

ʿinān ke az markaze ṯābit qadam parkār mīgardad
ba qadr e pā fashurdan mīdawad gird e jahān ma:ni

gunāh e bāda parastān bar ze tauba nazdīk ast
khudā panāh dihad az ghurūr e hushyārān.

sitāra-e ba dil az dāgh-e ʿishqe ū dāram
ki nai ba māh kunam nai ba āftāb niyāz.
magar ba ʿishq dil-e khwīsh khush kunam Sā-ib
wagar na ʿumr na dārad ba hīć bāb niyāz.

bqs. ćū khwāhī ʿāqibat shud rizq-e mūran
ba daulat ġar Sulemānī, ći hāsil

rezish safed mīkunad abr-e siyāh rā
roshan shawad dil az dil-e shabhā ġirīstan

dunyā guzashta-ī ki bihisht ast maṭlabash
-az sādagī hawā ba hawā mīkunad badal.

bardostān e rafta ći -afsos mikhurīm
bā khud -agar qarāre -i qāmat na dāda-īm.

49 B 22

na-ī sharīf tar az ka-ba -ai libās parast
ǰi jāma-e kè ba sāle rasad qānā-at kun.

dil dar jahān mabend ki -in nau ni.á ra
az bahr e sarzamīn e āǰan sabz bārda-anīa p.64.

azdar e poshīda bigardand mihmānān e ghaib
bakhya -az khwāb e girān bardīda-e bīnā mazan.